

ŠEŠTASIS PRANEŠIMAS
APIE EUROPOS TARYBOS TAUTINIŲ MAŽUMŲ APSAUGOS
PAGRINDŲ KONVENCIJOS ĮGYVENDINIMĄ
LIETUVOS RESPUBLIKOJE
pagal Konvencijos 25 straipsnio 2 dalį

PROJEKTAS

2026-07-01

Santrumpų sąrašas

CDADI – Europos Tarybos Kovos su diskriminacija, įvairovės ir įtraukties iniciatyvinis komitetas
ECRI – Europos komisija kovai su rasizmu ir netolerancija
ESBO – Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija
IHRA – Tarptautinis Holokausto atminties aljansas
KM – Lietuvos Respublikos kultūros ministerija
KĮTKC – VšĮ Kauno įvairių tautų kultūrų centras
LGKT – Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba
Konstitucija – Lietuvos Respublikos Konstitucija
LRS – Lietuvos Respublikos Seimas
LRSKĮ – Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaiga
LRT – VšĮ Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija
Metodinis leidinys – Nacionalinės švietimo agentūros metodinis leidinys „Romų vaikų ugdymo patirtis Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose“
Ministrų Komitetas – Europos Tarybos Ministrų Komitetas
Pagrindų konvencija – Europos Tarybos tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencija
Patariamasis komitetas – Europos Tarybos tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos Patariamasis komitetas
Romų įtraukties planas – Romų įtraukties iki 2030 m. veiksmų planas
Romų įtraukties programa – Vilniaus miesto savivaldybės Romų įtraukties į visuomenę 2024–2026 m. programa
Romų platforma – Lietuvos romų platforma – kelias link bendradarbiavimo su savivaldybėmis
RVC – VšĮ Romų visuomenės centras
SADM – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija
ŠMSM – Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija
TBN – VšĮ Tautinių bendrijų namai

TM – Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija
TMD – Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės
TMĮ – Lietuvos Respublikos tautinių mažumų įstatymas
TMT – Tautinių mažumų taryba
UNESCO – Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija
URM – Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija
VDA – Valstybės duomenų agentūra
VLKK – Valstybinė lietuvių kalbos komisija
VRM – Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija
ŽEIT – Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyba

ĮVADAS	6
I. PRIEMONĖS, KURIŲ IMTASI SIEKIANT DIDINTI INFORMUOTUMĄ APIE PENKTOJO STEBĖSENOS ETAPO REZULTATUS IR PAGRINDŲ KONVENCIJĄ	7
Informuotumo didinimo veikla	8
Bendradarbiavimas su tautinėmis mažumomis	9
Bendradarbiavimas su Europos Taryba	9
II. PRIEMONĖS, KURIŲ IMTASI SIEKIANT PAGERINTI PAGRINDŲ KONVENCIJOS ĮGYVENDINIMĄ IR ĮGYVENDINTI PENKTOJO STEBĖSENOS ETAPO REKOMENDACIJAS	11
Ministrų Komiteto rekomendacijos imtis neatidėliotinų veiksmų	11
1 rekomendacija	11
2 rekomendacija	12
3 rekomendacija	14
4 rekomendacija	17
5 rekomendacija	18
Valstybės politikos priemonės	18
Statistiniai duomenys	20
Švietimas	20
Būstas	21
Sveikata	22
Užimtumas	23
6 rekomendacija	24
7 rekomendacija	26
8 rekomendacija	29
9 rekomendacija	31
10 rekomendacija	34
11 rekomendacija	35
12 rekomendacija	36
EUROPOS TARYBOS TAUTINIŲ MAŽUMŲ APSAUGOS PAGRINDŲ KONVENCIJOS STRAIPSNIŲ ĮGYVENDINIMAS	38
1 straipsnis	38
2 straipsnis	42
3 straipsnis	45
1. Teisinės, politinės ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamąjį komitetą rekomendacijas	45

2.	Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo	46
3.	Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija	47
4	straipsnis	48
1.	Teisinės, politinės ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamąjį komiteto rekomendacijas	49
2.	Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo	50
3.	Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija	52
5	straipsnis	55
1.	Teisinės, politinės ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamąjį komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu	55
2.	Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo	60
3.	Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija	60
6	straipsnis	62
1.	Teisinės, politinės ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamąjį komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu	62
2.	Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo	65
3.	Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija	66
7	straipsnis	67
1.	Teisinės, politinės ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamąjį komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu	67
2.	Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo	67
3.	Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija	68
8	straipsnis	69
1.	Teisinės, politikos ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamąjį komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu	69
2.	Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo	70
3.	Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija	70
9	straipsnis	71
1.	Teisinės, politinės ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamąjį komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu	71
2.	Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo	72
3.	Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija	73
10	straipsnis	76
1.	Teisinės, politinės ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamąjį komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu	76
2.	Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo	77

3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija	77
11 straipsnis	78
1. Teisinės, politinės ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamojo komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu	79
2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo	80
3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija	80
12 straipsnis	81
1. Teisinės, politikos ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamojo komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu	81
2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo	84
3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija	87
13 straipsnis	88
1. Teisinės, politikos ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamojo komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu	88
2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo	89
3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija	89
14 straipsnis	90
1. Teisinės, politikos ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamojo komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu	91
2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo	91
3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija	92
15 straipsnis	94
1. Teisinės, politikos ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamojo komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu	94
2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo	96
3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija	97
16 straipsnis	98
1. Teisinės, politinės ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamojo komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu	98
2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktosios nuomonės priėmimo	99
3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija	99
17 straipsnis	100
1. Teisinės, politinės ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamojo komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu	100
2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktosios nuomonės priėmimo	102
3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija	103

18 straipsnis	104
1. Teisinės, politinės ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamojo komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu	104
Tarpvalstybinės sutartys	104
Tarpinstituciniai susitarimai ir bendradarbiavimo planai	105
2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktosios nuomonės priėmimo	105
3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija	106
19 straipsnis	106
1. Teisinės, politinės ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamojo komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu	106
2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktosios nuomonės priėmimo	107
3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija	107

Įvadas

Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – TMD) teikia šeštąjį pranešimą apie Europos Tarybos tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos (toliau – Pagrindų konvencija) įgyvendinimą šalyje pagal Pagrindų konvencijos 25 straipsnio 2 dalį.

Lietuvos Respublika – viena pirmųjų Europos valstybių, pasirašiusių Pagrindų konvenciją 1995 m. vasario 1 d. ir 2000 m. kovo 23 d. be išlygų ją ratifikavusių, nuosekliai įgyvendina tarptautinius įsipareigojimus, įsipareigodama gerbti, ginti žmogaus teises ir laisves, sudaryti vienodas prielaidas visų tautinėms mažumoms priklausančių asmenų saviraiškai ir kultūrų lygiateisiškumui. Pagrindų konvencija įsigaliojo 2000 m. liepos 1 d.

Lietuva Europos Tarybos tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos Patariamajam komitetui (toliau – Patariamasis komitetas) reguliariai teikia informaciją, kaip įgyvendinamos Pagrindų konvencijos nuostatos, Patariamojo komiteto rekomendacijos. Vadovaudamasi Pagrindų konvencijos 25 straipsnio 2 d. Lietuvos Respublika ataskaitą teikia kas penkerius metus. Pranešime pateikiama informacija atspindi 2021–2026 metų laikotarpį.

Šiam pranešimui informaciją parengė sudaryta nuolatinė komisija, kurios nariai yra Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos (toliau – KM), Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – SADM), Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos (toliau – ŠMSM), Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau – TM), Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos (toliau – URM), Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VRM), Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos (toliau – LGKT), Valstybinės lietuvių kalbos komisijos (toliau – VLKK) ir Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos (toliau – ŽEIT) atstovai.

Pranešimo projektas buvo paviešintas TMD tinklalapyje tmde.lrv.lt, pristatytas Tautinių mažumų tarybai ir su ja derintas. Ataskaitą sudaro trys dalys: 1) informavimas apie ketvirtojo stebėsenos etapo rezultatus, 2) Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiksmai, kurių buvo imtasi gavus Patariamojo komiteto rekomendacijas imtis neatidėliotinų veiksmų, ir 3) Lietuvos Respublikos Vyriausybės vykdoma politika atsižvelgiant į Konvencijos straipsnius ir gautas rekomendacijas.

I. Priemonės, kurių imtasi siekiant didinti informuotumą apie penktojo stebėsenos ETAPO rezultatus ir Pagrindų konvenciją

Penktasis pranešimas apie Pagrindų konvencijos įgyvendinimą Lietuvos Respublikoje buvo išleistas lietuvių ir anglų kalbomis. Leidiniai buvo išplatinti už Patariamojo komiteto rekomendacijų ir Pagrindų konvencijos įgyvendinimą atsakingoms institucijoms: KM, SADM, ŠMSM, TM, URM ir VRM, LGKT, VLKK, ŽEIT, taip pat Lietuvos Respublikos Seimui (toliau – LRS), Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigai (toliau – LRSKI), Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai, viešosioms įstaigoms: Tautinių bendrijų namams (toliau – TBN), Kauno įvairių tautų kultūrų centrui (toliau – KĮTKC), Romų visuomenės centrui (toliau – RVC), Klaipėdos miesto savivaldybės Tautinių kultūrų centrui (toliau – KTKC), Visagino kultūros centrui (toliau – VKC) ir kitiems savivaldybių kultūros centrams bei tautinių mažumų organizacijoms; leidiniai platinti seminaruose, konferencijose, susitikimuose su tautinių mažumų nevyriausybinėmis organizacijomis.

Siekiant užtikrinti rekomendacijų prieinamumą ir sklaidą, Patariamojo komiteto penktoji nuomonė dėl Lietuvos buvo išversta į lietuvių kalbą. Rekomendacijos kartu su penktuoju pranešimu ir Europos Tarybos Ministrų Komiteto (toliau – Ministrų Komitetas) rezoliucija yra viešai prieinami TMD ir TBN¹ interneto svetainėse.

---

¹ <https://tbn.lt/tarptautiniai-teises-aktai/>

Taip pat buvo atliktas Patariamojo komiteto penktosios nuomonės rekomendacijų įgyvendinimo monitoringas. 2025 metų birželio mėnesį už Patariamojo komiteto rekomendacijų ir Pagrindų konvencijos įgyvendinimą atsakingoms institucijoms, įskaitant Kultūros paveldo departamentą prie Kultūros ministerijos, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigą, Valstybės duomenų agentūrą, Tautinių mažumų tarybą (toliau – TMT), buvo išsiųsti raštai, kuriais paprašyta peržiūrėti Patariamojo komiteto rekomendacijas, įvertinti, ar jų kompetencijai priskirtos rekomendacijos yra įgyvendintos arba įgyvendinamos, ir paraginta imtis veiksmų šioms rekomendacijoms bei Pagrindų konvencijos nuostatomis įgyvendinti.

Informuotumo didinimo veikla

Penktojo stebėsenos etapo rekomendacijos buvo įtrauktos į TMD prioritetines veiklas. Rekomendacijos tapo pagrindinėmis gairėmis kuriant strateginius ir veiklos planus. TMD, organizuodamas savo veiklas, ypatingą dėmesį skyrė rekomendacijų nuostatomis įgyvendinti. Buvo rengiami:

- Seminarai ir mokymai. Teminiai seminarai ir mokymai buvo skirti švietimo darbuotojams, nevyriausybinių organizacijų ir tautinių mažumų atstovams. Šiuose renginiuose labiausiai susitelkta į Pagrindų konvencijoje įtvirtintas teises ir Lietuvai skirtas rekomendacijas, pvz. TMD organizuotame seminare „Atminties kelias: romų istorijos pažinimas ir mokymas mokykloje“ įvairių Lietuvos mokyklų mokytojams, siekiantiems gilinti žinias apie romų istoriją, tapatybę ir genocidą bei ieškantiems efektyvių būdų šias temas integruoti į ugdymo procesą, buvo pristatyta romų istorija, tapatybė ir kultūros paveldas, pabrėžiant romų bendruomenės įvairovę ir sudėtingą istorinę patirtį, taip pat Tarptautinio Holokausto atminties aljanso (toliau – IHRA) rekomendacijos dėl mokymo ir mokymosi apie romų persekiojimą ir genocidą nacizmo laikotarpiu. Seminaras sustiprino pedagogų kompetencijas ir paskatino atsakingą romų istorijos įtraukimą į mokyklinį ugdymą, siekiant puoselėti istorinį sąmoningumą ir tarpkultūrinį dialogą.

- Viešieji renginiai. Surengtos konferencijos ir viešos diskusijos, į kurias įtraukti platesnės visuomenės, nevyriausybinių organizacijų ir akademinės bendruomenės atstovai. Šie renginiai skatino dialogą apie tautinių mažumų teises ir įtrauktį. 2025 ir 2026 metais TMD organizavo integracijos ir įtraukties forumus, kurių kiekvienas subūrė apie 300 dalyvių: tarptautinių ir šalies ekspertų, politikos formuotojų, aukštųjų mokyklų dėstytojų, žiniasklaidos ir nevyriausybinių organizacijų atstovų. Forumuose daug dėmesio skirta duomenimis grįstos tautinių mažumų politikos stiprinimo klausimui, socialinei sanglaudai, pasitikėjimui ir įtraukčiai, kaip būtina stiprios ir atsparios visuomenės sąlygai, bei šių principų, tiesiogiai prisidedančių prie tarpkultūrinio dialogo stiprinimo, pagalbos ir saugumo užtikrinimo, įgyvendinimui.

- Neformaliojo švietimo iniciatyvos. Informacija apie Pagrindų konvenciją ir tautinių mažumų teises buvo įtraukta į seminarų programas. 2025 m. TMD surengė seminarą Lietuvos savivaldybių ir Savivaldybių asociacijos atstovams apie tautinių mažumų teisių apsaugą reglamentuojančius teisės aktus, taip pat susipažindino su nematerialiojo kultūros paveldo išsaugojimo ir daugiakultūriškumo puoselėjimo temomis, buvo diskutuota aktyvesnio veikimo ir efektyvesnio bendradarbiavimo klausimais.

Siekiant didinti visuomenės informuotumą, buvo pasitelktos ir komunikacijos priemonės. Skelbta informacija internete, akcentuojant Pagrindų konvencijos svarbą. Socialinių tinklų paskyros taip pat buvo naudojamos pagrindinei informacijai skleisti lengvai prieinama forma, taip pasiekiant platesnę auditoriją, ypač jaunimą.

Bendradarbiavimas su tautinėmis mažumomis

TMD palaikė nuolatinį dialogą su tautinių mažumų atstovais, siekdamas užtikrinti jų informuotumą apie stebėsenos procesą ir jo rezultatus. Tautinių mažumų tarybos (TMT) posėdžiai suteikė galimybes aptarti rekomendacijas ir nustatyti įgyvendinimo prioritetus.

2025 m. TMT susitiko su Lietuvos Respublikos Ministre Pirmininke ir aptarė tautinėms mažumoms aktualius klausimus, įskaitant jų teisių apsaugą, Tautinių mažumų įstatymo tobulinimo galimybes, kultūrinio paveldo klausimus, dalyvavimą viešajame gyvenime, švietimo ir kultūrinės įtraukties stiprinimą bei kovą su antisemitizmu, ksenofobija ir neapykantos apraiškomis.

Bendradarbiavimas su Europos Taryba

Valstybės institucijos aktyviai bendradarbiavo su tarptautinėmis organizacijomis: Europos Taryba, ESBO, Europos Komisijos kovos su rasizmu ir netolerancija (toliau – ECRI) bei kitomis institucijomis. Lietuva reguliariai teikė ataskaitas dėl tarptautinių įsipareigojimų įgyvendinimo, dalyvavo tarptautiniuose ekspertiniuose susitikimuose ir į rekomendacijas atsižvelgė formuodama nacionalinę politiką.

2023 m. lapkričio 27–gruodžio 1 d. Lietuvoje lankėsi Patariamojo komiteto ir ECRI ekspertai, siekdami sužinoti, kaip šalyje įgyvendinamos Patariamojo komiteto ir ECRI rekomendacijos užtikrinant tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teises, kokią veiklą šioje srityje vykdo ir kokią pažangą pasiekė tautinių mažumų kultūros ir integracijos centrai, kokiomis priemonėmis savivaldos institucijos teikia paramą tradiciškai savivaldybėje gyvenančioms tautinėms mažumoms ir kaip yra išsaugomas rajonuose gyvenančių tautinių mažumų paveldas bei puoselėjama kultūra, kaip kovojama su neapykantą kurstančia kalba ir motyvuotu dėl tautybės smurtu, užtikrinama žodžio laisvė, informacijos apie tautines mažumas sklaida bei skatinama integracija.

Ekspertai kartu su valstybės institucijų ir tautinių mažumų atstovais dalyvavo susitikimuose ir diskusijose. Juose aptarti pagrindiniai rekomendacijų įgyvendinimo iššūkiai ir padaryta pažanga.

Buvo surengti teminiai susitikimai su valstybės institucijų, savivaldybių, nevyriausybinių organizacijų ir tautinių mažumų bendruomenių atstovais. Šie susitikimai padėjo kurti konstruktyvų dialogą, dalintis gerąja patirtimi ir planuoti konkrečius veiksmus.

Visos šios veiklos skatino glaudesnę institucijų tarpusavio bendradarbiavimą, geresnę rekomendacijų supratimą bei didesnę tautinių mažumų bendruomenių įsitraukimą. Taip pat buvo išdiskutuotos konkrečios priemonės tolesniam rekomendacijų įgyvendinimui, įskaitant informuotumo didinimo veiklų tęsimą, gebėjimų stiprinimą ir dialogo skatinimą.

Bendradarbiaujant su Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos (toliau – ESBO) Vyriausiojo komisaro tautinių mažumų klausimais biuru buvo rengiami seminarai ir mokymai valstybės tarnautojams, tautinių mažumų nevyriausybinių organizacijų atstovams bei kitoms suinteresuotosioms šalims. Renginiuose buvo aptariamose Pagrindų konvencijos nuostatos, jų įgyvendinimo praktika bei Lietuvai aktualūs tautinių mažumų politikos klausimai; dalyviams buvo dalijamas penktasis pranešimas apie Pagrindų konvencijos nuostatų įgyvendinimą. 2022 m. liepos 7 d. surengtas praktinis seminaras „Informuotumo didinimas ir konfliktų prevencija daugiakultūre visuomenėse“ – siekta stiprinti institucijų ir ekspertų gebėjimus atpažinti galimas įtampas daugiakultūre aplinkoje, skatinti dialogą ir didinti informuotumą apie tautinių mažumų teisių apsaugos standartus bei jų reikšmę socialinei sanglaudai ir konfliktų prevencijai. Visų renginių dalyviams buvo dalijami Pagrindų konvencijos leidiniai.

Tokie renginiai prisidėjo prie informuotumo apie Pagrindų konvencijos stebėsenos procesą ir rekomendacijų įgyvendinimą didinimo ir įtraukios, informuotos visuomenės kūrimo. Lietuva ir toliau sieks stiprinti informuotumą bei įgyvendinti stebėsenos proceso rekomendacijas.

Svarbu pažymėti, kad 2021–2026 m. geopolitinis kontekstas ir Rusijos karas prieš Ukrainą sukėlė papildomų iššūkių visuomenės sanglaudai, dezinformacijos prevencijai ir visuomenės atsparumui. Šiame kontekste valstybės institucijos ypatingą dėmesį skyrė pilietinei integracijai stiprinti, demokratinėms vertybėms puoselėti bei dialogui su tautinių mažumų bendruomenėmis palaikyti, siekdamas užkirsti kelią visuomenės poliarizacijai ir skatinti tarpusavio pasitikėjimą.

II. Priemonės, kurių imtasi siekiant pagerinti Pagrindų konvencijos įgyvendinimą ir įgyvendinti penktojo stebėsenos etapo rekomendacijas

Ministrų Komiteto rekomendacijos imtis neatidėliotinių veiksmų

1 rekomendacija

Imtis informuotumo didinimo ir pasitikėjimo stiprinimo priemonių, kad būtų sudarytos palankios sąlygos tautinėms mažumoms priklausantiems asmenims naudotis savo teisėmis pagal Pagrindų konvenciją. Taip pat reikėtų imtis intensyvesnių priemonių siekiant užtikrinti, kad visų lygių valdžios institucijos žinotų savo įsipareigojimus, numatytus Pagrindų konvencijoje.

2021–2026 m. laikotarpiu buvo vykdomos kryptingos priemonės, kuriomis siekta didinti visuomenės informuotumą ir stiprinti valdžios institucijų tautinių mažumų teisių užtikrinimo kompetencijas. Pagrindų konvencija ir Patariamojo komiteto rekomendacijos lietuvių kalba yra paskelbtos TMD ir VšĮ Tautinių bendrijų namų svetainėse <https://tmde.lrv.lt> ir <https://tbn.lt>.

TMD vykdė nuoseklią informavimo ir švietimo veiklą, skirtą valstybės ir savivaldybių institucijoms, švietimo įstaigoms, nevyriausybinėms organizacijoms bei tautinių bendrijų atstovams. Organizuoti seminarai, konferencijos, konsultacijos ir diskusijos apie tautinių mažumų teises, tarptautinius įsipareigojimus, Pagrindų konvencijos nuostatų taikymą bei nediskriminavimo principus ir šaliai pateiktas rekomendacijas dėl tautinių mažumų padėties gerinimo.

Ypač daug dėmesio buvo skirta savivaldybių institucijų kompetencijoms stiprinti, nes būtent vietos lygmeniu sprendžiama daug praktinių klausimų, susijusių su tautinių mažumų švietimu, kultūros veiklomis, informacijos prieinamumu bei bendruomenių įtraukimu. TMD teikė metodinę pagalbą savivaldybėms, ypač romų klausimais, organizavo konsultacijas dėl tautinių mažumų teisių užtikrinimo ir skatino gerosios patirties sklaidą.

Siekiant didinti valstybės institucijų ir tautinių mažumų bendrijų tarpusavio pasitikėjimą, buvo stiprinamas dialogas su TMT, kuri veikia kaip konsultacinė institucija prie TMD. TMT dalyvauja įvairių tautinių bendruomenių deleguoti atstovai, o jos veikla sudaro galimybes tautinių mažumų organizacijoms tiesiogiai dalyvauti svarstant teisėkūros, kultūros, švietimo, kalbos vartojimo ir kitus aktualius klausimus.

Pasitikėjimą ypač stiprino nuolatinės TMD konsultacijos su TMT, tautinių bendrijų organizacijomis savivaldybėse, kuriose gausiai gyvena tautinės mažumos, taip pat su TBN, KĮTKC, RVC, Klaipėdos miesto savivaldybės Tautinių kultūrų centru, Visagino kultūros centru ir Lietuvos tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centru rengiant strateginius planus ir programas. Tautinių

mažumų organizacijų dalyvavimas prisidėjo prie didesnio bendrijų įsitraukimo į sprendimų priėmimo procesus.

Buvo įgyvendinamos priemonės, kuriomis siekta didinti visuomenės informuotumą apie tautines mažumas ir jų indėlį į Lietuvos valstybės kūrimą. TMD, valstybės institucijų, viešųjų įstaigų, nevyriausybinų organizacijų atstovai reguliariai dalyvauja tautinių bendrijų kultūros renginiuose, edukaciniuose projektuose, viešinimo kampanijose, viešose diskusijose², minėjimuose ir festivaliuose, kuriuose skatinamas tarpkultūrinis dialogas, puoselėjama tolerancija ir pagarba kultūrų įvairovei.

Daug dėmesio skirta tautinių mažumų švietimui. Lietuvoje ir toliau užtikrinama galimybė mokytis tautinių mažumų kalbomis ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigose. Buvo vykdomos priemonės mokytojų kvalifikacijai stiprinti, rengtos metodinės rekomendacijos, finansuojami kultūriniai ir edukaciniai projektai, prisidedantys prie tautinio identiteto išsaugojimo bei pilietinės integracijos.

Pažymėtina, kad Lietuva 2021–2026 m. laikotarpiu stiprino tiek teisinį, tiek institucinį tautinių mažumų apsaugos mechanizmą, plėtė konsultavimosi ir dialogo formas, didino visuomenės ir institucijų informuotumą apie tautinių mažumų teises bei tarptautinius įsipareigojimus. Įgyvendintos priemonės prisidėjo prie palankesnių sąlygų tautinėms mažumoms naudotis savo teisėmis pagal Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvenciją.

2 rekomendacija

Priimti išsamią teisinę sistemą, susijusią su tautinių mažumų apsauga, ir taip užtikrinti, kad tautinėms mažumoms priklausantys asmenys galėtų veiksmingai naudotis Pagrindų konvencijoje įtvirtintomis teisėmis.

Svarbus žingsnis įgyvendinant Konvencijos nuostatas buvo LRS 2024 m. lapkričio 7 d. priimtas ir 2025 m. sausio 1 d. įsigaliojęs Lietuvos Respublikos tautinių mažumų įstatymas³ Nr. XIV-3079 (toliau – TMĮ). Primintina, kad Lietuvoje daugiau nei dešimtmetį nebuvo specialaus įstatyminio reguliavimo. Naujasis TMĮ sukūrė sisteminių teisinį pagrindą tautinių mažumų teisių apsaugai, aiškiau apibrėžė tautinių mažumų sąvoką, valstybės institucijų kompetencijas, tautinių mažumų kalbų vartojimo, kultūrinio identiteto išsaugojimo, švietimo, konsultavimosi bei dalyvavimo viešajame gyvenime principus. Tai reikšmingai prisidėjo prie teisinio aiškumo stiprinimo tiek tautinių mažumų bendruomenėms, tiek valstybės institucijoms.

² Festivalyje „Būtent!“ vyko diskusijos apie tautinių mažumų dabartį ir ateitį, <https://tmde.lrv.lt/lt/naujienos/diskusiju-festivalyje-butent-buvo-kalbama-apie-tautiskumo-reiksme-xxi-amziuje-wly/>

³ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/372796c2a26611efa605b9842742bf37>

TMI įtvirtintos šios pagrindinės nuostatos:

- įtvirtinta sąvoka „tautinė mažuma“, kurios apibrėžtis yra įtrauki, joje esantis pilietybės kriterijus leidžia aiškiai atskirti tautinių mažumų teisių apsaugos politiką nuo migracijos politikos. Ilgalaikių, tvirtų ir nuolatinių ryšių su Lietuvos Respublika kriterijus užtikrina, kad į apibrėžtį taip pat patenka:

- karaimai, romai ir totoriai – tautinės mažumos, kurios pagal „senosios istorinės tautinės mažumos“ apibrėžtį yra nykstančios, neturinčios savo istorinės tėvynės, su kuria galėtų tapatintis;

- „tautinei mažumai priklausantis asmuo“ – Lietuvos Respublikos teritorijoje gyvenantis Lietuvos Respublikos pilietis, kuriam būdinga kitokia nei lietuvių tautinė tapatybė, kurią jis siekia išsaugoti;

- įtvirtinta sąvoka „tautinė tapatybė“ – asmens laisvai pasirenkamas tapatinimasis su vieno iš savo tėvų ar senelių tautybe, grindžiamas jai būdingų savybių – kultūros, kalbos, tradicijų, papročių – visuma arba bent viena iš šių savybių;

Taip pat nustatyti kiti tautinės mažumos kriterijai ir teisiniai pagrindai:

- „tautinės mažumos kalba“ – kita nei lietuvių kalba, tautinei mažumai priklausančių asmenų vartojama kaip gimtoji ir kalbos vartojimo principai – teisė laisvai ir nevaržomai, privačiai ir viešai, žodžiu ir raštu vartoti savo kalbą;

- įtvirtinta tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisė laisvai vienytis į organizacijas, dalyvauti politinėje, visuomeninėje ir nevyriausybinių organizacijų veikloje nacionaliniu bei tarptautiniu lygmeniu, užtikrinta pilietinių ir politinių teisių apsauga dalyvaujant viešajame gyvenime;

- įtvirtinta Tautinių mažumų taryba kaip nuolatinis tautinėms mažumoms priklausančių asmenų dalyvavimo mechanizmas. TMT sudaro tautines mažumas vienijančių organizacijų, nevyriausybinių organizacijų, veikiančių tautinių mažumų teisių įgyvendinimo srityje, atstovai. Šis įstatymas užtikrina tautinių mažumų atstovų teisę dalyvauti sprendžiant joms aktualius kultūros, švietimo, socialinius, ekonominius ir kitus klausimus, atstovauti savo interesams valstybės ir savivaldybių institucijose. Būdama kolegiali patariamoji visuomeniniais pagrindais veikianti institucija, TMT teikia siūlymus TMD – atsakingam už tautinių mažumų politikos įgyvendinimą, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms dėl teisėkūros, politikos formavimo, strateginių tautinių mažumų tapatumo saugojimo ir kultūros plėtros klausimų, kitų su dalyvavimu formuojant ir įgyvendinant tautinių mažumų politiką susijusių klausimų, priemonių tautinių mažumų tikslinėms programoms įgyvendinti ir prioritetų dėl paramos teikimo nevyriausybiniams organizacijoms, veikiančioms tautinių mažumų teisių įgyvendinimo srityje, taip pat tarptautinių įsipareigojimų

įgyvendinimo. Taip sustiprintas tautinių mažumų veiksmingo dalyvavimo viešajame gyvenime ir su jomis susijusių sprendimų priėmimo teisinis pagrindas;

- nustatyti tautinių mažumų švietimo, kultūros ir informacijos sklaidos teisiniai pagrindai, sąlygos ir tvarka;
- įtvirtintos tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisės, laisvės ir pareigos, valstybės išipareigojimai sudaryti sąlygas išlaikyti ir puoselėti tautinių mažumų papročius, kultūrinį ir kalbinį identitetą;
- nustatyta valstybės politikos tautinių mažumų srityje formavimo, įgyvendinimo ir atstovavimo tautinėms mažumoms institucinė sąranga.

TMĮ kartu su kitais galiojančiais įstatymais⁴ sudaro prielaidas įtvirtinti vieningą tautinių mažumų sampratą ir užtikrinti specialių teisių, skirtų tautinėms mažumoms priklausantiems asmenims, įgyvendinimą.

Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano⁵ 7.4.11 papunktyje numatyta „atlikus analizę, tobulinti Tautinių mažumų įstatymo nuostatas, siekiant įgyvendinti Europos Tarybos tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvenciją“ (atsakingas vykdytojas – TM; dalyvaujančios institucijos – KM, ŠMSM; įvykdymo data – 2027 m. IV ketv.). Įgyvendinant šias nuostatas, Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2026 m. vasario 19 d. įsakymu Nr. 1R-33⁶ iš LRV, KM, ŠMSM, TM, TMD, TMT, VLKK, VR, Mykolo Romerio universiteto atstovų sudaryta darbo grupė TMĮ nuostatoms tobulinti. Dėl rengiamo teisės akto projekto minėtoji darbo grupė teikė siūlymų, tarp kurių ypač svarbūs šie: galimybė kreiptis tautinės mažumos kalba į savivaldybių administravimo subjektus; galimybė asmenvardžius rašyti lotyniškos abėcėlės rašmenimis (be diakritinių ženklų) pagal tautinės kalbos rašybos ir darybos taisykles; teisė žymėti topografines nuorodas privačioje erdvėje gimtąja kalba; tautinių mažumų mokyklos ir valstybinės kalbos mokymas mokyklose, kuriose ugdomas tautinės mažumos kalba.

3 rekomendacija

Numatyti teisinį pagrindą ir imtis įvairių praktinių priemonių, užtikrinančių teisę vartoti tautinių mažumų kalbas žodžiu ir raštu bendraujant su administracinėmis institucijomis, ir stebėti, kaip šios

---

⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lygių galimybių įstatymas, Valstybinės kalbos įstatymas, Viešojo administravimo įstatymas, Švietimo įstatymas, Asociacijų įstatymas, Religinių bendruomenių įstatymas, Visuomenės informavimo įstatymas, Asmens tapatybės kortelės ir paso įstatymas, Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymas, Civilinės būklės aktų registravimo įstatymas.

⁵ Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2025 m. gruodžio 10 d. nutarimu Nr. 895 „Dėl Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“.

⁶ [Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2026 m. vasario 19 d. įsakymas Nr. 1R-33 „Dėl darbo grupės Lietuvos Respublikos tautinių mažumų įstatymo nuostatoms tobulinti sudarymo“](#).

priemonės įgyvendinamos. Šiuo tikslu valdžios institucijos turėtų užtikrinti, kad vietovėse, kuriose tradiciškai gyvena tautinėms mažumoms priklausantys asmenys, ši teisė nepriklausytų nuo to, ar jie sudaro tam tikrą vietos gyventojų procentinę dalį. Ši teisė taip pat turėtų būti užtikrinama nepriklausomai nuo to, ar pareiškėjas moka lietuvių kalbą, o tautinėms mažumoms priklausantys asmenys turėtų būti skatinami ja naudotis.

Vertinant rekomendacijos įgyvendinimą pažymėtina, kad Lietuva 2021–2026 m. laikotarpiu stiprino tautinių mažumų teisių apsaugos sistemą, plėtė praktines komunikacijos ir konsultavimo priemones bei siekė užtikrinti, kad administracinės paslaugos būtų prieinamos visiems gyventojams, įskaitant tautinių mažumų bendruomenes. Kartu buvo laikomasi konstitucinio valstybinės kalbos statuso principo ir užtikrinama nacionalinės teisės bei tarptautinių įsipareigojimų pusiausvyra.

Lietuva 2021–2026 m. laikotarpiu siekė užtikrinti valstybinės kalbos apsaugą bei konstitucinių principų laikymąsi, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Konstitucija (toliau – LRK), kurios nuostatos numato visos valstybinės kalbos apsaugos sistemos pagrindą, ir 14-uju straipsniu, įtvirtinančiu, kad valstybinė kalba yra lietuvių kalba; Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymu⁷ – pagrindiniu teisės aktu, reglamentuojančiu valstybinės kalbos vartojimą viešajame gyvenime, nustatančiu valstybinės kalbos vartojimą valstybės ir savivaldybių institucijose, viešųjų paslaugų srityje, dokumentuose, viešuosiuose užrašuose, informacijos teikimo, švietimo, kultūros ir kt. srityse (2025–2026 m. pakeitimais buvo sustiprinti reikalavimai klientų aptarnavimui lietuvių kalba), Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu⁸, nustatančiu lietuvių kalbos mokymo ir valstybinės kalbos mokėjimo reikalavimus švietimo sistemoje, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymu⁹, numatančiu, kad viešasis administravimas vykdomas valstybine kalba, TMI, įtvirtinančiu tautinių mažumų teises kartu pabrėžiant valstybinės kalbos statusą ir privalomą vartojimą valstybės gyvenime, bei kitais įstatymais ir poįstatyminiais teisės aktais.

Minėtaisiais teisės aktais, ypač TMI, kuriame įtvirtintos tautinių mažumų teisės puoselėti savo kalbą, kultūrą ir tapatybę, Lietuva užtikrina teisę vartoti tautinių mažumų kalbas. Įstatyme nustatyta, kad laikantis LRK ir kitų teisės aktų nuostatų tautinėms mažumoms priklausantys asmenys turi teisę laisvai vartoti savo kalbą asmeniniame ir viešajame gyvenime.

2023 metais TMD kreipėsi į visas 60 Lietuvos Respublikos savivaldybių su prašymu informuoti, ar savivaldybės vadovaujasi 2007 m. rugpjūčio 22 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl asmenų prašymų ir skundų nagrinėjimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių

⁷ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0B0253BB424C/asr>

⁸ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1480/asr>

⁹ <https://e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0BDFFD850A66/asr>

patvirtinimo“ Nr. 875 „Asmenų prašymų ir skundų nagrinėjimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių“ 25 punktu ir, jei ši nuostata – rašytinių prašymų priėmimas ne valstybine kalba savivaldybėse – taikoma, nurodyti, kokiomis kalbomis yra aptarnaujami asmenys.

Savivaldybių pateiktais duomenimis, pusėje iš šešiasdešimties savivaldybių gyventojai aptarnaujami viena ar keliomis tautinių mažumų kalbomis, dažniausiai rusų, lenkų, ukrainiečių. Taip pat žr. 10 str.

Lietuvoje administracinių institucijų veikla grindžiama konstituciniu valstybinės kalbos statusu, tačiau praktikoje savivaldybės ir valstybės institucijos vietovėse, kuriose tradiciškai gyvena gausesnės tautinių mažumų bendruomenės, taiko lankstų ir pragmatišką požiūrį į gyventojų aptarnavimą. Daugelyje savivaldybių darbuotojai geba bendrauti tautinių mažumų kalbomis, ypač lenkų ir rusų kalbomis, kai tai reikalinga socialinei įtraukčiai ir efektyviam gyventojų aptarnavimui užtikrinti.

Siekiant užtikrinti kokybišką paslaugų prieinamumą, savivaldybėse gyventojai aptarnaujami ir tautinių mažumų kalbomis, o institucijos dažnai pasitelkia darbuotojus, mokančius atitinkamas kalbas. Tai ypač aktualu Vilniaus rajono, Šalčininkų rajono, Visagino, Klaipėdos bei kitose savivaldybėse, kuriose istoriškai gyvena tautinių mažumų bendruomenės. Praktinis administracinių paslaugų prieinamumas tautinių mažumų bendruomenėms užtikrinamas taikant gero administravimo ir nediskriminavimo principus.

Svarbu pažymėti, kad Lietuvos teisinė sistema nedraudžia papildomai vartoti tautinių mažumų kalbų teikiant informaciją gyventojams, jei kartu užtikrinamas valstybinės kalbos vartojimas. Savivaldybės ir viešosios įstaigos naudoja daugiakalbę informaciją interneto svetainėse, informaciniuose leidiniuose, kultūros ir viešųjų paslaugų srityje, ypač čia jau minėtose savivaldybėse.

Svarbus aspektas yra tai, kad Lietuva, įgyvendindama Pagrindų konvencijos nuostatas, siekia užtikrinti pusiausvyrą tarp tautinių mažumų teisių apsaugos ir konstitucinio valstybinės kalbos statuso. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra pabrėžęs valstybinės kalbos apsaugos svarbą viešajame administravime, tačiau kartu valstybės institucijos praktikoje ieško sprendimų, leidžiančių užtikrinti tautinių mažumų bendruomenių poreikius bei paslaugų prieinamumą.

TMD stiprino dialogą su tautinių mažumų bendruomenėmis bei TMT, aptariant praktinius kalbinių teisių įgyvendinimo klausimus. Tautinių bendrijų organizacijos turėjo galimybę teikti pasiūlymus dėl administracinių paslaugų prieinamumo, informacijos pateikimo ir komunikacijos tobulinimo.

Tautinių mažumų atstovai Lietuvoje turi teisę ir gali kreiptis į institucijas savo gimtąja kalba. Praktinis šių situacijų sprendimas dažniausiai grindžiamas administravimo, proporcingumo ir gyventojų poreikių užtikrinimo principais.

Lietuvos institucijos taip pat skyrė dėmesį informuotumui apie tautinių mažumų teises didinti. TMD, savivaldybės ir nevyriausybinės organizacijos vykdė projektus bei iniciatyvas, skatinančias tautinių mažumų bendruomenes aktyviau dalyvauti viešajame gyvenime, naudotis valstybės teikiamomis paslaugomis ir įsitraukti į sprendimų priėmimo procesus.

4 rekomendacija

Parengti teisinį pagrindą, kad topografinės nuorodos būtų pateikiamos ir tautinių mažumų kalbomis, ir koordinuoti Pagrindų konvencijos 11 straipsnio 3 dalies taikymo procesą nacionaliniu lygmeniu. Tai darydamos valdžios institucijos turėtų nustatyti kiekvienos tautinės mažumos teritorijas, kuriose tradiciškai gyvena daug tai tautinei mažumai priklausančių asmenų, atsižvelgdamos į individualią tautinės mažumos padėtį ir teritorijos demografinę struktūrą ilgesniu laikotarpiu nei gyventojų surašymo intervalai, ir šiose teritorijose rodyti topografinius ženklus atitinkama tautinės mažumos kalba.

TMĮ sustiprino bendrą tautinių mažumų apsaugos sistemą ir sudarė prielaidas tolesnėms diskusijoms dėl praktinių kalbinių teisių įgyvendinimo mechanizmų, įskaitant viešųjų užrašų ir topografinių nuorodų klausimus.

Lietuvoje buvo tęsiamos ekspertinės, institucinės ir politinės diskusijos dėl Pagrindų konvencijos 11 straipsnio 3 dalies įgyvendinimo praktikos. Šiose diskusijose dalyvavo valstybės institucijos, TMD, savivaldybių atstovai, tautinių bendrijų organizacijos bei tarptautiniai ekspertai.

Lietuva laikosi pozicijos, kad sprendžiant topografinių nuorodų klausimus būtina užtikrinti pusiausvyrą tarp tautinių mažumų teisių apsaugos ir konstitucinio valstybinės kalbos statuso. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje yra pabrėžęs, kad valstybinė kalba yra konstitucinė vertybė ir vienas svarbiausių valstybingumo elementų, todėl viešųjų užrašų reguliavimas turi atitikti LRK nuostatas.

Lietuva pripažįsta tautinių mažumų kultūrinio ir istorinio paveldo svarbą bei siekia užtikrinti jų identiteto matomumą viešojoje erdvėje. Praktikoje kai kuriose savivaldybėse ir kultūros objektuose naudojami informaciniai užrašai keliomis kalbomis, įskaitant tautinių mažumų kalbas, ypač kultūros, turizmo, istorinio paveldo ir bendruomeninės informacijos srityse.

Valstybės institucijos ir savivaldybės, planuodamos kultūros, švietimo ir bendruomeninės integracijos priemones, atsižvelgia ne tik į oficialių gyventojų surašymų duomenis, bet ir į tautinių bendruomenių įsikūrimo konkrečiuose regionuose laikotarpį.

Diskutuojant dėl galimo platesnio tautinių mažumų kalbų vartojimo topografinėse nuorodose buvo akcentuojama būtinybė užtikrinti aiškų nacionalinį teisinį reguliavimą, vienodą teisės taikymą visoje valstybės teritorijoje bei teisinį aiškumą savivaldybėms ir gyventojams.

2021–2026 m. laikotarpiu Lietuva taip pat stiprino dialogą su tautinių mažumų bendruomenėmis ne tik glaudžiai bendradarbiaudama su TMT, bet ir kitomis priemonėmis. Tautinių bendrijų organizacijos turėjo galimybę teikti siūlymus dėl kultūrinio matomumo, kalbinių teisių bei tautinio identiteto išsaugojimo priemonių viešojoje erdvėje.

Lietuvoje nėra ribojamas tautinių mažumų kalbų vartojimas privačiose erdvėse, kultūriniuose renginiuose, bendruomenių veikloje ar nevyriausybinų organizacijų komunikacijoje. Tautinių mažumų kalbos aktyviai vartojamos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, o valstybė remia projektus, skirtus tautinių mažumų kalboms ir jų kultūrai puoselėti.

Vertinant rekomendacijos įgyvendinimą pažymėtina, kad Lietuva 2021–2026 m. laikotarpiu stiprino tautinių mažumų apsaugos teisinį pagrindą, plėtojo dialogą dėl kalbinių teisių įgyvendinimo, analizavo tarptautinę praktiką ir skatino tautinių mažumų kultūrinio identiteto matomumą viešojoje erdvėje. Tolesni praktiniai sprendimai dėl topografinių nuorodų siejami su nacionalinio teisinio reguliavimo tobulinimu, konstitucinių principų užtikrinimu ir visuomenės dialogo stiprinimu.

Daugiakalbiai informaciniai užrašai naudojami kultūros, istorinio paveldo ir turizmo srityse. Lietuva siekia užtikrinti pusiausvyrą tarp tautinių mažumų teisių apsaugos ir konstitucinio valstybinės kalbos statuso.

5 rekomendacija

Glaudžiai bendradarbiaujant su romų mažumos atstovais, toliau įgyvendinti priemonės, kuriomis siekiama pagerinti romų būsto sąlygas, galimybes naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, gerinti įsidarbinimo galimybes ir užimtumą bei kokybišką išsilavinimą, ypatingą dėmesį skiriant moterims ir mergaitėms.

Patariamojo komiteto rekomendacijos įgyvendinimas grindžiamas ilgalaikie romų įtraukties politika. Lietuva romų integracijos politiką 2021–2026 m. įgyvendino pereidama nuo trumpalaikių veiksmų planų (2022–2023 m.) prie ilgalaikio strateginio planavimo iki 2030 m., suderinto su ES romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo strategija. Šiuo laikotarpiu buvo nuosekliai tęsiamos kompleksinės priemonės, skirtos romų bendruomenės socialinei integracijai, žmogaus teisių apsaugai ir socialinės atskirties mažinimui. Įgyvendinant šias priemones ypatingas dėmesys buvo skiriamas glaudžiam bendradarbiavimui su romų bendruomenės atstovais, nevyriausybinėmis organizacijomis bei savivaldybėmis.

Valstybės politikos priemonės

Pagrindiniai nacionaliniai strateginiai dokumentai dėl Lietuvos romų integracijos yra šie:

- Romų įtraukties iki 2030 metų veiksmų planas¹⁰

Nuo 2024 m. pagrindiniu nacionaliniu strateginiu dokumentu tapo Romų įtraukties iki 2030 metų veiksmų planas. Jo tikslas – skatinti romų lygybę, socialinę įtrauktį ir dalyvavimą visuomenės gyvenime.

Šis dokumentas yra ilgalaikis nacionalinis strateginis pagrindas, apimantis kovą su diskriminacija ir antičigonizmu, romų švietimo galimybių gerinimą, užimtumo skatinimą, sveikatos priežiūros prieinamumą, romų moterų ir jaunimo įgalinimą, pilietinio dalyvavimo stiprinimą, bendradarbiavimą su savivaldybėmis ir pilietine visuomene.

Plane taip pat numatyta romų tarpininkų veikla, vietinių romų platformų stiprinimas, romų kultūros ir tapatybės puoselėjimas, romų nevyriausybinių sektoriaus įveiklinimas, tarpinstitucinis bendradarbiavimas.

- Romų integracijos į Lietuvos visuomenę 2022–2023 metų veiksmų planas¹¹

Tai buvo pirmasis nacionalinis dokumentas, parengtas reaguojant į 2020 m. spalio 7 d. Europos Komisijos komunikatą dėl ES romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo strateginio plano 2020–2030 m. ir į Europos Sąjungos Tarybos rekomendaciją dėl romų lygybės, įtraukties ir dalyvavimo. Dokumente numatytos priemonės švietimo, užimtumo, sveikatos apsaugos, kultūros išsaugojimo, diskriminacijos mažinimo, romų dalyvavimo stiprinimo, bendradarbiavimo su savivaldybėmis ir nevyriausybėmis organizacijomis srityse.

- Nediskriminavimo skatinimo 2021–2023 metų veiksmų planas¹²

Šiame plane, kurį priėmė ir koordinavo SADM, numatytos priemonės kovai su diskriminacija tautybės pagrindu, prevencijai dėl neapykantos kalbos, taip pat visuomenės tolerancijos didinimo, žmogaus teisių švietimo priemonės.

- 2021–2030 m. Nacionalinis pažangos planas¹³

Romų integracijos politika taip pat įgyvendinama vadovaujantis Nacionalinio pažangos plano tikslais mažinti socialinę atskirtį, didinti švietimo prieinamumą, stiprinti žmogaus teisių apsaugą ir skatinti lygybę.

- Valstybės pažangos strategija „Lietuvos ateities vizija „Lietuva 2050“¹⁴

---

¹⁰ Romų įtraukties iki 2030 metų veiksmų planas,

<https://tmde.lrv.lt/public/canonical/1768374047/10451/D%C4%97I%20rom%C5%B3%20%C4%AFtraukties%20iki%202030%20m.%20veiksm%C5%B3%20plano%20patvirtinimo%20-%20pakeitimo.pdf>

¹¹ Romų integracijos į Lietuvos visuomenę 2022–2023 metų veiksmų planas,

<https://tmde.lrv.lt/uploads/tmde/documents/files/%C4%Aesakymas%20d%C4%97I%20Rom%C5%B3%20integracijos%20%C4%AF%20Lietuvos%20visuomen%C4%99%20priemoni%C5%B3%20plano%202022%202023%20patvirtinimo%20%C4%AEV-33%202022-07-01.pdf>

¹² <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b1c5e3b03ae511eb8d9fe110e148c770/asr>

¹³ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d492e050f7dd11eaa12ad7c04a383ca0/asr>

¹⁴ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/3388adf0a55611eea5a28c81c82193a8?csr=4846892553884467125>

Nors ši strategija nėra specializuotas romų politikos dokumentas, romų integracijos priemonės buvo siejamos su socialinės įtraukties, lygių galimybių, skurdo mažinimo, švietimo prieinamumo, pilietinio dalyvavimo tikslais. Romų įtraukties priemonės buvo integruojamos į bendrą socialinės politikos sistemą.

Įgyvendinant planą buvo atkreiptas dėmesys į ankstyvojo ugdymo prieinamumo didinimą, ankstyvo pasitraukimo iš mokyklų prevenciją, romų motyvavimą dalyvauti darbo rinkoje, tarpininkavimo ir konsultavimo paslaugas, romų nevyriausybinių organizacijų įtraukimą.

Romų integracija taip pat įgyvendinama remiantis Romų įtraukties programa, kurioje numatytos socialinės įtraukties priemonės, lygių galimybių priemonės, specialios savivaldybėse įgyvendinamos užimtumo didinimo programos romų moterų ir mergaičių socialinei įtraukčiai, užimtumui, būstui, psichologinei gerovei ir bendruomeniniam įgalinimui.

Statistiniai duomenys

2021 m. gyventojų surašymo duomenimis, Lietuvoje gyveno 2 251 romų tautybės asmuo, iš kurių 24,3 proc. gyveno Vilniaus mieste, likusi dalis pasiskirstė po kitus Lietuvos miestus ir rajonus: Eišiškes, Jonavą, Kybartus, Marijampolę, Panevėžį, Varėną, Vilkaviškį, Šiaulius. Pagal lytį romų moterys sudaro apie 52,6 proc., vyrai apie 47,4 proc. visos romų bendruomenės.

Romų bendruomenei Lietuvoje būdinga jauna amžiaus struktūra – palyginti su kitomis gyventojų grupėmis, joje yra santykinai didelė vaikų ir jaunimo dalis; įvairių tyrimų duomenimis, vaikai ir jaunimas sudaro apie penktadalį–ketvirtadalį visų Lietuvos romų, todėl švietimas ir jaunimo įtrauktis išlieka viena svarbiausių romų integracijos politikos sričių.

Švietimas

Švietimo srityje Lietuva įgyvendina priemones, kuriomis siekiama didinti švietimo prieinamumą ir mažinti ankstyvą pasitraukimą iš švietimo sistemos. 2021–2026 m. Lietuvoje buvo sustiprintos romų įtraukties ir švietimo rėmimo priemonės, pagerėjo romų vaikų dalyvavimas bendrojo ugdymo sistemoje ir sumažėjo mokyklos nelankymo atvejų. Tačiau romų bendruomenės išsilavinimo lygis tebėra vienas žemiausių Lietuvoje: daugiau kaip 70 proc.¹⁵ romų turi žemesnį nei vidurinis išsilavinimą, o aukštąjį išsilavinimą įgijusių asmenų dalis yra labai maža. Tas pats būdinga ir romėms, kurias vis dar reikšmingai veikia žemas išsilavinimo lygis ir socialinė atskirtis.

Nacionalinės švietimo agentūros parengto metodinio leidinio „Romų vaikų ugdymo patirtis Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose“ (toliau – Metodinis leidinys) analizėje nurodoma, kad

---

¹⁵ Romų įtraukties iki 2030 metų veiksmų planas, 2025, <https://tmde.lrv.lt/public/canonical/1768374047/10451/D%C4%97l%20rom%C5%B3%20%C4%AFtraukties%20iki%202030%20m.%20veiksm%C5%B3%20plano%20patvirtinimo%20-%20pakeitimo.pdf>

21,5 proc. Lietuvos romų sudaro vaikai ir jaunimas, besimokantys pagal bendrojo ugdymo programas. Tai sudaro apie 480–490 vaikų ir jaunuolių¹⁶.

Atkreiptinas dėmesys, kad mokyklos nelankymo rodikliai mažėja. 2021–2022 mokslo metais mokyklos nelankantys romų vaikai sudarė 1,47 proc. visų romų tautybės mokinių. Metodinio leidinio autoriai pažymi, kad situacija yra geresnė nei ankstesniais metais, tačiau mokyklų bendruomenės vis dar susiduria su iššūkiais užtikrinant nuoseklų lankomumą ir mokymosi tęstinumą.

Taip pat pabrėžiama, kad mokymosi sėkmei didelę įtaką turi šeimos socialinė padėtis, tėvų išsilavinimas, gyvenamosios vietos sąlygos, pasitikėjimas mokykla ir švietimo institucijomis.

Nors Lietuvoje sukurtos galimybės tautinių mažumų vaikams dalyvauti neformaliojo ugdymo veiklose – būreliuose ir kitose veiklose, romų vaikų įsitraukimas yra nepakankamas. Todėl pagrindiniai valstybės prioritetai ir toliau orientuojami į mokymosi tęstinumą, perėjimą į aukštesnes ugdymo pakopas, neformalųjį ugdymą ir romų jaunimo įgalinimą.

2021–2030 m. Švietimo plėtros programoje¹⁷, bei Romų įtraukties iki 2030 metų veiksmų plane numatytos priemonės romų švietimo pasiekimams gerinti, mažinti ankstyvą pasitraukimą iš mokyklos ir didinti švietimo prieinamumą. Svarbiausios kryptys: ankstyvojo ugdymo prieinamumo didinimas, pagalba mokyklai lankantiems romų vaikams, tarpininkavimo paslaugos romų bendruomenėse, romų vaikų ir jaunimo įgalinimas, bendradarbiavimas su savivaldybėmis ir nevyriausybinėmis organizacijomis.

TMD įgyvendinamame projekte „Vietinės romų platformos – kelias link bendradarbiavimo su savivaldybėmis“ (toliau – Romų platforma) numatytos specialios veiklos švietimo padėčiai gerinti: romų vaikų ir jaunimo įtraukimas, švietimo motyvacijos stiprinimas, jaunimo stovyklos, pilietiškumo ugdymo veiklos, stipendijų programa mokiniams ir studentams, darbas su romų šeimomis savivaldybėse. 2025–2027 m. Romų platformos projekto VII etape numatytas papildomas dėmesys romų jaunimo lyderystei ir mokymosi motyvacijai.

Būstas

2025 m. LGKT atliko tyrimą „Būsto nuomos rinka: Lietuvoje gyvenančių užsieniečių situacijos analizė“. Nagrinėta diskriminacija būsto nuomos rinkoje dėl tautybės, kilmės, religijos, kalbos ar odos spalvos. Tyrimu siekta išsiaiškinti į Lietuvą gyventi atvykusių žmonių patirtis ieškant ir nuomojantis būstą, todėl buvo dokumentuojamos Lietuvoje gyvenančių užsieniečių patirtys ir

---

¹⁶ Romų vaikų ugdymo patirtis Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose, Metodinis leidinys, 2023, <https://www.nsa.smsm.lt/wp-content/uploads/2025/08/Romu-vaiku-ugdymo-patirtis.pdf>

¹⁷ 2021–2030 m. Švietimo plėtros programa, [https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/Administracine%20informacija/planavimo%20dokumentai/pletros%20programos/%C5%A0PP%20projektas%20\(2020-07-24\).pdf](https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/Administracine%20informacija/planavimo%20dokumentai/pletros%20programos/%C5%A0PP%20projektas%20(2020-07-24).pdf)

identifikuojami diskriminacijos mechanizmai būsto rinkoje. Tyrimo rezultatai prisideda prie diskriminacijos masto atpažinimo bei įrodymais grįstos politikos formavimo.

Būsto srityje Vilniaus miesto savivaldybės Romų įtraukties programoje numatyta papildoma būsto nuomos mokesčio dalies kompensacija romų šeimoms, nuomojančioms būstą iš privataus sektoriaus. Programai numatyta 483 600 Eur papildomoms būsto nuomos kompensacijoms, o romų moterims ir mergaitėms įgalinti – 150 000 Eur, tarpininko paslaugoms – 45 000 Eur.

2025 m. birželio 4 d. Vilniaus miesto savivaldybės taryba patvirtino papildomą būsto nuomos mokesčio dalies kompensaciją romų tautybės asmenims, kurie turi teisę į valstybės teikiamą būsto nuomos mokesčio kompensaciją, nuomojasi būstą (kai kompensacija neviršija nuomos sutarties ir rinkos nuomos kainų) privačiame sektoriuje ir atitinka nustatytus romų tautybės ar buvusio Kirtimų taboro gyventojų statuso kriterijus. 2025 m. šia priemone pasinaudojo 35 šeimos, joms išmokėta 33 921 Eur. Ši kompensacija vertinama kaip efektyvi socialinės atskirties ir būsto nesaugumo mažinimo priemonė. Tokia kompensavimo praktika yra taikoma ir kitose savivaldybėse, kuriose yra gausi romų bendruomenė.

Sveikata

2022 m. atliktas tyrimas „Lietuvos romų tautybės asmenų padėtis 2022 m.: kompleksinis požiūris“¹⁸ parodė, kad romų bendruomenės nariai vis dar susiduria su tam tikrais sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo sunkumais, ypač registruojantis pas gydytojus skaitmeninėmis priemonėmis, tačiau šių kliūčių mastas mažėja. Tyrimas taip pat atskleidė lyčių skirtumus – romų vyrai į gydytojus kreipiasi rečiau nei moterys.

Siekiant didinti romų sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą, TMD įgyvendina Romų platformos projektą, kuriame nuo 2016 m. dirba romų tarpininkai Vilniuje, Panevėžio rajone, Kybartuose, Jonavoje ir Marijampolėje. Jie padeda registruotis į gydymo įstaigas, lydi pacientus, tarpininkauja bendraujant su gydymo įstaigų personalu ir prisideda prie nediskriminacinio paslaugų teikimo. 2024 m. Vilniaus miesto savivaldybė įsteigė specialų – sveikatos tarpininko – etatą tik su romų sveikata susijusiems klausimams spręsti. Tarpininkams yra organizuojami mokymai pacientų teisių sveikatos priežiūros srityje tema. TMD į mokymus romėms taip pat įtraukia sveikos gyvensenos ir sveikatos priežiūros temas.

Vilniaus miesto savivaldybės Romų įtraukties į visuomenę 2024–2026 m. programoje¹⁹ (toliau – Romų įtraukties programa) įgyvendinamos priemonės, susijusios su priklausomybių

---

¹⁸ Lietuvos romų tautybės asmenų padėtis 2022 m.: kompleksinis požiūris, Socialinių tyrimų centras.

¹⁹ <https://www.romuplatforma.lt/media/attachments/2025/05/27/romuprograma-2024-2026.pdf>

gydymu, psichikos sveikatos stiprinimu, psichologinės pagalbos prieinamumu, savipagalbos grupėmis ir priklausomybių konsultanto paslaugomis.

Užimtumas

Romų integracijos į Lietuvos visuomenę priemonių plane 2022–2023 metams buvo suplanuotos bendro pobūdžio priemonės, kurias vykdė Užimtumo tarnyba prie SADM:

- didinti romų motyvaciją įsidarbinti ar mokytis, teikti konsultavimo paslaugas padedant pasirinkti profesiją ar planuoti karjerą, atsižvelgiant į asmenines savybes ir darbo rinkos poreikius;
- teikti įdarbinimo paslaugas neįgaliesiems, padedant jiems įsidarbinti ir (ar) įsitvirtinti darbo vietoje;
- taikyti aktyvios darbo rinkos politikos priemones (ADRP), skatinant romų užimtumą, ir teikti psichologo paslaugas.

Baigus galioti Romų integracijos į Lietuvos visuomenę 2022–2023 metų veiksmų planui, romų užimtumo skatinimo priemonės buvo integruotos į Romų įtraukties iki 2030 metų veiksmų planą, kuriame numatytas tolesnis bendradarbiavimas su Užimtumo tarnyba, savivaldybėmis ir nevyriausybinėmis organizacijomis, siekiant didinti romų dalyvavimą darbo rinkoje ir gerinti jų užimtumo galimybes. Užimtumo srityje Lietuva toliau plėtoja priemones romams, ypač moterims ir mergaitėms, įgalinti, dėmesį skirdama bendruomeniniam darbui, socialinių įgūdžių stiprinimui ir dalyvavimui viešajame gyvenime.

2025 m. Užimtumo tarnyboje buvo registruoti 435 romų tautybės asmenys, 75 romės įsidarbino pagal neterminuotas darbo sutartis ir 13 pagal terminuotas darbo sutartis. Per pastaruosius penkerius metus darbo rinkoje integruoti 790 romų tautybės asmenys, tai sudaro 29,3 proc. registruotų klientų. Atsižvelgiant į tai, kad tautybės nurodymas nėra privalomas, faktinis romų tautybės asmenų skaičius galėjo būti didesnis.

Vilniaus miesto savivaldybė, įgyvendindama Romų įtraukties programą 2024–2026 m., vykdo užimtumo didinimo priemones. Programos teikiamomis galimybėmis 2025 m. pasinaudojo 8 asmenys, o 2026 m. – 2 asmenys.

Siekdamas įgyvendinti romų užimtumo skatinimo priemones ir stiprinti romių ekonominių savarankiškumą ir socialinį įgalinimą, RVC organizavo profesinius grožio paslaugų mokymus (įvaizdžio specialistų seminarai, praktiniai grožio kursai). 2024 m. projekte „Romų bendruomenės moterims ir mergaitėms: pažinimo ir gebėjimų ugdymo programa“ dalyvavo 20 moterų ir mergaičių. 2024–2025 m. projekte „Mes – galinčios ir įgalintos“ dalyvavo 46 romų moterys ir merginos. Europos socialinio fondo projekte „Dirbkime kartu su romais – naujos darbo galimybės ir iššūkiai“ dalyvavo 350 romų, iš jų 163 moterys. Minėtina, kad 20 proc. projekto dalyvių įsidarbino. Nuo

2023 m. dešimt romių įgijo profesinį išsilavinimą grožio srityje. Užimtumo tarnybos duomenimis, 2025 m. 75 romės įsidarbino pagal neterminuotas darbo sutartis, palyginti su 13 terminuotų darbo sutarčių atvejais.

Tyrimai ir praktinė patirtis rodo, kad veiksmingiausios romių įtraukties priemonės yra romų tarpininkų veikla, individualus konsultavimas, tikslinės užimtumo ir profesinio mokymo priemonės, psichologinės pagalbos prieinamumas, kompleksinės socialinės paslaugos bei nuoseklios visuomenės informavimo ir diskriminacijos mažinimo iniciatyvos. Šias priemones TMD toliau įgyvendina per Europos Komisijos finansuojamą Romų platformos projektą, glaudžiai bendradarbiaudamas su romų bendruomenės atstovais, nevyriausybinėmis organizacijomis ir savivaldybėmis.

Svarbų vaidmenį atlieka Baltijos regiono romių asociacija, vykdanči projektus, susijusius su romių lygybe, diskriminacijos mažinimu, teisiniu konsultavimu ir dalyvavimo visuomenėje stiprinimu. 2024–2025 m. asociacija organizavo kompetencijų stiprinimo mokymus, konsultacijas romėms, taip pat renginius diskriminacijos mažinimo ir viešųjų paslaugų prieinamumo klausimais.

Lietuva tęsia periodinius tyrimus ir romų padėties stebėseną. TMD įgyvendina projektą – „Tautinių mažumų būklės stebėsenos tobulinimas“, kuriuo siekiama sukurti ilgalaikę tautinių mažumų padėties vertinimo metodiką ir rodiklių sistemą (žr. 5 str.).

6 rekomendacija

Padėti kiekvienai tautinei mažumai sukurti tvarią kultūrinės veiklos struktūrą, atitinkančią jos poreikius ir sudarančią sąlygas, įskaitant ilgalaikį finansavimą, organizuoti kultūrinę veiklą, rinkti, pristatyti ir skelbti tos tautinės mažumos ir su ja susijusių asmenų, įskaitant moteris, kultūros kūrinius.

Įgyvendinant šią rekomendaciją, Lietuvoje taikomas kelių lygmenų finansavimas – valstybinio lygmens, kai finansavimą skiria valstybės institucijos, pvz. Lietuvos kultūros taryba, administruojanti valstybės biudžeto lėšas, skirtas kultūros ir meno projektams, stipendijoms ar strateginiam organizacijų finansavimui, ir vietos savivaldos lygmens, pvz. 2022–2025 metais tautinių mažumų projektams finansuoti Lietuvos savivaldybės skyrė daugiau nei 16 mln. Eur (žr. 1 priedą).

TMD kasmet konkurso būdu finansuoja tautinių mažumų nevyriausybinių organizacijų kultūrinius, švietėjiškus, informacinius ir bendruomeninius projektus. Šis finansavimas sudaro sąlygas tautinių mažumų organizacijoms puoselėti kalbą, kultūrą, tradicijas, istorinę atmintį, organizuoti renginius, festivalius, parodas, leidybos, edukacines ir bendruomenių stiprinimo veiklas. Departamento projektinis finansavimas yra viena iš pagrindinių priemonių, leidžiančių tautinių mažumų bendruomenėms pačioms inicijuoti ir įgyvendinti jų poreikius atitinkančią kultūrinę veiklą. 2021–2025 metais tautinių mažumų nevyriausybinių organizacijų veiklų skatinimo iniciatyvoms įgyvendinti TMD skyrė daugiau nei 1 mln. Eur (žr. 2 priedą).

Be projekcinio finansavimo, TMD remia ir tautinių mažumų kultūros centrų veiklą. Tautinių mažumų kultūros centrai sudaro nuolatinės sąlygas tautinių mažumų organizacijoms rengti susitikimus, repeticijas, koncertus, parodas, minėjimus, edukacines veiklas, kalbos ir kultūros puoselėjimo renginius. Tokia institucinė parama ypač svarbi mažesnėms tautinėms bendruomenėms, kurios neturi nuosavų patalpų ar pakankamų administracinių išteklių savarankiškai užtikrinti nuolatinę kultūrinę veiklą.

Svarbų vaidmenį šioje srityje atlieka VšĮ Tautinių bendrijų namai Vilniuje. Tai viena pagrindinių tautinių mažumų organizacijų veiklos erdvių, kurioje tautinės bendrijos buriasi, organizuoja kultūrinius renginius, susitikimus, koncertus, parodas, kalbos mokymus, edukacines programas ir bendruomenių veiklas. Tautinių bendrijų namai prisideda prie tautinių mažumų kultūros sklaidos, tarpkultūrinio dialogo ir bendruomenių bendradarbiavimo stiprinimo.

Kaune veikia VšĮ Kauno įvairių tautų kultūrų centras, kuris sudaro sąlygas Kauno regione gyvenančioms tautinėms bendruomenėms užsiimti kultūrine, edukacine ir bendruomenine veikla. Centras organizuoja renginius, pristatančius įvairių tautinių bendruomenių kultūrą, istoriją, tradicijas, skatina bendradarbiavimą tarp tautinių bendrijų, švietimo įstaigų, kultūros organizacijų ir savivaldybės institucijų.

Tautinių mažumų kultūrinės veiklos infrastruktūrą papildo ir kiti kultūros centrai bei įstaigos, kurių veiklai ar projektams TMD skiria finansavimą. Tarp jų – Romų visuomenės centras, Lietuvos tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centras, taip pat regioniniu ir vietos lygmeniu veikiančios tautinių mažumų organizacijos bei kultūros centrai – Klaipėdos miesto savivaldybės Tautinių kultūrų centras, Visagino kultūros centras ir kt. Šios įstaigos prisideda prie tautinių mažumų kultūros paveldo išsaugojimo, folkloro, kalbų, tradicijų, istorijos ir šiuolaikinės kultūrinės raiškos pristatymo visuomenei. Tautinių mažumų kultūros ir integracijos centrų veiklos projektų finansavimas 2022–2026 m. pateikiamas 3 priede.

Kultūrinę tautinių mažumų veiklą Lietuvoje taip pat papildo Kultūros ministerijai pavaldžios įstaigos. Šios įstaigos finansuojamos iš biudžeto, bet ir pačios gali teikti paraiškas Lietuvos kultūros tarybai ar tarptautiniams fondams, kad būtų finansuojami jų parengti projektai. Taigi įstaigų veikla finansuojama dviem būdais: valstybės biudžeto lėšomis, skiriamomis planavimo būdu, ir projektiniu finansavimu, teikiant paraiškas fondams.

Lietuvoje veikia kultūros įstaigos, reprezentuojančios tautinių mažumų kultūrą ir paveldą. Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Vilniaus žydų viešojoje bibliotekoje kaupiama žydų autorių grožinė literatūra, organizuojami vieši edukaciniai ir kultūriniai renginiai, pristatantys žydų kultūrą ir istoriją, žydų kultūros paveldo reikšmę Lietuvos valstybės raidai, litvakų įnašą į pasaulinį mokslo, meno, pramonės ir kitų sričių paveldą.

Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejus vykdo tyrimus, edukacinę ir šviečiamąją veiklą apie žydų gyvenimą, antisemitizmą ir Holokaustą. 2024 m. pradžioje duris atvėrė Lietuvos žydų kultūros ir tapatybės muziejus – Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejaus padalinys, įsikūręs istoriniame buvusios žydų gimnazijos „Tarbut“ pastate. Tai pirmoji Lietuvoje erdvė, kurioje žydų istorija ir kultūra pristatoma ne tik per Holokausto tragediją, bet per visą žydų gyvenimo Lietuvoje spektrą: papročius, kasdienybę, meną ir mokslą.

Kauno IX forto muziejus atlieka tyrimus, rengia parodas ir organizuoja renginius Holokausto temomis. Muziejus taip pat prisideda prie romų istorijos ir kultūros pažinimo. 2023 m. visuomenei pristatytas interaktyvus edukacinis užsiėmimas „Romany bacht: romų istorija ir kultūra“, jo dalyviai buvo supažindinti su romų tautinės mažumos istorija, papročiais ir tradicijomis, kalbėta apie skaudžius praeities įvykius, šiandienines realijas ir aktualijas. 2023–2025 m. buvo praveisti 23 tokie edukaciniai užsiėmimai.

Vilniaus senasis teatras išplėtė savo veiklas, kurdamas spektaklius ne tik rusų, bet ir lenkų bei ukrainiečių kalbomis. Tai suteikė papildomų galimybių tautinių mažumų kalboms ir kultūrinei raiškai būti matomoms profesionaliojo meno erdvėje.

Siekiant geriau įvertinti tautinių mažumų kultūros centrų veiklos mastą ir jų svarbą bendruomenėms, TMD užsakymu 2025 m. buvo atlikta kultūros centrų lankytojų apklausa²⁰. Ši apklausa leidžia įvertinti, kiek tautinių mažumų organizacijų ir bendruomenių narių naudojasi kultūros centrų teikiamomis galimybėmis, kokio pobūdžio veiklos yra paklausiausios ir kokių papildomų priemonių reikėtų tvariai tautinių mažumų kultūrinei veiklai užtikrinti. Apklaustos duomenys naudojami planuojant TMD priemones, vertinant finansavimo poreikius ir stiprinant tautinių mažumų kultūros centrų vaidmenį kaip ilgalaikės kultūrinės veiklos infrastruktūrą (taip pat žr. 7 rekomendaciją).

Kaip jau teigta, Lietuvoje rekomendacija įgyvendinama derinant projektinį tautinių mažumų organizacijų finansavimą, nuolatinę kultūros centrų veiklos paramą, valstybės kultūros įstaigų indėlį ir duomenimis grįstą stebėseną. Šios priemonės sudaro sąlygas tautinėms mažumoms nuosekliai organizuoti kultūrinę veiklą, pristatyti savo kultūros paveldą, įtraukti bendruomenės narius, įskaitant moteris, ir stiprinti tautinių mažumų kultūros matomumą Lietuvos visuomenėje.

7 rekomendacija

Aktyviau kovoti su stereotipais ir išankstiniu nusistatymu prieš tautinėms mažumoms priklausančius asmenis ir skatinti pagarbą bei kultūrų dialogą visoje visuomenėje.

---

²⁰ https://tmde.lrv.lt/public/canonical/1769509830/10465/Tautiniu_mazumu_tyrimas_20251127.pdf

Remdamasis įvairių tyrimų ir analizių duomenimis, TMD ragina atkreipti dėmesį į dažnėjančią neapykantos kalbą ir diskriminaciją, nukreiptą į kitos tautybės asmenis.

2023 m. TMD surengė dvi strategines sesijas apie informacinį saugumą, nediskriminavimą, neapykantos kalbą dezinformacijos grėsmes ir jų atpažinimą. Vilniuje vyko pirmoji sesija „Lietuvos tautinės bendruomenės ir naujoji imigracija: tautinės tapatybės (re)konstravimas“, kurioje buvo diskutuojama apie galimybes ir iššūkius, su kuriais susiduria mūsų valstybė, suteikdama prieglobstį atvykstantiems imigrantams. Diskusijoje dalyvavo tautinių bendruomenių atstovai, žurnalistai, visuomenininkai. Antroji strateginė sesija vyko Šalčininkų rajone ir buvo skirta baltarusių bendruomenės Lietuvoje integracijos klausimams. Savo įžvalgomis ir pastebėjimais dalinosi tautinių bendruomenių atstovai, žurnalistai, visuomenės veikėjai, valstybės institucijų atstovai. Abiejose strateginėse sesijose dalyvavo 60 dalyvių (2022 m. buvo surengtos 2 strateginės sesijos, kuriose dalyvavo 70 dalyvių).

2025 m. rugpjūčio 27–29 d. TMD inicijavo ir finansavo tautinių mažumų jaunimo mokymus „Bendraamžių akademija“. Juose dalyvavo apie 30 mokinių iš Visagino, Švenčionių, Švenčionėlių ir Vilniaus mokyklų, kuriose ugdymas vykdomas lietuvių ir tautinių mažumų kalbomis. Trijų dienų programoje daug dėmesio skirta nediskriminavimo, neapykantos kalbos atpažinimo, aktyvaus ir atsakingo pilietiškumo, medijų raštingumo temoms, taip pat buvo ugdomi darbo komandoje įgūdžiai. Aptariant neapykantos reiškinius, susitelkta į stereotipų, diskriminacijos ir priešiško naratyvų atpažinimą viešojoje erdvėje bei socialiniuose tinkluose, kalbėta apie konstruktyvaus dialogo ir pagarbios komunikacijos svarbą.

Lietuvos policija, bendradarbiaudama su žmogaus teisių organizacijomis, nuo 2022 m. policijos pareigūnams rengia specializuotus mokymus apie neapykantos nusikaltimų atpažinimą, bendravimą su pažeidžiamomis grupėmis ir nukentėjusiųjų apsaugą. Policijos pareigūnai gilina žinias apie neapykantos nusikaltimus prieš pažeidžiamas bendruomenes, įskaitant etnines ir tautines mažumas. 2023 m. TMD policijos pareigūnams organizavo seminarą „Tautinės mažumos Lietuvoje“. Seminare pristatyti pranešimai apie tautines mažumas Lietuvoje, valstybės politiką, tautinių mažumų sąvokos problematiką, tautinių mažumų teisių tarptautinį reglamentavimą, žodžio laisvę ir neapykantos kalbą. Remiantis Lietuvos Respublikos 2021 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatais, pristatyta Lietuvos teritorijoje gyvenančių tautinių mažumų atstovų statistika. Seminare dalyvavo 20 dalyvių, iš jų 15 policijos pareigūnų.

140 pareigūnų dalyvavo Žmogaus teisių stebėjimo instituto organizuotose nuotoliniuose mokymuose „Tarpkultūrinių kompetencijų stiprinimas kovoje su neapykantos nusikaltimais“. Buvo

mokoma pažinti skirtingas neapykantos nusikaltimų pažeidžiamas bendruomenes ir šias žinias susieti su neapykantos nusikaltimų atpažinimu ir tyrimu²¹.

2025 m. TMD atliko Tautinių mažumų kultūros ir integracijos centrų lankytojų apklausą ir analizę. Vertinant Pagrindų konvencijos įgyvendinimą, remiamasi ta tyrimo dalimi, kurioje apklausti tautinėms mažumoms priklausantys Lietuvos Respublikos piliečiai, nes būtent jie patenka į TMĮ įtvirtintą tautinės mažumos apibrėžtį. Tyrimas yra tęstinis: analogiška analizė buvo atlikta 2022 m., todėl 2025 m. duomenys leidžia įvertinti pokyčių dinamiką. Tautinėms mažumoms priklausančių respondentų apklausa parodė išaugusias diskriminacijos patirtis: 2022 m. apie asmeninę diskriminacinę patirtį kalbėjo 15 proc. respondentų, o 2025 m. – 30 proc. Diskriminacija dažniausiai pasireiškė kasdienėse situacijose – viešose vietose, transporte ir bendraujant su nepažįstamais asmenimis.

Svarbią vietą užima visuomenės nuostatų keitimas ir kova su antičigonizmu. 2025 m. visuomenės nuostatų mažumų bei migrantų atžvilgiu Lietuvoje tyrimą inicijavo LSMC Sociologijos instituto Etninių tyrimų skyrius ir NVO „Diversity Development Group“, o apklausą atliko Lietuvos ir Didžiosios Britanijos rinkos bei viešosios nuomonės tyrimų kompanija „Baltijos tyrimai“. Rezultatai parodė, kad romai išlieka labiausiai Lietuvoje stigmatizuojama grupė: 59 proc. gyventojų nenorėtų gyventi kaimynystėje su romais, o 46 proc. nenorėtų dirbti su romais vienoje darbovietėje. Reprezentatyvi Lietuvos gyventojų apklausa buvo atlikta 2025 m. kovo 8–24 d., apklausiant 1 020 Lietuvos gyventojų nuo 18 metų ir vyresnių.

Šie duomenys rodo išliekantį poreikį sistemiškai mažinti stereotipus, socialinę distanciją ir diskriminacijos rizikas, kartu aiškiai atskiriant tautinių mažumų teisių apsaugos priemones nuo platesnių migracijos ir užsieniečių integracijos priemonių. Jie taip pat pagrindžia poreikį tęsti tikslines informavimo, švietimo, neapykantos kalbos prevencijos ir tarpkultūrinio dialogo priemones. Atsižvelgdamas į šias tendencijas bei ir siekdamas nuoseklios ir tikslingos viešosios komunikacijos, TMD įgyvendina informacinę kampaniją „Pažink, kad nereikėtų bijoti“²², kuria siekiama mažinti stereotipus, vykdyti antičigonizmo prevenciją, pažinti romų istoriją ir kultūrą bei stiprinti pagarbų tarpkultūrinį dialogą. 2025 m. kampanija pasiekė 17 779 815 kontaktų (skaičiuojant 2 693 602 Lietuvos gyventojus). Papildomą kampanijos matomumą užtikrino reklaminiai „JCDecaux“ stendai didžiųjų miestų viešose erdvėse. Išsamesnė informacija pateikiama 4 priede.

---

²¹ Policijos pareigūnai gilino žinias apie neapykantos nusikaltimų pažeidžiamas bendruomenes, Žmogaus teisių stebėjimo institutas, 2022, <https://hrmi.lt/policijos-pareigunai-gilino-zinias-apie-neapykantos-nusikaltimu-pazeidziamas-bendruomenes/>

²² <https://roma.lt/pazink>; <https://www.klaipedatkc.lt/naujienos/pazink-kad-nereiktu-bijoti/>; <https://tmde.lrv.lt/lt/naujienos/zinomi-lietuvos-zmones-pasakoja-apie-santykius-su-romais/>

Stereotipai ir išankstinis nusistatymas tam tikrų tautinių mažumų atžvilgiu išlieka aktuali problema. Atsižvelgdama į tai, Lietuvos valstybė stiprina švietimo, pilietinio ugdymo ir visuomenės informavimo priemones, skatina tarpkultūrinį dialogą bei tautinių mažumų ir daugumos bendradarbiavimą, siekdama mažinti socialinę distanciją ir didinti visuomenės sanglaudą.

Vienas iš 20-osios Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsipareigojimų – parengti ir įgyvendinti kovos su ksenofobija, antisemitizmu ir visų formų diskriminacija priemonių planą. 2026 metais buvo patvirtintas planas, kuriame numatyti 157 konkretūs veiksmai ir kuriuo siekiama stiprinti neapykantos (tautinės, rasinės, religinės ir kitų formų) nusikaltimų ir kovos su nesantaikos kurstymo apraiškomis prevenciją, prisidėti prie pažeidžiamų grupių gyvenimo puoselėjimo, plėtoti visuomenės ir kultūrinį švietimą apie įvairias šalyje gyvenančias visuomenės grupes, pagarbą žmogaus teisėms, istorinei atminčiai bei tarpkultūriniam dialogui. Plane ypatingas dėmesys skiriamas pažeidžiamų grupių apsaugai, taip pat stereotipams mažinti ir visuomenės atsparumui neapykantos ideologijoms stiprinti.

Papildomai Lietuvos Respublika vadovaujasi ir tarptautinėmis nuostatomis kovos su antisemitizmu srityje. Valstybės institucijos savo veikloje remiasi Tarptautinio Holokausto atminties aljanso (IHRA) parengta darbine antisemitizmo apibrėžtimi ir rekomendacijomis. Šiomis rekomendacijomis naudojamosi rengiant švietimo, atminties politikos ir diskriminacijos prevencijos priemones, gilinant visuomenės supratimą apie antisemitizmo formas bei stiprinant jų atpažinimą šiuolaikinėje visuomenėje. Lietuva siekia užtikrinti nuoseklų ir sistemingą požiūrį į kovą su antisemitizmu, ksenofobija ir kitomis neapykantos bei diskriminacijos formomis.

Taigi TMD nuosekliai įgyvendina priemones, kuriomis siekiama užtikrinti tarpkultūrinį dialogą, pilietinį ugdymą ir neigiamų stereotipų mažinimą (taip pat žr. 4 ir 6 straipsnius).

8 rekomendacija

Tęsti ir stiprinti pastangas kovojant su grasinimais ar diskriminacijos, priešiško ar smurto dėl etninės priklausomybės išraiškomis ir užkirsti jiems kelią, taip pat užtikrinti, kad įtariamai atvejai būtų skubiai ir veiksmingai išnagrinėti, o prireikus būtų atliktas tyrimas ir atsakingi asmenys būtų patraukti baudžiamojon atsakomybėn.

Lietuvos Respublika nuosekliai tęsia ir stiprina priemones, skirtas kovai su diskriminacijos, priešiško ar smurto dėl etninės priklausomybės apraiškomis, taip pat užtikrina veiksmingą tokių atvejų prevenciją, tyrimą ir atsakomybės taikymą.

Lietuvoje diskriminacijos draudimas ir asmenų lygybės principas yra įtvirtinti LRK, Lygių galimybių įstatyme, Baudžiamajame kodekse bei kituose teisės aktuose. Baudžiamoji atsakomybė taikoma už kurstymą diskriminuoti, smurtauti ar fiziškai susidoroti su žmonių grupe ar jai

priklausančiu asmeniu dėl tautybės, etninės kilmės, kalbos ar kitų požymių. Taip pat baudžiamoji atsakomybė numatyta už neapykantos nusikaltimus ir neapykantos kalbos atvejus.

Siekiant stiprinti kovą su neapykantos nusikaltimais ir neapykantos kalba, Lietuvoje nuolat tobulinama teisėsaugos institucijų praktika. Policijos pareigūnams, prokurorams ir teisėjams rengiami specializuoti mokymai dėl neapykantos nusikaltimų atpažinimo, tinkamo kvalifikavimo ir jautraus darbo su nukentėjusiais asmenimis. Taip pat stiprinamas institucijų bendradarbiavimas su žmogaus teisių organizacijomis ir tautinių mažumų bendruomenėmis.

Lietuvos policija ir prokuratūra taiko priemones, skirtas operatyviam reagavimui į galimus diskriminacijos, priešiško ar smurto dėl etninės priklausomybės atvejus užtikrinti. Gavus pranešimą apie galimą neapykantos nusikaltimą ar neapykantos kalbos atvejį, informacija yra vertinama nedelsiant, o esant nusikalstamos veikos požymių pradedamas ikiteisminis tyrimas. Atliekant tyrimus siekiama nustatyti diskriminacinį motyvą ir užtikrinti veiksmingą baudžiamąjį persekiojimą.

Teismų praktikoje ir toliau užtikrinamas nuoseklus nediskriminavimo principo taikymas, o institucijos aktyviai reaguoja į diskriminacijos, neapykantos nusikaltimus ir kalbą, taikydamos tiek prevencines, tiek teises priemones.

Kovojant su diskriminacijos apraiškėmis, Romų platformos projekte nuo 2023 m. birželio mėn. buvo įdarbinta advokatė, kas mėnesį teikianti 15 valandų teisinių paslaugų romų bendruomenei. Tokiu būdu yra užtikrinamas teisinių paslaugų teikimas romų bendruomenei. Apie 80 proc. teisinių paslaugų gavėjų sudaro moterys. 2024 m. buvo kreiptasi į teismą pagal Baudžiamojo kodekso 169 ir 284 straipsnius dėl trijų romių diskriminacijos teikiant maitinimo paslaugas. Sprendimas priimtas ieškovo naudai.

Daug dėmesio skiriama ir prevencijai. Valstybės institucijos įgyvendina visuomenės švietimo, tolerancijos ir tarpkultūrinio dialogo skatinimo priemones, skirtas stereotipams, neapykantos kalbai ir visuomenės susipriešinimui mažinti. Į šias veiklas aktyviai įtraukiamos tautinių mažumų organizacijos, švietimo įstaigos bei nevyriausybinis sektorius.

2026 m. sausio 21 d. nutarimu Nr. 33 Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino Kovos su antisemitizmu, ksenofobija ar bet kokios kitos formos nesantaikos kurstymu ir žydų gyvenimo puoselėjimo veiksmų planą (toliau – Planas). Plane numatyta, kad pagal savo kompetenciją pagrindinė vykdytoja yra Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, kuri įsipareigoja:

- parengti ir pateikti Vyriausybei pasiūlymus dėl subjekto, koordinuojančio kovą su antisemitizmu, ksenofobija ar bet kokios kitos neapykantos kurstymu, įskaitant Plano įgyvendinimą, paskyrimo;

- įvertinusi neapykantos bei neapykantos kalbos nusikaltimų mastą ir tendencijas, atlikti Administracinių nusižengimų kodekso ir Baudžiamojo kodekso teisės aktų nuostatų šioje srityje analizę, įvertinti jų taikymą, efektyvumą, įtvirtintų sankcijų atgrasomąjį poveikį ir prireikus parengti ir pateikti Vyriausybei teisės aktų pakeitimus;

- informuoti pažeidžiamas grupes apie pažeistų teisių gynimo priemones.

Lietuva taip pat stiprina neapykantos kalbos ir neapykantos nusikaltimų stebėseną skaitmeninėje erdvėje, bendradarbiauja su socialinių tinklų platformomis bei kitomis atsakingomis institucijomis, siekdama neleisti neteisėtam turiniui plisti.

Valstybės institucijos ir toliau sieks užtikrinti, kad visi įtariamai diskriminacijos, priešiško ar smurto dėl etninės priklausomybės atvejai būtų veiksmingai, nešališkai ir laiku tiriami, o atsakingi asmenys, nustačius jų kaltę, būtų patraukti atsakomybėn pagal Lietuvos Respublikos įstatymus. Taip pat bus tęsiamos priemonės, skirtos visuomenės pagarbai žmogaus teisėms, tautinei įvairovei ir demokratinėms vertybėms stiprinti.

9 rekomendacija

Imtis visų būtinų priemonių, įskaitant finansines ir teises, kad visoms tautinėms mažumoms priklausantiems asmenims būtų užtikrinta galimybė naudotis valstybine ir privačia transliuojamąja ir skaitmenine žiniasklaida bei spauda tautinių mažumų kalbomis. Šios priemonės taip pat turėtų apimti didesnę jų nušvietimą pagrindinėje žiniasklaidoje ir paramą jiems steigiant savo žiniasklaidos kanalus.

Lietuva ir toliau plėtoja finansines, teises ir institucines priemones, skirtas tautinių mažumų informaciniams poreikiams tenkinti ir jų matomumui didinti viešojoje erdvėje. Šių priemonių pavyzdžiai yra:

- LRT laidos tautinių mažumų tematika. Lietuvos nacionalinis transliuotojas LRT užtikrina tautinėms mažumoms skirtą informacinį turinį, reguliariai transliuodamas laidas rusų, lenkų, ukrainiečių, baltarusių ir anglų kalbomis bei rengdamas specialias diskusijų ir publicistikos laidas tautinių mažumų teisių, kultūros, švietimo ir integracijos klausimais. Tarp tokių laidų – „Santara“, „Laida rusų kalba“, „LRT Aktualijų studija“ ir kitos LRT radiotekos bei mediatekos rubrikose skelbiamos programos tautinėms bendrijoms.

- Lietuvos tautinių bendrijų dienos minėjimo, Tautinių kultūrų festivalio, TMD renginių nušvietimas nacionalinėje ir regioninėje žiniasklaidoje.

- Informacinė kampanija „Pažink, kad nereikėtų bijoti“, skirta romų tautinei mažumai, jos tradicijoms, kultūrai ir istorijai geriau pažinti. Kampanija buvo įgyvendinama įvairiuose Lietuvos miestuose ir prisidėjo prie tautinių mažumų matomumo bei stereotipų mažinimo.

- TMD interneto svetainė ir socialinių tinklų kanalų veikla.

Valstybė finansuoja visuomeninį transliuotoją – Lietuvos nacionalinį radiją ir televiziją (LRT), kuris vykdo visuomenės informavimo funkciją visoms Lietuvos gyventojų grupėms, įskaitant tautines mažumas. Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo 5 straipsnio 9 dalyje numatyta, kad LRT savo veikloje turi atspindėti Lietuvos tautinių bendrijų kultūrinę įvairovę ir tenkinti jų informacinius poreikius. Šios funkcijos įgyvendinamos iš LRT skiriamų valstybės biudžeto asignavimų.

LRT užtikrina tautinių mažumų informavimo prieinamumą įvairiomis informacijos sklaidos priemonėmis – televizijoje, radijuje, interneto portale ir socialinių tinklų platformose. Turinys tautinių mažumų kalbomis rengiamas ir skelbiamas:

- *LRT.lt* portalo tautinių bendrijų skiltyse lenkų ir rusų kalbomis,
- radijo laidose rusų ir lenkų kalbomis,
- laidose ukrainiečių, baltarusių ir Lietuvos žydų tematika per LRT kanalą LRT KLASIKA,
- televizijos laidose lenkų, rusų, baltarusių ir ukrainiečių kalbomis bei laidose žydų tematika per LRT kanalą LRT KLASIKA,
- socialinių tinklų platformose, skirtose konkrečioms kalbinėms auditorijoms.

Šių laidų ir publikacijų turinys apima aktualijų, politikos, kultūros, istorijos, švietimo, regionų gyvenimo temas, tautinių bendrijų atstovų interviu, analitinius ir tiriamuosius tekstus, integracijos politikos klausimus, valstybės institucijų veiklos ir teisinių procesų aiškinimą, taip pat tautinių bendrijų identiteto, kultūrinės tapatybės ir saviraiškos temas.

LRT sistemingai siekia, kad tautinių mažumų tematika nebūtų izoliuota tik specializuotose programose. Tautinių bendrijų redakcijų parengti straipsniai reguliariai verčiami į lietuvių kalbą ir publikuojami pagrindiniame *LRT.lt* portalo naujienų sraute²³. Todėl tautinių mažumų aktualijos tampa bendros nacionalinės informacinės erdvės dalimi, o jų matomumas visuomenėje didėja. Ypatingas dėmesys skiriamas regionuose gyvenančių tautinių bendruomenių problematikai ir iniciatyvoms.

Lietuva taip pat toliau stiprina saugią aplinką tautinių mažumų saviraiškai ir dalyvavimui viešajame diskurse. Siekiant užtikrinti ilgalaikę ir tvarią paramą tautinių mažumų žiniasklaidai, 2023 m., remiantis Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 28 straipsniu, buvo įsteigtas Medijų rėmimo fondas. Įstatymas numato valstybės pareigą remti viešosios informacijos rengėjų veiklą, skatinant žiniasklaidos pliuralizmą, nuomonių ir tautinių kultūrų įvairovę.

---

²³ <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje>

Vienas svarbiausių Fondo tikslų yra užtikrinti, kad žiniasklaidoje būtų matyti tautinių kultūrų įvairovė. Todėl remiami projektai, pristatantys tautinių mažumų kultūrą, istoriją, paveldą ir aktualijas. Fondas įgyvendina specialią programą, skirtą tautinių mažumų kalbomis leidžiamai žiniasklaidai ir lietuvių diasporos žiniasklaidai remti.

Pagal šią programą finansuojama ne tik spauda, bet ir radijo laidos, vaizdo reportažai, interneto portalai, skaitmeninės medijos projektai ir kitos informacijos sklaidos platformos. Tokiu būdu užtikrinama, kad tautinėms mažumoms priklausantys asmenys galėtų gauti informaciją jiems suprantama kalba įvairiais kanalais.

2024 m. Medijų rėmimo fondas finansavo 12 tautinių mažumų žiniasklaidos projektų, kuriems skyrė 171 569 Eur. 2025 m. finansavimas suteiktas 16 projektų, kuriems iš viso skirta 155 876 Eur. 2026 m. parama skirta 14 projektų, kurių bendra suma sudaro 120 225 Eur.

Be valstybės finansuojamo visuomeninio transliuotojo ir Medijų rėmimo fondo paramos, tautinių mažumų organizacijos taip pat leidžia savo periodinius leidinius, administruoja interneto svetaines, socialinių tinklų ir kitus informacijos sklaidos kanalus, kuriuose pristato bendruomenių veiklą, kultūros paveldą ir aktualijas.

Siekiant didinti tautinių mažumų matomumą viešojoje erdvėje ir užtikrinti informacijos sklaidą apie jų veiklą, kultūrą bei aktualijas, VšĮ Tautinių bendrijų namai leidžia periodinį informacinį leidinį „Tautinių bendrijų naujienos“. Leidinys leidžiamas nuo 2001 m., keturis kartus per metus. Jame publikuojama informacija apie Lietuvos tautinių mažumų organizacijų veiklą, kultūros renginius, istorinį paveldą, švietimo iniciatyvas ir kitus bendruomenėms aktualius klausimus. Leidinys prisideda prie tautinių mažumų kalbų, kultūros ir tapatybės puoselėjimo bei tarpkultūrinio dialogo skatinimo Lietuvoje.

„Tautinių bendrijų naujienos“ ir kiti tautinių mažumų organizacijų informaciniai leidiniai skelbiami elektroninėje erdvėje, taip užtikrinant platesnę jų sklaidą ir prieinamumą visoje Lietuvoje ir už jos ribų.

Lietuvoje egzistuoja viešosios paramos priemonės tautinių mažumų informacinei veiklai, tačiau dauguma tautinių mažumų žiniasklaidos iniciatyvų tebėra projektinio pobūdžio ir priklauso nuo periodinio finansavimo. Be to, nacionalinėje žiniasklaidoje tautinių mažumų gyvenimas dažniausiai nušviečiamas kultūrinių renginių ar atmintinų datų kontekste, todėl išlieka poreikis nuosekliau ir sistemingiau atspindėti tautinių mažumų indėlį į visuomeninį, kultūrinį ir ekonominį Lietuvos gyvenimą.

TMD kasmet finansuoja tautinių mažumų nevyriausybinę organizacijų kultūros ir informacijos sklaidos projektus. Finansuojami leidiniai, interneto svetainės, kultūriniai ir informaciniai projektai, skirti tautinių mažumų istorijai, kultūrai ir aktualijoms pristatyti bei

informacijos prieinamumui jų bendruomenėse didinti. TMD finansuotų leidybinių ir informacijos sklaidos projektų sąrašas (2022–2026 m.) pateikiamas 5 priede.

Lietuva šią rekomendaciją įgyvendina derindama valstybės finansuojamo visuomeninio transliuotojo veiklą, skaitmeninės ir tradicinės žiniasklaidos prieinamumą tautinių mažumų kalbomis, finansinę paramą tautinių mažumų žiniasklaidos projektams bei priemones, skirtas tautinių mažumų matomumui bendrojoje nacionalinėje informacinėje erdvėje didinti.

10 rekomendacija

Pakeisti teisės aktus, kad asmens tapatybės ir kituose dokumentuose rašant asmens vardą ir pavardę būtų galima vartoti visus diakritinius ženklus tautinių mažumų kalbomis. Valdžios institucijos taip pat turėtų užtikrinti, kad su šių vardų keitimu susijusios procedūros ir išlaidos būtų tokios, kad neatgrasytų nuo prašymų keisti vardus.

2022 m. sausio 18 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymas Nr. XIV-903²⁴, kuris įsigaliojo 2022 m. gegužės 1 d. Šis įstatymas sudarė galimybę ne lietuvių tautybės Lietuvos Respublikos piliečiams ir jų vaikams asmenvardžius rašyti lotyniškos abėcėlės rašmenimis (be diakritinių ženklų) pagal jų tautinės kalbos rašybos ir darybos taisykles.

Nuo 2022 m. gegužės 1 d. iki 2026 m. vasario 26 d. asmenvardžius pasikeitė, užrašę juos pagal savo tautinės kalbos rašybos ir darybos taisykles lotyniškos abėcėlės rašmenimis, įskaitant raides w, x, q, cz, sz, rz ir kt., tik be diakritinių ženklų, 424 ne lietuvių tautybės Lietuvos Respublikos piliečiai ir jų vaikai.

2025 metais LRS registruoti Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo pakeitimo projektai (2025 m. vasario 21 d. Nr. XVP-158 ir 2025 m. birželio 3 d. Nr. XVP-540), kuriais, be kita ko, siūloma leisti ne lietuvių tautybės Lietuvos Respublikos piliečio prašymu jo ir jo vaikų vardus ir pavardes Lietuvos Respublikos piliečio asmens tapatybę patvirtinančiuose dokumentuose ir civilinės būklės aktų įrašuose rašyti lotyniško pagrindo rašmenimis.

Valstybės įmonė Registrų centras jau vykdo projektą „E. paslaugų pritaikymas e. rezidentams“, kuris apima ir koduotės UTF-8, leidžiančios tvarkyti duomenis lotyniško pagrindo rašmenimis su kitų kalbų diakritiniais ženklais, įdiegimą.

Už asmenvardžių keitimą administracine tvarka civilinės metrikacijos įstaigoje imama valstybės rinkliava. Akcentuotina, kad visi asmenys, pageidaujantys pakeisti asmenvardžius, moka vienodą Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyto 12 Eur dydžio valstybės rinkliavą, kuri apskaičiuojama atsižvelgiant į asmenvardžių keitimo paslaugos suteikimo išlaidas.

---

²⁴ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c8890cd07e6e11ec993ff5ca6e8ba60c>

11 rekomendacija

Priimti teisės aktus, kuriais būtų pripažinta teisė tautinės mažumos kalba rodyti visuomenei matomus ženklus, užrašus ir kitą privataus pobūdžio informaciją.

Lietuvos Respublikoje tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisė vartoti savo kalbą privačiame gyvenime yra užtikrinama remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos tarptautiniais įsipareigojimais žmogaus teisių srityje ir galiojančiu nacionaliniu teisiniu reguliavimu.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 37 straipsnis nustato, kad piliečiai, priklausantys tautinėms bendrijoms, turi teisę puoselėti savo kalbą, kultūrą ir papročius. Ši konstitucinė nuostata sudaro pagrindą vartoti tautinių mažumų kalbas ir išsaugoti jų kultūrinę tapatybę.

Lietuvos teisės aktai nedraudžia tautinių mažumų kalbomis pateikti privataus pobūdžio informacijos, ženklų, užrašų ar kitų informacinių pranešimų. Praktikoje tautinių mažumų kalbos gali būti ir yra vartojamos įvairiose gyvenimo srityse, įskaitant:

- privačių asmenų iškasas ir informacinius užrašus,
- kultūrinių, religinių ir bendruomeninių renginių informaciją,
- tautinių mažumų nevyriausybinių organizacijų veiklą,
- tautinių bendruomenių kultūros centrų veiklą,
- privačių juridinių asmenų ir verslo subjektų komunikaciją,
- informacinius leidinius, interneto svetaines ir socialinių tinklų turinį.

Valstybinės kalbos įstatymas nustato pareigą oficialioje viešojoje informacijoje ir viešuosiuose užrašuose vartoti lietuvių kalbą kaip valstybinę. Tačiau šis reguliavimas neužkerta kelio papildomai vartoti ir kitas kalbas, įskaitant tautinių mažumų kalbas, kai kartu užtikrinamas valstybinės kalbos vartojimas tais atvejais, kai to reikalauja įstatymai. Tokiu būdu Lietuvos teisinė sistema sudaro galimybę derinti konstitucinę valstybinės kalbos apsaugą ir tautinių mažumų teisę vartoti savo gimtąją kalbą.

Praktikoje Lietuvoje yra daug pavyzdžių, kai tautinių mažumų organizacijos, kultūros centrai, religinės bendruomenės ir privatūs subjektai viešai pateikia informaciją tautinių mažumų kalbomis greta lietuvių kalbos arba, kai tai susiję su privačia veikla, vien tautinių mažumų kalbomis. Tautinių mažumų kultūros renginiai, festivaliai, parodos, religinės apeigos, bendruomenių susitikimai, informaciniai leidiniai dažnai viešinami keliomis kalbomis, taip sudarant sąlygas bendruomenėms laisvai vartoti savo kalbą ir užtikrinti informacijos prieinamumą.

Svarbus žingsnis stiprinant tautinių mažumų kalbinių teisių apsaugą buvo TMĮ. Įstatyme įtvirtinta tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisė laisvai vartoti savo kalbą privačiame ir

viešajame gyvenime, puoselėti ir perduoti ją ateities kartoms, laikantis Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatytą valstybinės kalbos vartojimo reikalavimų.

Taigi Lietuvos teisinė sistema ir susiformavusi praktika sudaro sąlygas tautinėms mažumoms vartoti savo kalbas viešai matomuose privataus pobūdžio ženkluose, užrašuose ir kitoje informacijoje. Lietuva siekia užtikrinti pusiausvyrą tarp konstitucinio valstybinės kalbos statuso apsaugos ir tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisės išsaugoti, puoselėti ir viešai vartoti savo kalbą.

12 rekomendacija

Užtikrinti, kad bendrojo ugdymo programose, mokytojų rengimo programose ir mokomojoje medžiagoje būtų pateikiama konkreti informacija apie visų tautinių mažumų istoriją ir kultūrą ir ši informacija būtų įtraukta ir į kitas ugdymo programos sritis, pavyzdžiui užsienio kalbų mokymą. Be to, Patariamasis komitetas ragina valdžios institucijas užtikrinti, kad išsami informacija šiomis temomis būtų pateikiama švietimo įstaigose, kurias lanko tautinėms mažumoms priklausantys mokiniai, ir bendrojo lavinimo mokyklose tose vietovėse, kuriose gyvena šios tautinės mažumos.

Lietuva nuosekliai stiprina daugiakultūrio ugdymo, žmogaus teisių švietimo ir istorinės atminties politikos priemones.

Visų ugdymo pakopų bendrosiose programose, patvirtintose Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2022 m. rugpjūčio 24 d. įsakymu Nr. V-1269 „Dėl Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrųjų programų patvirtinimo“, reikšminga vieta skiriama tautinių mažumų kultūrinei įvairovei, daugiakultūriškumui ir pagarbai žmogaus teisėms.

Pilietiškumo ugdymo programoje akcentuojamas įvairių tautybių ir konfesijų paveldo vertinimas bei saugojimas, analizuojamas diskriminacijos, stereotipų ir išankstinių nusistatymų poveikis visuomenei, ugdomas mokinių gebėjimas gerbti skirtingų tautų, religijų ir socialinių grupių atstovus. Programoje taip pat numatytas gebėjimas suprasti socialinės tikrovės ir institucijų veikimą, kritiškai vertinti visuomeninius procesus bei konstruktyviai veikti bendruomenėje.

Lietuvių kalbos ir literatūros programoje pilietiškumo kompetencija siejama su gebėjimu gyventi ir veikti daugiakalbėje bei daugiakultūreje aplinkoje. Mokiniai mokosi analizuoti kalbos reiškinius daugiakultūriniame kontekste, lyginti skirtingų kalbų elementus, kultūringai diskutuoti, gerbti žmogaus teises ir laisves, atsakingai dalytis nuomone bei informacija. Tautinių mažumų kultūros ir kalbinės įvairovės pažinimas integruojamas ir į literatūros kūrinių analizę.

Lenkų, rusų, baltarusių ir vokiečių gimtųjų kalbų bei literatūros programose pabrėžiama, kad kultūrinis ir kalbinis kontekstas yra esminė ugdymo proceso dalis. Šiose programose siekiama

puoselėti gimtąją kalbą ir kultūrą, kartu stiprinant mokinių integraciją į Lietuvos visuomeninį ir kultūrinį gyvenimą, ugdant pilietinę atsakomybę ir pagarbą bendroms demokratinėms vertybėms.

Tautinių mažumų istorijos ir kultūros temos integruojamos ne tik į kalbų mokymą, bet ir į istorijos, pilietiškumo ugdymo, etikos, meninio ugdymo ir kitų dalykų turinį. Taip daugiakultūrės Lietuvos istorijos ir visuomenės pažinimas tampa bendrojo ugdymo dalimi tiek tautinių mažumų mokyklose, tiek mokyklose, kuriose ugdymas vykdomas lietuvių kalba.

Mokytojų rengimo srityje į pedagogikos studijų programas įtraukiami moduliai, ugdantys būsimų pedagogų kompetencijas, grindžiamas demokratijos, empatijos, žmogaus orumo, atsakomybės, atvirumo, kultūrinio identiteto, pilietiškumo ir tarpkultūriškumo vertybėmis. Šių kompetencijų ugdymas tęsiamas ir pedagogų profesinėje veikloje dalyvaujant kvalifikacijos tobulinimo programose.

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. lapkričio 27 d. įsakymu Nr. V-1499 patvirtintas Mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų kompetencijų aprašas papildomai sustiprino nuostatas, susijusias su įtraukiuoju ugdymu, kultūrų įvairove ir pagarba žmogaus teisėms.

Šiuo metu akredituotos penkios nacionalinės pedagoginių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo programos, skirtos tautinių mažumų mokyklose dirbantiems pedagogams:

- „Įtraukiosios mokyklos kūrimo strategijos“,
- „Lietuvių kalba ir kultūra dvikalbio ugdymo kontekste“,
- „Daugiakalbystė ir bendradarbiavimas kalbų mokymo(si) procese“,
- „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojų kompetencijų ugdyti įvairiakalbių lietuvių kalbą tobulinimas“,
- „Integruotas kalbinis ir kultūrinis ugdymas pradinėse klasėse“.

Papildomą dėmesį Lietuva skiria Holokausto, antisemitizmo, romų genocido ir tautinių mažumų istorijos temų integravimui į švietimą. Lietuva, būdama Tarptautinio Holokausto atminties aljanso (IHRA) narė nuo 2002 m., savo švietimo ir atminties politikos srityse remiasi šios organizacijos rekomendacijomis ir metodine medžiaga.

IHRA parengtos Mokymo ir mokymosi apie Holokaustą rekomendacijos, darbinė antisemitizmo apibrėžtis, Holokausto neigimo ir iškraipymo apibrėžtis bei rekomendacijos dėl mokymo ir mokymosi apie romų persekiojimą ir genocidą nacizmo laikotarpiu yra išverstos į lietuvių kalbą ir prieinamos Lietuvos institucijoms, pedagogams bei švietimo bendruomenei.

2024 m. IHRA priėmė naujas Rekomendacijas dėl mokymo ir mokymosi apie romų persekiojimą ir genocidą nacizmo laikotarpiu. Diskusijose dėl šių rekomendacijų aktyviai dalyvavo ir TMD direktorius Dainius Babilas, atstovaujantis Lietuvai IHRA veikloje. Rekomendacijose

pabrėžiama būtinybė plėtoti žinias apie romų genocidą, kovoti su istorijos iškraipymu, stiprinti mokytojų pasirengimą ir integruoti romų istoriją į bendrą ugdymo procesą.

Siekdamas praktiškai įgyvendinti šias rekomendacijas, TMD 2025 m. organizavo pirmuosius bandomuosius mokymus Lietuvos istorijos mokytojams apie romų genocidą ir persekiojimą Antrojo pasaulinio karo laikotarpiu. Mokymai buvo parengti remiantis IHRA rekomendacijomis ir tarptautine gerąja patirtimi. Pedagogai buvo supažindinti su romų istorija, genocido tematika, mokymo metodais ir galimybėmis šias temas integruoti į ugdymo procesą. Ši iniciatyva buvo pristatyta IHRA Romų genocido komitete kaip viena iš gerųjų rekomendacijų įgyvendinimo praktikų.

Papildomai TMD dalyvauja įgyvendinant Kovos su antisemitizmu, ksenofobija ir nesantaikos kurstymu planą. Plane numatytos priemonės, skirtos istorijos mokytojų mokymams apie romų genocidą, remiantis IHRA ir kitų tarptautinių organizacijų rekomendacijomis, taip pat informuotumui apie Holokaustą, romų genocidą, antisemitizmą ir žmogaus teises didinti.

Lietuva užtikrina, kad informacija apie tautinių mažumų istoriją, kultūrą, Holokaustą, romų genocidą ir žmogaus teises būtų integruojama į bendrojo ugdymo programas, mokytojų rengimą, kvalifikacijos tobulinimą ir mokomąją medžiagą, kartu stiprinant pedagogų gebėjimus šias temas profesionaliai ir sistemiškai perteikti mokiniam.

Europos Tarybos tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos straipsnių įgyvendinimas

1 straipsnis

Tautinių mažumų ir joms priklausančių asmenų teisių ir laisvių apsauga yra neatsiejama tarptautinės žmogaus teisių apsaugos dalis ir priklauso tarptautinio bendradarbiavimo sričiai.

Lietuvos Respublika tautinių mažumų teisių apsaugą vertina kaip neatsiejamą žmogaus teisių dalį ir siekia ne tik užtikrinti tautinių mažumų įtrauktį, bet ir sudaryti sąlygas jų aktyviam dalyvavimui visuomenės gyvenime bei sprendimų priėmimo procesuose. Šiuo tikslu stiprinamas koordinavimas žmogaus teisių srityje ir bendradarbiavimas su tarptautinėmis organizacijomis.

Lietuvos Respublika tęsė bendradarbiavimą su žmogaus teisių apsaugos srityje veikiančiomis tarptautinėmis organizacijomis: Europos Sąjunga, Europos Taryba (įskaitant ECRI), Jungtinėmis Tautomis ir Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija (toliau – UNESCO), Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija (toliau – ESBO).

Valstybės institucijos aktyviai dalyvavo tarptautinių organizacijų veikloje, keitėsi gerąja patirtimi bei ekspertinėmis žiniomis. Buvo užtikrinamas tarptautinių įsipareigojimų integravimas į

nacionalinius teisės aktus ir politiką. Nuo penktojo stebėsenos etapo Lietuvoje toliau plėtojama žmogaus teisių apsaugos sistema.

2021–2026 metais, vertindamos Lietuvą, tarptautinės žmogaus teisių institucijos daugiausia dėmesio skyrė tautinių mažumų teisių, romų integracijos, žmogaus teisių apsaugos, neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos, lyčių lygybės ir kitoms temoms ir nuolat vertino Lietuvos institucijų gebėjimą įgyvendinti ankstesnes rekomendacijas bei užtikrinti sisteminių žmogaus teisių standartų laikymąsi.

Nuo 2022 m. Lietuvos Respublika nuosekliai vykdė atsiskaitymo įsipareigojimus pagal ratifikuotas Jungtinių Tautų ir Europos Tarybos žmogaus teisių sutartis. Per penktojo stebėsenos etapo laikotarpį buvo pateiktos arba nagrinėtos Lietuvos ataskaitos pagal JT Tarptautinę konvenciją dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo (CERD), Tarptautinį pilietinių ir politinių teisių paktą, Tarptautinį ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktą, Konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims (CEDAW), Vaiko teisių konvenciją, taip pat pagal Europos socialinę chartiją. Šie atsiskaitymo procesai apėmė nediskriminavimo, tautinės ir etninės kilmės, kalbos, religijos, švietimo, socialinių teisių, moterų ir vaikų teisių, romų padėties, migrantų ir kitų pažeidžiamų grupių apsaugos klausimus.

TMD yra pagrindinė institucija, atsakinga už informacijos apie tautinių mažumų padėtį Lietuvoje rengimą ir teikimą valstybinėms institucijoms ir tarptautiniams žmogaus teisių stebėsenos mechanizmams. TMD rengia ataskaitas ir jų dalis pagal tarptautinius įsipareigojimus tautinių mažumų apsaugos srityje, koordinuoja informacijos surinkimą iš valstybės institucijų ir socialinių partnerių bei dalyvauja rengiant Lietuvos Respublikos pozicijas tarptautinėse organizacijose. Dalis ataskaitų rengiamos bendradarbiaujant su URM, SADM ir kitomis kompetentingomis institucijomis. TMD parengti pranešimai pagal Pagrindų konvenciją, Patariamojo komiteto nuomonės dėl Lietuvos bei Ministrų Komiteto rezoliucijos viešai skelbiamos TMD interneto svetainėje, siekiant užtikrinti informacijos prieinamumą ir skaidrumą²⁵.

Tarptautinės institucijos teigiamai įvertino Lietuvos pastangas kovos su diskriminacija, lygių galimybių, tautinių mažumų kultūrinės tapatybės išsaugojimo, romų integracijos ir žmogaus teisių apsaugos srityse. Kartu buvo pateiktos rekomendacijos dėl tolesnio tautinių mažumų teisių užtikrinimo, neapykantos kalbos prevencijos, romų įtraukties ir pažeidžiamų grupių apsaugos stiprinimo. Dalis šių rekomendacijų buvo įgyvendintos priėmus Lietuvos Respublikos tautinių mažumų įstatymą (toliau – TMĮ), kuris įsigaliojo 2025 m. sausio 1 d.

---

²⁵ <https://tmde.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/tarptautinis-bendradarbiavimas/europos-taryba/>

Be dalyvavimo tarptautinių žmogaus teisių rekomendacijų įgyvendinimo procesuose, TMD aktyviai prisidėjo prie tarptautinių normų ir rekomendacijų sklaidos Lietuvoje, bendradarbiaudamas su ESBO bei kitais tarptautiniais partneriais.

2022 m. vasario 22 d. TMD ir ESBO Vyriausiojo tautinių mažumų reikalų komisaro biuro atstovai aptarė Liublianos rekomendacijų sukakties minėjimo veiklas. Pažymėtina, kad TMD į lietuvių kalbą išvertė ir išleido visas dešimt ESBO rekomendacijų ir gairių tautinių mažumų teisių temomis²⁶.

Bendradarbiaujant URM, TMD ir kitoms institucijoms, buvo surengti susitikimai su tautinių mažumų pareigūnais. 2022 m. lapkričio 7–8 d. Lietuvoje lankėsi ESBO Vyriausiasis tautinių mažumų reikalų komisaras Kairatas Abdrakhmanovas. Po vizito Komisaras teigiamai įvertino Vyriausybę, LRS, vietos valdžios institucijas ir pilietinę visuomenę už pastangas skatinant įvairovę Lietuvoje, taip pat užtikrinant vienodas galimybes kiekvienam asmeniui, nepaisant jo kilmės. Komisaras lankėsi TMD, Tautinių bendrijų namuose, Romų visuomenės centre, Vilniaus lenkų kultūros namuose, Vilniaus Pranciškaus Skorinos gimnazijoje, kurioje mokoma baltarusių kalba. Komisaras po vizito Lietuvoje savo ataskaitoje teigiamai atsiliepė apie Lietuvos pastangas užtikrinti lygias galimybes nepriklausomai nuo asmens kilmės, tautybės, taip pat pastangas rasti sprendimus, kaip užtikrinti Ukrainos vaikų, bėgančių nuo Rusijos karo, švietimą.

2024 m. ESBO ir TMD organizavo ekspertų: rasinės lygybės ir teisingumo specialiosios atstovės iš JAV, JAV Aplinkos apsaugos agentūros Aplinkosaugos teisingumo ir išorinių pilietinių teisių biuro administratoriaus pavaduotojo vyriausiosios padėjėjos, rasinės lygybės ir teisingumo specialiosios atstovės specialistės, JAV ambasados atstovo, ESBO vyriausiojo tautinių mažumų reikalų komisaro politikos patarėjo – apskritojo stalo diskusiją „Rekomendacijos dėl veiksmingo tautinių mažumų dalyvavimo socialiniame ir ekonominiame gyvenime – praktiniai padariniai ir geroji praktika“²⁷. Joje taip pat dalyvavo TMD ir vietos savivaldos atstovai. Šios diskusijos tikslas – pristatyti periodiškai leidžiamas temines rekomendacijas ir gaires. Rekomendacijose daugiausia dėmesio skiriama tokioms sritims kaip švietimas, užimtumas, būstas, sveikatos apsauga, skaitmeninė įtrauktis, regioninė plėtra ir aplinkosauga. Kiekvienoje iš šių sričių konkrečiai atsižvelgiama į problemas, su kuriomis susiduria tautinių mažumų skirtingo amžiaus moterų grupės, taip pat ir jaunimas.

---

²⁶ Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, [47516 TMD 2 dalis.pdf \(lr.v.lt\)](#)

²⁷ Vilniaus rajono savivaldybė, 2024, https://vrsta.lt/gyventojams/naujienos/40/susitikimas-savivaldybeje-rekomendacijos-del-veiksmingo-tautiniu-mazumu-dalyvavimo-socialiniame-ir-ekonominiame-gyvenime:4287?fbclid=IwY2xjawSV8BBleHRuA2FlbQIXMABicmlkETBZb1Rnd3hOcHNvd1hJcXREc3J0YwZhcHBfaWQQMjIyMDM5MTc4ODIwMDg5MgABHvCpOPoSrQqsbShDB_cjEfY1mAf5dtGpWAdOWxBv9tucDwLNfqJiZj4zEI0K_aem_4-22_Vq_SMEHCO7LJWFvQ

Taip pat buvo kalbėta apie skirtingų tautinių mažumų ir tautų gyvenimą šalies regionuose, visiems piliečiams teikiamas vienodas galimybes naudotis jų konstitucinėmis teisėmis, nepriklausomai nuo jų tautinės kilmės ar religijos.

Ekspertai domėjosi pabėgėlių iš Ukrainos ir Baltarusijos padėtimi, romų tautybės asmenų integracija į visuomenę bei viešųjų paslaugų užtikrinimu visiems regionų gyventojams. Dalyviai buvo supažindinti su Vilniaus rajono tradicijų ir kultūrų puoselėjimu, valstybinių švenčių minėjimu.

2025 m. gruodžio 4 d. URM lankėsi ESBO vyriausiasis tautinių mažumų reikalų komisaras Christophe'as Kampas. Buvo aptarta Rusijos skleidžiama propaganda ir dezinformacija, reiškiant pretenzijas išgalvotais „rusakalbių persekiojimo“ pagrindais. Lietuva skatino komisarą kalbėti apie Rusijos vykdomus pažeidimus Ukrainoje ir kaimyninėse šalyse. Taip pat kalbėta socialinės sanglaudos užtikrinimo ESBO erdvėje tema.

Tais pačiais metais ESBO Vyriausiojo tautinių mažumų reikalų komisaro biuro ir TMD atstovai susitiko aptarti tautinių mažumų situacijos Lietuvoje ir priemonių, kurios padėtų labiau sustiprinti tautinių mažumų įsitraukimą į pilietinės visuomenės gyvenimą, mažinti susipriešinimą ir atskirtį.

ESBO atstovai taip pat dalyvavo TMD dvejus metus iš eilės organizuotuose tarptautiniuose integracijos ir įtraukties forumuose „iN“, kuriuose buvo skaityti pranešimai, tarp kurių – pranešimas „Nuo įtraukties prie dalyvavimo: sėkmingos tautinių mažumų politikos ramstis“. Pranešime pabrėžta, kad tautinių mažumų apsauga turi būti vertinama kaip neatsiejama žmogaus teisių apsaugos sistemos dalis, o siekiant tvarios socialinės sanglaudos ir demokratinės visuomenės būtina sudaryti sąlygas tautinėms mažumoms aktyviai dalyvauti visuomeniniame, kultūriniame ir politiniame gyvenime. Tautinėms mažumoms priklausantys asmenys turi būti ne tik politikos objektai, bet ir visaverčiai partneriai, dalyvaujantys priimant sprendimus jiems aktualiais klausimais, jų įtraukimas į pilietinės visuomenės veiklą laikomas svarbia socialinės sanglaudos ir konfliktų prevencijos priemone. Pabrėžta, kad veiksminga tautinių mažumų politika grindžiama nuolatiniu valstybės institucijų ir tautinių bendruomenių bendradarbiavimu, užtikrinančiu galimybę bendruomenėms dalyvauti formuojant ir įgyvendinant viešąją politiką. Pranešime atkreiptas dėmesys į kultūrinę ir kalbinę įvairovę kaip į visuomenės stiprybės ir demokratinės valstybės išteklių ir akcentuotas tarptautinio bendradarbiavimo vaidmuo.

Forumuose dėmesys skiriamas tautinių mažumų vaidmeniui integracijos procesuose, kalbinei ir sociokultūrinei integracijai, Rytų Lietuvos specifikai, jaunų žmonių įsitraukimui, iššūkiams viešojoje erdvėje, istorinės atminties išsaugojimui bei neapykantos kalbos problematikai hibridinių grėsmių kontekste.

Svarbia tarptautinio bendradarbiavimo platforma tapusiam tarptautiniame forume „iN“ pranešimus skaitė daugiau kaip 30 pranešėjų, dalyvavo apie 300 politikos formuotojų, aukštųjų mokyklų dėstytojų, valstybės institucijų atstovų, žurnalistų ir tautinių bendruomenių organizacijų atstovų iš Lietuvos ir užsienio. Forume išsamiai aptartos temos, susijusios su tautinių mažumų teisėmis, dalyvavimu ir integracija.

2 straipsnis

Šios pagrindų Konvencijos nuostatos taikomos sąžiningai, supratimo ir pakantumo dvasia bei laikantis geros kaimynystės, draugiškų santykių ir valstybių bendradarbiavimo principų.

Lietuvos Respublika nuosekliai laikosi geros kaimynystės ir tarptautinio bendradarbiavimo principų, aktyviai dalyvaudama Jungtinių Tautų, Europos Tarybos, Europos Sąjungos ir ESBO veikloje žmogaus teisių ir tautinių mažumų apsaugos srityje. Buvo tęsiamas bendradarbiavimas su kaimyninėmis valstybėmis bei tautinių mažumų kilmės valstybėmis kultūros, švietimo, istorinio paveldo ir pilietinio dialogo srityse, taip sudarant sąlygas stiprinti tarpusavio supratimą, pakantumą ir draugiškus santykius.

Lietuvos valstybė vykde Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimus, įgyvendino ankstesnių tarptautinių rekomendacijų stebėseną. Lietuva pagrindinį dėmesį skyrė tam, kad stiprintų jau galiojančių įsipareigojimų įgyvendinimą ir aktyviau dalyvautų tarptautiniuose žmogaus teisių mechanizmuose.

Per penktąjį stebėsenos etapą Lietuva tapo nepriklausomų Rusijos ir Baltarusijos žiniasklaidos priemonių bei pilietinės visuomenės, asmenų pabėgusių iš savo šalies dėl represijų, centru. URM atnaujino šalyje dirbančių užsienio žurnalistų akreditacijos mechanizmą ir pratęsė akreditavimo laikotarpį, taip užtikrindama saugų teisinį pagrindą tęsti savo profesinę veiklą, ir bendradarbiavo su nevyriausybinėmis organizacijomis, siekiančiomis sustiprinti paramą nepriklausomos žiniasklaidos atstovams. URM stengiasi atremti Rusijos tarptautinėse organizacijose skleidžiamus melagingus naratyvus, siekiančius diskredituoti Lietuvos pastangas, skirtas Lietuvoje gyvenančių tautinių mažumų teisėms saugoti ir puoselėti.

2022 m. rugsėjo 21 d. užsienio reikalų ministras dalyvavo Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 77-osios sesijos aukšto lygio paraštiniame renginyje, skirtame asmenų, priklausančių tautinėms, etninėms, religinėms ir kalbinėms mažumoms, teisių deklaracijos priėmimo trisdešimtmečiui paminėti. Ministras patvirtino Lietuvos įsipareigojimą užtikrinti tautinių mažumų teises, išreiškė didelį susirūpinimą dėl Rusijos ir Baltarusijos dezinformacijos dėl tautinių mažumų teisių padėties Baltijos valstybėse, Lenkijoje ir Ukrainoje skleidimo siekiant destabilizuoti suverenias šalis ir net pateisinti karinę agresiją prieš Ukrainą. Ministras paragino tarptautinę bendruomenę būti

budriai, siekiant nustatyti, atmesti ir pasmerkti melagingus kaltinimus ir imtis realių priemonių ginti etninėms, tautinėms, religinėms ir kalbinėms mažumoms priklausančių asmenų teises, taip prisidedant ne tik prie jų gerovės, bet ir prie stabilumo pasaulyje.

TMD dalyvavo Europos Tarybos Kovos su diskriminacija, įvairovės ir įtraukties iniciatyvinio komiteto (toliau – CDADI) veikloje: 2022 m. rugsėjo 26–27 d. TMD atstovai dalyvavo CDADI darbo grupės posėdyje Strasbūre, kuriame buvo rengiamas rekomendacijos projektas dėl aktyvaus tautinių mažumų jaunimo politinio dalyvavimo skatinimo. CDADI plenarinėje veikloje atstovavimą Lietuvai nagrinėtu laikotarpiu užtikrino Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos atstovai.

2024 m. URM atstovė CDADI 8-ajame plenariniame posėdyje pristatė Tarybos rekomendacijų įgyvendinimą ir naujausias Lietuvos priemones, efektyvias praktikas kovai su neapykantos kalba šalyje.

2024 m. gegužės 17 d. – lapkričio 13 d. Lietuva pirmininkavo Europos Tarybos Ministrų Komitetui ir daug dėmesio skyrė kultūrinės įvairovės ir paveldo, kovos su neapykantos kurstymu temoms. Pagrindinė Lietuvos pirmininkavimo iniciatyva šia tema buvo „Savaitė be neapykantos kalbos“ (2024 m. birželio 17–20 d., Strasbūras). Taip pat organizuoti kiti teminiai pirmininkavimo renginiai: Europos Tarybos kultūros kelių Lietuvoje mokomasis seminaras (2024 m. birželio 19–20 d., Vilnius), Europos socialinės chartijos aukšto lygmens konferencija (2024 m. liepos 3–4 d.), „Kompasas“ – į pagalbą mokytojui žmogaus teisių švietime“ (2024 m. spalio 24 d., Vilnius).

Lietuva kasmet dalyvauja Jungtinių Tautų forume dėl tautinių mažumų padėties. 2025 m. lapkričio 28 d. 18-ojoje sesijoje URM atstovai pasisakė tautinių mažumų indėlio į visuomenių ekonominę, socialinę, kultūrinę, politinę ir institucinę raidą pripažinimo tema. Lietuva patvirtino įsipareigojimą saugoti tautinių mažumų teises, užtikrinti religijos laisvę ir pristatė nacionalines priemones, užtikrinančias kultūrinį bei kalbinį tautinių mažumų ugdymą.

Įgyvendindama šio straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublika vadovaujasi nacionaliniais teisės aktais ir nuosekliai stiprina tarpkultūrinio dialogo bei socialinės sanglaudos politiką. Ypatingas dėmesys skirtas tarpinstituciniam bendradarbiavimui stiprinti bei konstruktyviam dialogui su tautinių mažumų bendruomenėmis užtikrinti atsižvelgiant į penktojo stebėsenos etapo rekomendacijas.

Lietuvos Respublika nuosekliai laikosi geros kaimynystės ir tarptautinio bendradarbiavimo principų, aktyviai dalyvaudama tarptautinių organizacijų veikloje žmogaus teisių ir tautinių mažumų apsaugos srityje. TMD plėtojo tarpinstitucinį ir tarptautinį bendradarbiavimą, organizuodamas ekspertinius vizitus, dalyvaudamas tarptautiniuose susitikimuose ir keisdamasis gerąja praktika su kitų valstybių institucijomis. Ataskaitiniu laikotarpiu TMD atstovai lankėsi Rumunijoje, kur susipažino su šios šalies patirtimi užtikrinant totorių ir žydų bendruomenių teises, kultūrinio bei

religinio paveldo išsaugojimą ir bendruomenių dalyvavimą viešajame gyvenime. Taip pat buvo stiprinamas bendradarbiavimas su Baltijos valstybėmis – organizuoti studijų vizitai ir ekspertų susitikimai su Estijos bei Latvijos institucijų ir tautinių mažumų organizacijų atstovais, kalbėta apie tautinių mažumų politikos formavimą, tarpkultūrinio dialogo modelius, bendradarbiavimą su bendruomenėmis, kultūros paveldo apsaugą ir naujausias teisėkūros iniciatyvas. Tokie mainai prisidėjo prie gerosios praktikos perėmimo, tarpusavio supratimo ir veiksmingesnio tautinių mažumų teisių įgyvendinimo. Buvo tęsiamos ir iniciatyvos, skirtos kovai su neapykantos kalba, diskriminacija bei stereotipais, įskaitant prevencines, švietimo ir visuomenės informavimo veiklas. Dėl dvišalio ir daugiašalio bendradarbiavimo susitarimų bei tarptautinių įsipareigojimų įgyvendinimo žr. 18 straipsnį.

2024 m. Lietuvos Respublikos ambasada Lenkijos Respublikoje, bendradarbiaudama su Lenkijos istorijos muziejumi ir Lietuvos istorijos institutu organizavo Lietuvos Respublikos ir Lenkijos Respublikos Draugiškų santykių ir gero kaimyninio bendradarbiavimo sutarties 30-mečio minėjimą. 2026 m. Mykolo Romerio universitetas, bendradarbiaudamas su TMD, Lenkijos Respublikos ambasada, Vidurio Europos institutu, surengė tarptautinę konferenciją „Geriausios Europos patirtys tautinių mažumų apsaugos srityje“²⁸. Konferencijoje akcentuotas dialogas ir patirties mainai tautinių mažumų teisių srityje. Taip pat, siekiant toliau stiprinti geros kaimynystės santykius su Lenkijos Respublika, buvo organizuojami kiti bendri renginiai ir ekspertinės diskusijos apie tautinių mažumų teisių apsaugą, kultūrinį bendradarbiavimą ir istorinio paveldo išsaugojimą.

Po 2022 m. Rusijos agresijos Lietuvos Respublika labai išplėtė bendradarbiavimą su Ukraina kultūros, švietimo ir pilietinio ugdymo srityse. Buvo tęsiami bendri projektai Liublino trikampio formatu²⁹, skatinantys bendro kultūros paveldo pažinimą, jaunimo bendradarbiavimą ir tarpkultūrinį dialogą.

Lietuva skatino dialogą su tautinių mažumų kilmės valstybėmis. 2026 m. TMD įvyko susitikimas su Armėnijos ambasadoriumi, Armėnijos garbės konsulu ir Lietuvos armėnų bendruomenės atstovais³⁰. Susitikime aptartos kultūrinio bendradarbiavimo ir armėnų kultūros sklaidos Lietuvoje iniciatyvos. Taip pat vyko Lietuvos ir Armėnijos kultūros institucijų dialogas dėl kultūrinio bendradarbiavimo plėtros.

---

²⁸ Mykolo Romerio universitetas, 2026, <https://www.mruni.eu/news/europos-ekspertai-mru-aptars-tautiniu-mazumu-apsaugos-issukius-ir-sprendimus/>

²⁹ Lietuvos, Ukrainos ir Lenkijos kultūros ministrai pasirašė ketinimų deklaraciją dėl trišalio bendradarbiavimo „Liublino trikampio“ formatu, Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, 2022, <https://lrkm.lrv.lt/lt/naujienos/lietuvos-ukrainos-ir-lenkijos-kulturos-ministrai-pasirase-kecinimu-deklaracija-del-trisalio-bendradarbiavimo-liublino-trikampio-formatu/>

³⁰ Support for Armenia’s European aspirations was expressed during a joint visit by representatives from Lithuania and France, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, 2026, <https://www.urm.lt/en/news/928/support-for-armenias-european-aspirations-was-expressed-during-a-joint-visit-by-representatives-from-lithuania-and-france%3A45833>

3 straipsnis

1. Kiekvienas tautinei mažumai priklausantis asmuo turi teisę laisvai pasirinkti, ar su juo turi būti elgiamasi kaip su tautinei mažumai priklausančiu asmeniu, ar ne, ir dėl tokio savo pasirinkimo arba dėl naudojimosi su tokiu pasirinkimu susijusiomis teisėmis jis neturi atsidurti nepalankioje padėtyje.
2. Tautinėms mažumoms priklausantys asmenys gali naudotis teisėmis ir laisvėmis, numatytomis šios Pagrindų konvencijos principuose, atskirai arba kartu su kitais.

1. Teisinės, politinės ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamojo komiteto rekomendacijas

Lietuvos Respublika užtikrina kiekvieno asmens teisę laisvai pasirinkti savo tautinę tapatybę ir spręsti, ar jis nori būti laikomas tautinei mažumai priklausančiu asmeniu. Ši teisė užtikrinama vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucija (toliau – Konstitucija) ir Tautinių mažumų įstatymu³¹ įtvirtintais laisvo pasirenkamo tapatinimosi su tautybe dėl jai būdingų savybių – kultūros, kalbos, tradicijų, papročių, žmogaus orumo, asmenų lygybės ir diskriminacijos draudimo principais.

Konstitucijos 29 str. nustatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, o žmogaus teisių negalima varžyti ar teikti privilegijų dėl tautybės, kalbos, kilmės ar kitų požymių. Konstitucijos 37 str. nustatyta tautinėms bendrijoms priklausančių piliečių teisė puoselėti savo kalbą, kultūrą ir papročius (žr. 11 rekomendaciją).

Atsižvelgiant į Patariamojo komiteto rekomendacijas dėl savanoriško tapatybės nustatymo principo ir duomenų apie tautines mažumas prieinamumo, Lietuvos Respublika toliau plėtojo statistinių duomenų rinkimo ir skelbimo sistemą, užtikrindama, kad informacija apie tautybę būtų renkama tik remiantis laisvu asmens apsisprendimu ir remiantis asmens tapatybės nustatymu.

Siekdama užtikrinti teisę laisvai naudotis tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisėmis kartu su kitais bendruomenės nariais, valstybė remia tautinių mažumų organizacijų, asociacijų ir kultūros centrų veiklą, finansuoja kultūrinius, švietimo ir socialinės integracijos projektus. Tautinių mažumų organizacijoms sudaromos galimybės dalyvauti sprendimų priėmimo procesuose per įvairias konsultacines platformas.

Įgyvendinant Patariamojo komiteto rekomendacijas, TMD nuosekliai vykdė dialogą su tautinių mažumų organizacijomis ir jų atstovais. Dialogas buvo užtikrinamas per Tautinių bendrijų tarybos (TBT) (nuo 2025 m. – Tautinių mažumų tarybos (TMT)) veiklą, viešąsias konsultacijas, darbo grupes ir susitikimus su tautinių mažumų organizacijomis. Rengiant Lietuvos Respublikos tautinių

---

³¹ Lietuvos Respublikos tautinių mažumų įstatymas, 2024 m. lapkričio 7 d. Nr. XIV-3079, [https://tmde.lrv.lt/public/canonical/1731920838/9042/XIV-3079%20\(1\).pdf](https://tmde.lrv.lt/public/canonical/1731920838/9042/XIV-3079%20(1).pdf)

mažumų įstatymą, TMD iniciatyva vyko konsultacijos su tautinių bendrijų organizacijomis, ekspertais, akademinės bendruomenės ir atsakingų institucijų atstovais, o pateikti pasiūlymai buvo svarstomi teisėkūros procese. TMD taip pat organizuoja Integracijos ir įtraukties forumą, suburiantį tautinių mažumų organizacijų, valstybės institucijų, akademinės bendruomenės ir tarptautinių organizacijų atstovus aptarti aktualių tautinių mažumų politikos klausimų. Šios priemonės sudarė galimybes tautinėms mažumoms priklausantiems asmenims ir jų organizacijoms dalyvauti sprendimų priėmimo procesuose bei reikšti savo interesus. Be to, TMD kasmet administruoja tautinių mažumų kultūros, švietimo, jaunimo ir integracijos projektų finansavimo konkursus, kuriuos rengiant, įgyvendinant ir vertinant nuolat konsultuojamasi su tautinių mažumų organizacijomis, kultūros centrais ir bendruomenėmis.

2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo

Nuo penktojo stebėsenos etapo Lietuva toliau plėtojo tautinių mažumų politiką, grindžiamą žmogaus teisių apsauga, nediskriminavimo principu ir pagarba asmens tapatybės nustatymui.

Lietuvos teisinėje sistemoje nuoseklus nediskriminavimo principas, o teismai bei LGKT nagrinėja galimus diskriminacijos atvejus dėl tautybės ar etninės kilmės (žr. 4 straipsnį).

TMĮ sustiprino tautinių mažumų teisių apsaugos teisinį pagrindą ir aiškiau įtvirtino tautinės tapatybės apsaugos principus. Įstatyme pabrėžiama, kad tautinė tapatybė grindžiama laisvu asmens apsisprendimu ir dėl pasirinktos ar nepasirinktos tautinės tapatybės negali būti jokių neigiamų pasekmių.

Priėmus TMĮ buvo pertvarkytas ir nauju teisiniu pagrindu įtvirtintas tautinių mažumų dalyvavimo mechanizmas – Tautinių mažumų taryba. Tokiu būdu buvo sukurtos institucinės prielaidos tautinėms mažumoms priklausantiems asmenims ne tik laisvai reikšti ir puoselėti savo tautinę tapatybę, bet ir kolektyviai dalyvauti viešajame gyvenime, sprendimų priėmimo procesuose nacionaliniu lygmeniu. Tai sudarė sąlygas organizuotai reikšti bendruomenių interesus kultūros, švietimo, kalbos vartojimo, integracijos ir kitose srityse. Šis mechanizmas prisideda prie Konvencijos 3 straipsnio 2 dalies įgyvendinimo, užtikrindamas galimybę tautinėms mažumoms priklausantiems asmenims naudotis Konvencijoje numatytais teisėmis tiek individualiai, tiek kartu su kitais savo bendruomenės nariais.

Taip pat buvo stiprinamas tautinių mažumų dalyvavimas viešajame gyvenime ir sprendimų priėmimo procese. Praktiniu lygmeniu buvo tęsiamos priemonės, skirtos tautinių mažumų kultūrinei ir kalbinei tapatybei puoselėti, įskaitant finansinę paramą sekmadieninėms mokykloms, kultūros projektams, tautinių mažumų nevyriausybinėms organizacijoms bei kultūros centrums.

3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija

Lietuvoje veikia daugiau kaip 200 tautinių mažumų nevyriausybinų organizacijų, atstovaujančių įvairioms tautinėms bendruomenėms. Valstybė kasmet finansuoja tautinių mažumų kultūros, švietimo ir integracijos projektus, kuriais siekiama stiprinti tautinę tapatybę ir skatinti bendruomenių dalyvavimą visuomeniniame gyvenime.

Valstybės duomenų agentūra (toliau – VDA) pagal priskirtas funkcijas reguliariai renka, analizuoja ir skelbia statistinius duomenis, reikalingus tautinių mažumų padėčiai Lietuvoje vertinti. Kasmet skelbiami duomenys apie nuolatinių gyventojų skaičių ir jų pasiskirstymą pagal tautybę, taip pat sudaromos galimybės gauti išsamesnę informaciją pagal savivaldybes ir kitas teritorijas. Šie duomenys naudojami formuojant ir vertinant tautinių mažumų politiką, rengiant nacionalines ir tarptautines ataskaitas bei stebint tautinių mažumų teisių įgyvendinimą. Be to, VDA plėtoja lyčių ir lygybės statistikos sistemą, kuri sudaro galimybes vertinti įvairių visuomenės grupių, įskaitant tautinėms mažumoms priklausančių asmenų, padėtį ir prisideda prie įrodymais grįstos viešosios politikos formavimo.

Duomenų prieinamumas sudaro sąlygas vertinti tautinių mažumų demografinę padėtį, dalyvavimą visuomenės gyvenime ir lygybės politikos poveikį skirtingoms gyventojų grupėms.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2025 m. kovo 19 d. nutarimu Nr. 150 „Dėl Lygių galimybių, moterų ir vyrų lygių galimybių statistinio tyrimo“ (toliau – Nutarimas) VDA įpareigota atlikti lygių galimybių, moterų ir vyrų lygių galimybių statistinį tyrimą ir rengti statistinę informaciją pagal Nutarimu patvirtintą Lygių galimybių, moterų ir vyrų lygių galimybių statistinio tyrimo temų, rodiklių ir dimensijų, kurios apima lytį, amžių, administracinę teritoriją, gyvenamąją vietovę, negalią, pilietybę, gimimo šalį, išsilavinimą, tautybę ir kitas dimensijas, sąrašą (toliau – Sąrašas). Vadovaujantis Nutarimo 3.2 papunkčiu visi Sąrašo rodikliai pagal Sąrašo nustatytas rodiklių dimensijas turi būti parengti ir bus VDA paskelbti Oficialiosios statistikos portale Oficialiosios statistikos programos I dalyje nurodytais terminais, bet ne vėliau kaip 2027 m. sausio 1 d.

Oficialiosios statistikos portalo rodiklių duomenų bazė papildyta gyventojų ir socialinės apsaugos sričių rodikliais, suskirstytais pagal tautybę ir kitas dimensijas.

Gyventojų statistika papildyta šiais rodikliais ir (ar) dimensijomis:

- nuolatinių gyventojų skaičius metų pradžioje pagal tautybę (jei tam tikrų tautybių asmenų yra mažiau nei 10, jos priskiriamos prie *kitos*) ir lytį šalies, amžiaus grupės lygmeniu,
- nuolatinių gyventojų skaičius metų pradžioje pagal tautybę (*lietuviai, lenkai, rusai, baltarusiai, ukrainiečiai, kitos, nenurodė*), amžiaus grupę, lytį, gyvenamąją vietovę,

- nuolatinių gyventojų skaičius metų pradžioje pagal tautybę (*lietuviai, lenkai, rusai, baltarusiai, ukrainiečiai, kitos, nenurodė*), lytį, amžiaus grupę ir savivaldybę,
- gimusiųjų skaičius pagal motinos tautybę (*lietuviai, lenkai, rusai, baltarusiai, ukrainiečiai, kitos, nenurodė*),
- susituokusiųjų skaičius pagal tautybę (*lietuviai, lenkai, rusai, baltarusiai, ukrainiečiai, kitos, nenurodė*),
- išsituokusiųjų skaičius pagal tautybę (*lietuviai, lenkai, rusai, baltarusiai, ukrainiečiai, kitos, nenurodė*),
- emigrantų skaičius pagal tautybę (*lietuviai, lenkai, rusai, baltarusiai, ukrainiečiai, kitos, nenurodė*) ir lytį.

Socialinės apsaugos, švietimo ir sveikatos statistika papildyta šiais rodikliais ir (ar) dimensijomis:

- dirbančių jaunuolių (14–29 m.) skaičius pagal tautybę,
- kandidatų į Europos Parlamentą skaičius pagal amžių ir tautybę,
- kandidatų į LRS narius skaičius pagal amžių ir tautybę,
- kandidatų į savivaldybės tarybos narius skaičius pagal amžių ir tautybę,
- išrinktų į savivaldybių tarybos narius skaičius pagal amžių ir tautybę.

Nuolatinių gyventojų skaičius 2025 metų pradžioje pagal tautybę ir savivaldybę pateikiamas 6 priede.

4 straipsnis

1. Šalys įsipareigoja garantuoti tautinėms mažumoms priklausantiems asmenims teisę į lygybę prieš įstatymą ir vienodą įstatymo teikiamą apsaugą. Šiuo požiūriu draudžiama bet kokia tautinėms mažumoms priklausančių asmenų diskriminacija.

2. Šalys įsipareigoja prireikus imtis reikiamų priemonių visapusiškai ir veiksmingai lygybei tarp tautinei mažumai ir tautinei daugumai priklausančių asmenų skatinti visose ekonominio, socialinio, politinio ir kultūrinio gyvenimo srityse. Šiuo požiūriu jos deramai atsižvelgia į konkrečias tautinėms mažumoms priklausančių asmenų sąlygas.

3. Priemonės, kurios yra įgyvendinamos pagal šio straipsnio 2 dalies nuostatas, nelaikomos diskriminavimu.

1. Teisinės, politinės ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamojo komiteto rekomendacijas

Lietuva toliau stiprino teisinę ir institucinę sistemą, kad užtikrintų tautinėms mažumoms priklausančių asmenų lygybę prieš įstatymą ir apsaugą nuo diskriminacijos. Svarbiausia priemonė tautinių mažumų srityje – naujojo TMĮ priėmimas. Įstatymas sustiprino tautinių mažumų teisinį pripažinimą ir įtvirtino valstybės atsakomybę už jų teisių apsaugą. TMĮ yra įtvirtinti valstybės įsipareigojimai sudaryti sąlygas išsaugoti tautinių mažumų tapatybę, kultūrą ir kalbą ir užtikrinti jų teisių apsaugą. TMĮ taip pat aiškiai nurodyta, kad jame vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžiamos Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatyme ir kituose žmogaus teisių apsaugą reglamentuojančiuose teisės aktuose (žr. 2 rekomendaciją).

Diskriminacijos prevencijos ir lygių galimybių užtikrinimo srityje pagrindinį vaidmenį atlieka LGKT. Pagal Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 17 straipsnį, lygių galimybių kontrolierius, vadovaudamasis teisėtumo, nešališkumo ir teisingumo principais, šio įstatymo nustatyta tvarka, tiria skundus dėl diskriminacijos, atlieka tyrimus savo iniciatyva ir teikia konsultacijas dėl paklausimų, vykdo nepriklausomas diskriminacijos padėties apžvalgas, teikia rekomendacijas valstybės ir savivaldybių institucijoms bei įstaigoms dėl teisės aktų tobulinimo ir lygių teisių įgyvendinimo politikos prioritetų, vykdo prevencinę ir švietėjišką veiklą, lygių galimybių užtikrinimo sklaidą. LGKT taip pat teikia konsultacijas asmenims dėl diskriminacijos atvejų ir vykdo visuomenės informavimo kampanijas.

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaiga, vykdydama nacionalinės žmogaus teisių institucijos funkcijas, reguliariai stebi žmogaus teisių padėtį Lietuvoje ir rengia metines žmogaus teisių stebėsenos ataskaitas. Jose nagrinėjami diskriminacijos prevencijos, neapykantos kalbos ir neapykantos nusikaltimų, migrantų ir prieglobsčio prašytojų teisių, socialinės atskirties bei pažeidžiamų visuomenės grupių, įskaitant tautines mažumas, teisių apsaugos klausimai.

2026 m. priimtame Kovos su antisemitizmu, ksenofobija ar bet kokios kitos formos nesantaikos kurstymu ir žydų gyvenimo puoselėjimo veiksmų plane yra numatytos 157 priemonės švietimo, teisėsaugos, kultūros, atminties politikos, duomenų rinkimo, kovos su antisemitizmu, antičigonizmu ir kitomis neapykantos formomis srityse, kuriomis siekiama stiprinti kovą su neapykantos kalba, neapykantos nusikaltimais, diskriminacija ir stereotipais, didinti visuomenės informuotumą bei skatinti pagarbą žmogaus teisėms ir kultūrų įvairovei (žr. 8 rekomendaciją).

Lietuva stiprino institucijų gebėjimus užkirsti kelią neapykantos nusikaltimams ir užtikrinti veiksmingą nukentėjusiųjų apsaugą. Policijos pareigūnų mokymuose toliau taikoma ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro (ODIHR) programa „Training Against Hate Crime for Law Enforcement“ (TAHCLE), skirta neapykantos nusikaltimams atpažinti, registruoti ir tirti.

Taip pat buvo įgyvendinamas projektas „Atsako į neapykantos nusikaltimus ir neapykantą kurstančias kalbas Lietuvoje stiprinimas“, kuriuo stiprintas teisėsaugos institucijų ir pilietinės visuomenės bendradarbiavimas. 2023 m. Generalinė prokuratūra, bendradarbiaudama su ESBO ODIHR, parengė metodines rekomendacijas dėl neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos tyrimo. Šios priemonės prisidėjo prie veiksmingesnio reagavimo į nusikalstamas veikas, motyvuotas neapykanta dėl rasės, tautybės, etninės kilmės, religijos ar kitų saugomų požymių.

2024 m. SADM pradėjo įgyvendinti lygių galimybių koordinatorių modelį penkiose savivaldybėse (Panevėžio miesto, Klaipėdos rajono, Ukmergės rajono, Jonavos rajono ir Molėtų rajono savivaldybėse). Šie darbuotojai koordinuoja lygių galimybių, nediskriminavimo ir apsaugos nuo smurto politikos įgyvendinimą vietos lygmeniu.

2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo

Nuo penktojo stebėsenos etapo Lietuvos Respublika toliau plėtojo strateginę sistemą, kurioje tautinėms mažumoms priklausančių asmenų lygybė ir įtrauktis yra integruota į bendrą valstybės pažangos politiką, dar labiau susitelkdama į tautinių mažumų apsaugą ir diskriminacijos prevenciją.

Svarbus politikos pokytis buvo tolesnis 2021–2030 metų Nacionalinio pažangos plano įgyvendinimas. Šis planas įtvirtina lygių galimybių visiems horizontalųjį principą, kuris taikomas visoms valstybės politikos sritims ir strateginiam planavimui. Plane numatyta siekti, kad visiems gyventojams būtų sudarytos sąlygos dalyvauti visuomenės gyvenime, mažinti socialinę atskirtį, stiprinti įtrauktį ir užtikrinti vienodas galimybes. Plane lygių galimybių visiems principas įtvirtintas kaip vienas iš horizontaliųjų principų, taikomų visose valstybės politikos srityse. Plane numatyti tikslai, susiję su socialinės įtraukties didinimu, švietimo prieinamumo gerinimu, kultūrinio dalyvavimo skatinimu ir tautinio bei pilietinio tapatumo stiprinimu, sudaro strateginį pagrindą priemonėms, kuriomis siekiama mažinti socialinę atskirtį ir skatinti įvairių visuomenės grupių, įskaitant tautinėms mažumoms priklausančius asmenis, lygybę.

Lietuva toliau įgyvendina sistemines diskriminacijos prevencijos, lygių galimybių užtikrinimo ir veiksmingos tautinėms mažumoms priklausančių asmenų apsaugos nuo diskriminacijos priemones. Šiuo tikslu Socialinės apsaugos ir darbo ministerija koordinuoja Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2023 m. patvirtintas Lygių galimybių įgyvendinimo 2024–2026 metų veiksmų plane numatytas sistemines priemones, kuriomis siekiama stiprinti nediskriminavimo principo įgyvendinimą, didinti visuomenės informuotumą apie diskriminaciją įvairiais pagrindais, įskaitant tautybę, kalbą, kilmę ir etninę priklausomybę, stiprinti

institucijų kompetencijas bei skatinti lygių galimybių politikos įgyvendinimą nacionaliniu ir savivaldybių lygmenimis. Plano paskirtis – ugdyti pagarbą žmogui, mažinti diskriminaciją ir stiprinti lygių galimybių užtikrinimą įvairiose visuomenės gyvenimo srityse. Plane taip pat pabrėžiamas tarpinstitucinis bendradarbiavimas ir savivaldybių vaidmuo užtikrinant lygybę bei socialinę įtrauktį.

Tikslinės priemonės tautinių mažumų, ypač romų bendruomenės, padėčiai gerinti įgyvendinamos pagal TMD koordinuojamą Romų įtraukties iki 2030 metų veiksmų planą (toliau – Romų įtraukties planas). Plano tikslas – skatinti romų lygybę, socialinę įtrauktį ir aktyvų dalyvavimą. Plane numatyti uždaviniai apima kovą su antičigonizmu ir romų diskriminacija, skurdo mažinimą, užimtumo didinimą, įsitraukimo į švietimo sistemą skatinimą, sveikatos raštingumo didinimą, būsto prieinamumo gerinimą, romų dalyvavimo ir įgalinimo stiprinimą, romų kultūros rėmimą ir tarpkultūrinio dialogo skatinimą. Plano rezultato kriterijai grindžiami sociologiniu tyrimu „Romų tautybės asmenų padėtis 2020 m.“, kurį atliko dr. Vita Kontvainė, ir socialine-demografinė Lietuvos romų populiacijos 2001–2021 m. analize „Lietuvos romai“, kurią atliko dr. Daumantas Stumbrys.

Lietuvoje išlieka iššūkių kovojant su romų diskriminacija, tačiau Romų įtraukties planas pasižymi platesne ir sistemingesne vizija nei ankstesni strateginiai dokumentai.

Svarbiu praktiniu diskriminacijos prevencijos ir teisių gynimo instrumentu tapo Romų platformos veiklose teikiama teisinė pagalba. Romų bendruomenės nariams reguliariai teikiamos teisinės konsultacijos diskriminacijos, socialinių teisių, užimtumo, būsto ir kitais klausimais. Šios veiklos prisideda prie geresnio teisių prieinamumo ir didesnio pasitikėjimo teisinėmis gynybos priemonėmis.

Praktinį šių priemonių poveikį iliustruoja 2024 m. priimtas teismo sprendimas byloje dėl diskriminacijos tautybės pagrindu. Teismas pripažino, kad Jonavoje veikusi maitinimo įstaiga nepagrįstai atsisakė aptarnauti romų tautybės moteris, ir konstatavo diskriminacijos faktą. Ši byla laikytina reikšmingu pavyzdžiu, rodančiu, kad diskriminacijos atvejai yra identifikuojami, nukentėjusieji naudojami teisinės gynybos priemonėmis, o valstybės institucijos užtikrina veiksmingą teisę į gynybą nuo diskriminacijos.

Tęsiamas aktyvus dalyvavimas tarptautinėje veikloje, susijusioje su romų įtrauktimi ir apsauga nuo diskriminacijos, įskaitant dalyvavimą Europos Tarybos ADI-ROM komiteto veikloje. Diskusijose daug dėmesio skiriama neapykantos kalbos, diskriminacijos ir segregacijos problemoms bei ilgalaikėms politikos priemonėms stiprinti.

2025 m. LGKT ir TMD aptarė planus atverti duomenis apie lygybę pagal tautybę. Susitikime taip pat aptarta tautinių mažumų padėtis, diskriminacijos prevencija ir bendradarbiavimo su nevyriausybinėmis organizacijomis žmogaus teisių srityje stiprinimas įsigaliojus naujam TMĮ. Be to, daug kalbėta apie didesnio informuotumo apie diskriminacijos atpažinimą poreikį, realesnes

galimybes apie diskriminaciją pranešti kompetentingoms institucijoms ir apie didesnę tautinių mažumų įtrauktį, ypač kalbant apie naujai atvykusius asmenis. Taip pat aptarti planai organizuoti mokymus romų tarpininkams ir stiprinti bendradarbiavimą įgyvendinant Romų įtraukties iki 2030 metų veiksmų planą.

Per ataskaitinį laikotarpį didesnis dėmesys skirtas tautinių bendrijų organizacijų potencialui integracijos politikoje. Tautinių bendrijų organizacijos gali veikti kaip tarpininkės tarp valstybės ir savivaldybių institucijų bei bendruomenių, padėdamos aiškiau identifikuoti tautinėms mažumoms priklausančių asmenų poreikius, skleisti informaciją, stiprinti pasitikėjimą institucijomis ir įtraukti bendruomenes į sprendimų priėmimo procesus.

Taigi ataskaitiniu laikotarpiu buvo sudarytos ir stiprinamos praktinės bei institucinės prielaidos tautinių bendrijų organizacijoms aktyviau dalyvauti integracijos politikoje, veikti kaip bendruomenių atstovavimo ir tarpininkavimo platformoms bei prisidėti prie lygybės, nediskriminavimo ir socialinės įtraukties priemonių įgyvendinimo.

3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija

LGKT statistika rodo nuoseklų kreipimąsi dėl galimos diskriminacijos rasės, tautybės, kalbos, kilmės, etninės priklausomybės ir pilietybės pagrindais skaičių:

- 2021 m. gauti 29 skundai, 91 paklausimas raštu, sulaukta 6 pasiteiravimų per Tarnybos socialinio tinklo „Facebook“ paskyrą, suteiktos 25 konsultacijos telefonu,
- 2022 m. gauta 30 skundų dėl galimos diskriminacijos šiais pagrindais,
- 2023 m. gauti 32 skundai,
- 2024 m. gauti 29 skundai, atlikti 5 tyrimai savo iniciatyva ar gavus informaciją, 213 kartų kreiptasi raštu, 46 konsultacijos suteiktos telefonu ir 2 konsultacijos gyvai,
- 2025 m. gauti 59 skundai dėl galimos diskriminacijos rasės, tautybės, kalbos, kilmės, etninės priklausomybės ir (arba) pilietybės pagrindais.

LGKT vykdė tyrimus dėl galimos diskriminacijos: 2024 m. atlikti 95 tyrimai, iš jų 5 pradėti kontrolierės iniciatyva, o 2025 m. – 93 tyrimai, iš jų 12 pradėta kontrolierės iniciatyva³². 2025 m. priimta 410 sprendimų, 50 atvejų nustatyti Lygių galimybių įstatymo pažeidimai³³. Šie duomenys rodo, kad diskriminacijos dėl rasės, tautybės, kalbos, kilmės, etninės priklausomybės prevencijos ir priežiūros mechanizmas Lietuvoje veikia aktyviai.

³² Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolieriaus 2024 metų veiklos ataskaita, <https://lygybe.lt/wp-content/uploads/2025/03/lygiu-galimybiu-kontrolieriaus-2024-m.-veiklos-ataskaita.pdf>

³³ Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolieriaus 2025 metų veiklos ataskaita, <https://lygybe.lt/wp-content/uploads/2026/03/2025-m.-lygiu-galimybiu-kontrolieriaus-veiklos-ataskaita.pdf>

Didėjantis kreipimūsi skaičius gali būti vertinamas kaip augantis visuomenės informuotumas apie diskriminacijos atpažinimą bei didesnis pasitikėjimas lygių galimybių apsaugos mechanizmais.

2024 m. Lygių galimybių įgyvendinimo 2024–2026 metų veiksmų plano įgyvendinimo ataskaitoje³⁴ pažymima, kad didžioji dalis įgyvendintų priemonių buvo švietėjiško ir mokomojo pobūdžio. Jos buvo orientuotos į visuomenės informavimą, specialistų kompetencijų stiprinimą, neapykantos apraiškų prevenciją ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo gerinimą. Tokiu būdu buvo siekiama stiprinti visuomenės atsparumą diskriminacijai ir skatinti pagarbą žmogaus teisėms bei kultūrų įvairovei.

VRM savo tinklalapyje viešai skelbia metines ataskaitas apie neapykantos nusikaltimus ir neapykantą kurstančias kalbas³⁵. Pagal [Ataskaitos apie neapykantos nusikaltimų ir neapykantos kalbos situaciją Lietuvoje 2025 metais](#) duomenis, buvo užregistruoti:

- 106 nusikaltimai pagal Baudžiamojo kodekso 170 straipsnį „Kurstymas prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę“ (2024 m. – 66),
  - vienas nesunkus sveikatos sutrikdymas, galimai padarytas dėl neapykantos,
  - vienas pasikėsinimas nužudyti, galimai padarytas dėl neapykantos,
  - 27 kitos nusikalstamos veikos, galimai padarytos siekiant išreikšti neapykantą.

Visuomenės nuostatų tyrimai rodo, kad nors Lietuvoje nuosekliai stiprinamos kovos su diskriminacija priemonės, dalis tautinėms mažumoms priklausančių asmenų vis dar susiduria su diskriminacija ir socialine atskirtimi. 2025 m. 30 proc. tautinių mažumų atstovų nurodė asmeniškai patyrę diskriminaciją tautiniu pagrindu (2022 m. – 15 proc.), o 84 proc. diskriminaciją patyrusių respondentų ją siejo su kasdienėmis situacijomis viešajame gyvenime (2022 m. – 53 proc.), 20 proc. respondentų nurodė, kad diskriminaciją patyrė jų artimieji ar draugai. Be to, 62 proc. apklaustųjų tautinių mažumų atstovų mano, kad vienas svarbiausių ateities iššūkių yra neigiamų visuomenės nuostatų tautinių mažumų atžvilgiu didėjimas.

2025 m. Sociologijos instituto tyrimas parodė, kad romai išlieka labiausiai stigmatizuojama grupė Lietuvoje: 59 proc. gyventojų nenorėtų gyventi kaimynystėje su romais, o 46 proc. nenorėtų dirbti su romais vienoje darbovietėje. Daugelyje tyrimų akcentuojama, kad didžiulį poveikį nuostatų formavimuisi daro žiniasklaida ir viešai skelbiama informacija.

---

³⁴ Lygių galimybių įgyvendinimo 2024 – 2026 m. veiksmų planas. 2024 metų įgyvendinimo ataskaita, <https://socmin.lrv.lt/public/canonical/1740465102/4390/ataskaita%202024.pdf>

³⁵ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, <https://vrm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/viesasis-saugumas-1/atsakas-i-neapykantos-nusikaltimus-ir-neapykanta-kurstancias-kalbas>

Atsižvelgdamas į šias tendencijas ir siekdamas nuoseklios ir tikslingos viešosios komunikacijos, kuri yra būtina siekiant mažinti stereotipus ir diskriminaciją, didinti visuomenės sąmoningumą, stiprinti tarpkultūrinį dialogą, skatinti romų istorijos ir kultūros pažinimą, TMD įgyvendina informacinę kampaniją „Pažink, kad nereikėtų bijoti“ (žr. 5, 7, 8 rekomendacijas).

2023 m. TMD organizavo dvi strategines sesijas apie informacinį saugumą, nediskriminavimą, neapykantos kalbą dezinformacijos grėsmes ir jų atpažinimą. Vyko strateginė sesija „Lietuvos tautinės bendruomenės ir naujoji imigracija: tautinės tapatybės (re)konstravimas“, kurioje buvo diskutuojama apie galimybes ir iššūkius, su kuriais susiduria mūsų valstybė, suteikdama prieglobstį atvykstantiems imigrantams. Diskusijoje dalyvavo tautinių bendruomenių atstovai, žurnalistai, visuomenininkai. Šalčininkų rajone buvo organizuota antroji strateginė sesija „Lietuvos tautinės bendruomenės ir naujoji imigracija: tautinės tapatybės (re)konstravimas“. Ji buvo skirta baltarusių bendruomenės Lietuvoje integracijos klausimams. Savo įžvalgomis ir pastebėjimais dalinosi tautinių bendruomenių atstovai, žurnalistai, visuomenės veikėjai, valstybės institucijų atstovai. Sesijose dalyvavo 60 dalyvių (2022 m. – 70 dalyvių).

Stiprindamas tautinių mažumų atsparumą informacinėms grėsmėms ir tautinių mažumų pažinimą bei visuomenės informavimą, 2024 m. TMD organizavo dvi strategines sesijas apie informacinį saugumą, nediskriminavimą, neapykantos kalbą dezinformacijos grėsmes ir jų atpažinimą. Strateginėje sesijoje „Manipuliacijos istoriniais naratyvais geopolitinių iššūkių kontekste“ dalyvavo švietimo įstaigų ir akademinės bendruomenės atstovai. Renginyje buvo diskutuojama apie tai, kaip užkirsti kelią konfliktų eskalavimui ir iškreiptų istorinių naratyvų skleidimui. Strateginėje sesijoje „Integracija kintančios tikrovės sąlygomis“ dalyvavo tautinių bendrijų, valstybės institucijų, akademinės bendruomenės atstovai. Buvo pristatyti pranešimai: „Lietuvos visuomenės nuostatos etninių, religinių, migrantų ir kitų socialinių grupių atžvilgiu“, „Tautinės mažumos, migrantai, pabėgėliai: senos ir naujos įtampos Lietuvoje po 2024 m. Rusijos agresijos prieš Ukrainą“, „Karas Ukrainoje ir daugiakultūrės visuomenės adaptacija: veiklos gairės“.

Įgyvendintos priemonės sustiprino prevencinį požiūrį į diskriminacijos, neapykantos kalbos ir dezinformacijos keliamus iššūkius bei prisidėjo prie tarpkultūrinio dialogo ir visuomenės sanglaudos stiprinimo. Jos leido labiau suprasti tautinių mažumų, migrantų ir kitų visuomenės grupių situaciją, skatino kritinį informacijos vertinimą ir stiprino įvairių suinteresuotų šalių gebėjimą kartu reaguoti į kintančius socialinius ir geopolitinius iššūkius.

5 straipsnis

1. Šalys įsipareigoja sudaryti sąlygas, būtinas, kad tautinėms mažumoms priklausantys asmenys galėtų puoselėti ir plėtoti savo kultūrą ir išsaugoti esmines savo savitumo dalis – religiją, kalbą, tradicijas ir kultūros paveldą.
2. Nepažeisdamos priemonių, kurių buvo imtasi vykdant kiekvienos iš Šalių bendrąją integracijos politiką, Šalys susilaiko nuo politikos ir veiksmų, kuriais būtų siekiama asimiliuoti tautinėms mažumoms priklausančius asmenis prieš jų valią, ir saugo šiuo asmenis nuo bet kokių veiksmų, kuriais siekiama asimiliacijos.

1. Teisinės, politinės ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamąjį komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu

Lietuva sudaro sąlygas tautinėms mažumoms priklausantiems asmenims puoselėti ir plėtoti savo kultūrą bei išsaugoti esminius savo tapatybės elementus – kalbą, religiją, tradicijas ir kultūros paveldą. Įgyvendinant Patariamąjį komiteto rekomendacijas, buvo išlaikytas, o tam tikrais atvejais ir išplėstas tautinių mažumų kultūros finansavimas, stiprinama kultūros centrų veikla bei nematerialaus ir materialaus kultūros paveldo apsauga. Šaliai vykdant integracijos politiką, siekiama sudaryti sąlygas tautinėms mažumoms išlaikyti tautinį savitumą kartu aktyviai dalyvaujant visuomenės gyvenime.

TMĮ sustiprino tautinių mažumų teisinį pripažinimą ir įtvirtino valstybės pareigą sudaryti sąlygas tautinėms mažumoms išsaugoti ir plėtoti tautinį identitetą, kalbą, kultūrą, tradicijas ir paveldą.

Tautinių mažumų kultūrinės veiklos tęstinumą užtikrina valstybės finansavimo sistema. Kasmet yra organizuojami kultūros projektų finansavimo konkursai, kuriais skiriamas dalinis finansavimas iš valstybės biudžeto lėšų. 2021–2026 m. paremta daugiau kaip 900 projektų. Remiama tautinių mažumų nevyriausybinių organizacijų veikla įvairiuose Lietuvos regionuose, romų sociokultūrinės integracijos projektai, Rytų Lietuvos pilietiškumo ir tarpkultūrinio dialogo iniciatyvos, vaikų ir jaunimo neformalusis ugdymas, kultūrinio identiteto stiprinimo ir informacinio raštingumo projektai. Remiami kultūros, pilietiškumo, atminties įprasminimo, tarpkultūrinio bendradarbiavimo, integracijos centrų veiklos projektai. Tautinių mažumų kultūros projektų finansavimas 2021–2026 m. pateikiamas 7 priede.

Papildomų galimybių puoselėti tautinių mažumų kultūrą suteikia bendroji kultūros finansavimo sistema. Lietuvos kultūros taryba skiria finansavimą kultūros projektams, kuriuose gali būti įgyvendinamos ir tautinių mažumų kultūros sklaidos (festivalių, parodų), leidybos, scenos meno, edukacinės, atminties ir tarpkultūrinio dialogo veiklos. Ši priemonė svarbi tuo, kad tautinių mažumų kultūra nėra izoliuojama nuo bendros valstybės kultūros politikos: ji gali būti remiama ne tik

specializuotomis tautinių mažumų politikos priemonėmis, bet ir per bendrą nacionalinę kultūros finansavimo sistemą.

Pagrindų konvencijos 5 straipsnis įgyvendinamas ne tik nacionaliniu, bet ir vietos lygmeniu. Lietuvos savivaldybės skiria finansavimą, numatytą tautinių mažumų istoriniam, architektūriniam, kultūriniam palikimui išsaugoti. Finansavimas skiriamas kultūros centrams, tautinių mažumų organizacijoms, rengiančioms festivalius, koncertus, parodas. Savivaldybių finansavimas tautinių mažumų srityje pateikiamas 1 priede.

Praktinę tautinių mažumų kultūrinės veiklos infrastruktūrą užtikrina kultūros centrai – pagrindinės tautinių mažumų kultūros ir integracijos institucijos. Šios institucijos sudaro sąlygas tautinių mažumų organizacijų veiklai, kultūros sklaidai, tradicijų perdavimui, bendruomenių saviraiškai ir tarpkultūriniam dialogui.

2022 m. TMD organizavo kultūros centrų auditorijos poreikių analizę³⁶, skirtą tautinių mažumų kultūros ir integracijos centrų lankytojų poreikiams, informacinio raštingumo situacijai ir integracinių kompetencijų ugdymo poreikiui įvertinti. Pagrindų konvencijos įgyvendinimo požiūriu šio tyrimo rezultatai taikomi tiek, kiek jie susiję su tautinėms mažumoms priklausančiais Lietuvos Respublikos piliečiais ir jų galimybėmis dalyvauti kultūriniame, visuomeniniame bei bendruomeniniame gyvenime. Tyrimą sudarė du etapai: kokybinis tautinėms mažumoms atstovaujančių kultūros centrų atstovų tyrimas ir kiekybinė kultūros centrų lankytojų anketinė apklausa. Tyrimo pagrindu parengtos veiklos gairės centrų veiklai stiprinti.

Tyrimas parodė, kad kultūros centrai yra svarbi praktinė viešojo aptarnavimo erdvė, leidžianti tautinėms mažumoms priklausantiems Lietuvos Respublikos piliečiams puoselėti tapatybę, dalyvauti bendruomeninėje veikloje, gauti informaciją ir įsitraukti į integracines bei tarpkultūrinio dialogo iniciatyvas. Tyrimo pagrindu rekomenduota stiprinti kovos su diskriminacija ir žmogaus teisių apsaugos veiklas, plėtoti informacinio raštingumo ir integracinių kompetencijų ugdymą, aktyviau įtraukti jaunimą per projektines ir tarptautines veiklas, gerinti informacijos sklaidą skaitmeninėje erdvėje, stiprinti tautinių mažumų nevyriausybinų organizacijų metodinę pagalbą ir skatinti neformalų vaikų bei suaugusiųjų švietimą.

2022–2024 m. TMD nuosekliai stiprino tautinių mažumų kultūros ir integracijos centrų darbuotojų bei bendruomenių lyderių kompetencijas. Organizuotuose mokymuose ir seminaruose buvo nagrinėjamos tautinių mažumų teisės, kultūros ir nematerialaus kultūros paveldo išsaugojimas, tarpkultūrinis dialogas, informacinis raštingumas ir įtampos mažinimas daugiakultūrinėje visuomenėje.

---

³⁶ Lietuvos tautinių mažumų kultūros centrų Lietuvos poreikių analizė ir veiklos gairės, https://tmde.lrv.lt/uploads/tmde/documents/files/TMD_Centrai_2022_ataskaita.pdf

Mokymai vyko Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje ir Visagine, juose dalyvavo kultūros centrų darbuotojai, tautinių bendruomenių atstovai ir lyderiai. Mokymų tikslas – stiprinti gebėjimus puoselėti kultūrinę įvairovę, skatinti bendruomenių įtrauktį ir prisidėti prie tarpkultūrinio supratimo.

Svarbi Pagrindų konvencijos 5 straipsnio įgyvendinimo kryptis – tautinių mažumų nematerialaus kultūros paveldo – esminės tautinių mažumų savitumo dalies (kalbos, tradicijų, papročių) – išsaugojimas. Į Lietuvos nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadą įtraukta Lietuvos totorių gastronomicinė tradicija, totorių vestuvių pyrago čakčako tradicija, Lietuvos karaimų vestuvių tradicija, Visaginiečių totorių pavasario ūkio darbų pabaigtuvių šventė sabantujus, Verbų rišimo tradicija Vilniaus krašte, Lietuvos žydų litvakų jidiš tarmės vartosenos tradicija Lietuvoje. Pastaroji sąvade apibūdinama kaip tradicija, atspindinti litvakų kalbinės ir kultūrinės tapatybės tęstinumą Lietuvoje.

2025 m. į sąvadą taip pat įtrauktos nematerialaus kultūros paveldo išsaugojimo gerosios praktikos – Lietuvos moldovų ir rumunų pavasario pasitikimo šventė „Marcișor“ ir romų kultūros festivalis „Gypsy Fest“. „Gypsy Fest“ apima viešus pasirodymus, koncertus, kūrybines dirbtuves, kulinarinio paveldo ir tradicinės tekstilės pristatymus bei jaunųjų talentų konkursą „Romavision“.

Siekdamas stiprinti tautinių mažumų įsitraukimą į paveldo išsaugojimą aktyviau identifikuojant jų bendruomenėms reikšmingas tradicijas ir jų išsaugojimo veiklas, Lietuvos nacionalinis kultūros centras³⁷ organizuoja mokymus ir konsultacijas tautinių bendruomenių atstovams dėl nematerialaus kultūros paveldo identifikavimo, dokumentavimo ir paraiškų rengimo.

Valstybė taip pat sudaro sąlygas išsaugoti religinį tapatumą kaip svarbią tautinių mažumų kultūrinio savitumo dalį. Konstitucija, Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas bei kiti teisės aktai užtikrina religijos laisvę, teisę laisvai išpažinti tikėjimą, atlikti religines apeigas, puoselėti religines tradicijas ir veikti religinėms bendruomenėms bei bendrijoms. Lietuvos valstybės pripažįstamos devynios tradicinės religinės bendruomenės ir bendrijos: lotynų apeigų katalikų, graikų apeigų katalikų, evangelikų liuteronų, evangelikų reformatų, ortodoksų (stačiatikių), sentikių, judėjų, musulmonų sunitų ir karaimų. Ne mažiau kaip aštuonios iš jų turi aiškų istorinį ryšį su tautinių mažumų religiniu, kultūriniu ir bendruomeniniu tapatumu, įskaitant ukrainiečių, baltarusių, rusų, rusų sentikių, žydų, totorių, karaimų, vokiečių, latvių ir kitų bendruomenių religinį gyvenimą.

Praktiniu lygmeniu valstybė sudaro sąlygas veikti įvairių religinių bendruomenių maldos namams, religinėms organizacijoms ir kultūros institucijoms. Kasmet skiriamos valstybės biudžeto lėšos tradicinių religinių bendruomenių ir bendrijų veiklai prisideda prie religinių tradicijų, sakralinio paveldo, bendruomeninių ryšių ir kultūrinės atminties išsaugojimo. Tokios priemonės svarbios

---

³⁷ Lietuvos nacionalinis kultūros centras, <https://www.lnkc.lt/>

Lietuvos lenkų katalikų, ukrainiečių graikų apeigų katalikų, rusų sentikių, stačiatikių, žydų, karaimų, totorių musulmonų sunitų, evangelikų liuteronų ir evangelikų reformatų bendruomenėms, kurių religinė tradicija yra neatsiejama nuo tautinės, kalbinės ir kultūrinės tapatybės.

Taigi religijos laisvės teisinės garantijos, tradicinių religinių bendruomenių pripažinimas ir praktinė valstybės parama sudaro sąlygas tautinėms mažumoms priklausančių asmenų religiniam gyvenimui, kultūrinės tapatybės tęstinumui ir bendruomenių savitvarkai.

Reikšminga šio straipsnio įgyvendinimo dalis yra tautinių mažumų religinio ir kultūrinio paveldo apsauga skiriant finansinę paramą svarbiems objektams tvarkyti ir išsaugoti. Tarp finansuotų objektų – Alantos sinagoga, Čekiškės sinagogos pastatas, Kurklių sinagoga, Švėkšnos sinagoga, Marijampolės sinagoga, Vilniaus ir Kauno sinagogos, Vilniaus kenesa, Kauno mečetė, Daniliškių Švč. Trejybės sentikių cerkvė, Švenčionių Švč. Trejybės stačiatikių cerkvė, Vilniaus bazilijonų vienuolyno ansamblis ir Vilniaus Gaono mauzoliejus.

Religinės šventės, tradiciniai minėjimai ir kultūriniai renginiai sudaro galimybes tautinėms mažumoms perduoti religines bei kultūrinės tradicijas jaunesnėms kartoms ir stiprinti bendruomeninį tapatumą.

Tokiu būdu Lietuva siekia užtikrinti, kad tautinėms mažumoms priklausantys asmenys galėtų laisvai puoselėti religiją kaip vieną iš esminių savo tapatybės elementų, kartu prisidedančių prie Lietuvos kultūrinės įvairovės ir visuomenės sanglaudos (žr. 7, 8 straipsnius).

Lietuva ne tik įgyvendina teisinės ir administracinės priemonės, svarbu paminėti, kad šalis per valstybines iniciatyvas rodo pastangas pripažinti tautinių mažumų istorinį ir kultūrinį indėlį į Lietuvos valstybės raidą bei stiprinti visuomenės informuotumą.

Siekdamas stiprinti pagarbą Lietuvos kultūrinei įvairovei, tautinių mažumų istoriniam paveldui ir jų indeliui į Lietuvos valstybės, kultūros bei visuomenės raidą, LRS ataskaitiniu laikotarpiu paskelbė kelis tautinėms mažumoms reikšmingus atmintinus metus. 2022 metai buvo paskelbti Lietuvos karaimų metais ir Pranciškaus Skorinos metais, taip pažymint karaimų bendruomenės istoriją Lietuvoje ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės raštijos bei spaudos tradicijas. 2023 metai buvo paskelbti Šventojo Juozapato metais, minint šv. Juozapato Kuncevičiaus kankinystės 400-ąsias metines ir pabrėžiant jo reikšmę Lietuvos, Ukrainos, Baltarusijos ir platesnio regiono religinei bei kultūrinei istorijai. Tais pačiais metais Seimas ypatingą dėmesį skyrė Vilniaus geto likvidavimo 80-ųjų metinių minėjimui. 2026 metai paskelbti Lietuvos tautinių bendrijų metais, siekiant išryškinti tautinių bendrijų vaidmenį Lietuvos istorijoje, kultūroje ir šiuolaikiniame visuomenės gyvenime.

2022 m., minint Lietuvos karaimų metus, buvo surengta daug parodų, parengti informaciniai leidiniai, katalogai, bibliografinės ir edukacinės publikacijos apie Lietuvos karaimų

istoriją ir kultūrą. Vienas iš pavyzdžių – Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos parengta knygų ekspozicija ir ją lydinti informacinė medžiaga, skirta karaimų istorijos 625 metų sukakčiai.

2023 m. TMD organizavo ir įgyvendino Šv. Juozapato metų minėjimo veiklas, skirtas Lietuvos ir Ukrainos bendro istorinio bei kultūrinio paveldo sklaidai. Buvo surengtos viešos diskusijos, pvz. „Šv. Juozapato gyvenimas ir veikla, bendras Lietuvos ir Ukrainos paveldas bei jo reikšmė Europos kultūrai“, edukacinių paskaitų ciklas regionuose, supažindinantis su Šv. Juozapato istorija, Bazilijonų ordino veikla Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, sukurtas minėjimo metų logotipas, lietuvių kalba išleista monografija „Juozapatas Kuncevičius (1580–1623). Šventasis iš mūsų ir mums“. Šios veiklos prisidėjo prie visuomenės informuotumo apie bendrą Lietuvos ir Ukrainos kultūros paveldą didinimo bei tautinių mažumų istorinio ir religinio paveldo pažinimo stiprinimo.

LRS paskelbus 2026 metus Lietuvos tautinių bendrijų metais, visoje šalyje buvo organizuojami kultūriniai, edukaciniai, moksliniai ir visuomeniniai renginiai, skirti tautinių bendrijų kultūros, tradicijų, istorinio paveldo sklaidai ir tarpkultūriniam dialogui stiprinti. Vienu svarbiausių metų renginių tapo gegužės 21 d. Vilniuje vykęs Lietuvos tautinių bendrijų dienos minėjimas, kuriame TMD apdovanojimais „Už nuopelnus“ pagerbti asmenys ir organizacijos, reikšmingai prisidėję prie tautinių bendrijų kultūros puoselėjimo, tautinės tapatybės išsaugojimo ir tarpkultūrinio dialogo stiprinimo. Tautinių bendrijų metų programa taip pat apėmė renginius LRS, Tarptautinį tautinių kultūrų festivalį Klaipėdoje, integracijos ir įtraukties forumą „iN“ bei daugybę regioninių tautinių bendrijų iniciatyvų. Šie renginiai prisidėjo prie tautinių mažumų kultūrinės tapatybės išsaugojimo, kultūros paveldo sklaidos ir visuomenės informuotumo apie Lietuvos kultūrinę įvairovę didinimo.

Šie LRS sprendimai sudarė sąlygas įgyvendinti valstybės masto kultūrinės, edukacinės ir mokslinės iniciatyvas, skirtas Lietuvos istorinių tautinių mažumų bei daugiakultūrio Lietuvos paveldo pažinimui ir sklaidai.

Tautinių mažumų kultūros ir paveldo sklaidą taip pat stiprino leidybinė veikla. Kasmet leidžiamas periodinis leidinys „Tautinių bendrijų naujienos“, leidžiami tautinių bendrijų organizacijų periodiniai leidiniai. Totorių organizacijos toliau leidžia periodinį leidinį „Lietuvos totoriai“³⁸, kuriame publikuojama informacija apie Lietuvos totorių istoriją, kultūrą, religines tradicijas, bendruomenės veiklą ir renginius. Laimėjęs TMD kultūros projektų konkursus ir gavus finansavimą,

---

³⁸ Lietuvos totoriai, Tautinių bendruomenių leidiniai, Tautinių mažumų departamentas prie LRV, <https://tmde.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/leidiniai-ir-publikacijos/tautiniu-bendruomeniu-leidiniai/lietuvos-totoriai/>

leidžiami kitų tautinių bendrijų organizacijų periodiniai leidiniai, informaciniai biuleteniai, grožinė literatūra, publikacijos (lenkų, rusų, žydų, totorių, karaimų, ukrainiečių ir kitų bendruomenių).

2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo

Svarbiausias pokytis buvo naujame TMĮ pirmą kartą įtvirtintas TMT statusas. Veikianti kaip nuolatinis konsultacinis mechanizmas, TMT užtikrina tautinių mažumų dalyvavimą sprendžiant kultūros, švietimo, kalbos, paveldo ir kitus bendruomenėms svarbius klausimus. Šis mechanizmas sustiprino tautinių mažumų galimybes dalyvauti formuojant valstybės politiką jų tapatybės išsaugojimo srityje.

Kitas reikšmingas pokytis – pradėtas Tautinių mažumų būklės stebėsenos tobulinimo projektas³⁹, kuriam 2025–2026 m. skirta 130 tūkst. Eur. Projektu siekiama sukurti nuolatinę stebėsenos sistemą ir rodiklius, leidžiančius vertinti tautinių mažumų tapatybės išsaugojimo, kultūrinio dalyvavimo, kalbos vartojimo, integracijos ir nediskriminavimo politikos poveikį. 2026 m. bus atliktas pirmasis tautinių mažumų būklės tyrimas, kuris, planuojama, bus kartojamas kas dvejus metus.

Lietuvos politika tautinių mažumų srityje grindžiama lygių galimybių ir dalyvavimo principais. Valstybė remia tautinių mažumų mokyklų veiklą, neformalųjį švietimą ir sekmadienines mokyklas, kultūros organizacijas, žiniasklaidos priemones tautinių mažumų kalbomis bei kultūros centrus. Šios priemonės leidžia tautinėms mažumoms išsaugoti ir plėtoti savo kalbą, kultūrą ir tradicijas, paveldą.

2025–2026 mokslo metais Lietuvoje veikė tautinių mažumų neformaliojo ugdymo sekmadieninės mokyklos, kuriose vaikai ir jaunimas mokėsi gimtosios kalbos, istorijos, kultūros, folkloro, muzikos ir tradicijų. Vien armėnų, azerbaidžaniečių, baltarusių, estų, graikų ir karaimų bendruomenių mokyklose mokėsi daugiau kaip 300 vaikų ir jaunuolių. Didžiausia buvo Vilniuje veikianti I. Luckevičiaus baltarusių šeštadieninė–sekmadieninė mokykla, kurioje užregistruota apie 160 vaikų.

3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija

2021–2026 m. valstybės finansavimas tautinių mažumų kultūros (festivaliai, konferencijos, parodos, švietimas, tautinių mažumų kalbų mokymas), paveldo ir integracijos priemonėms viršijo 2 mln. Eur. Buvo finansuota daugiau apie 900 tautinių mažumų kultūros sklaidos,

---

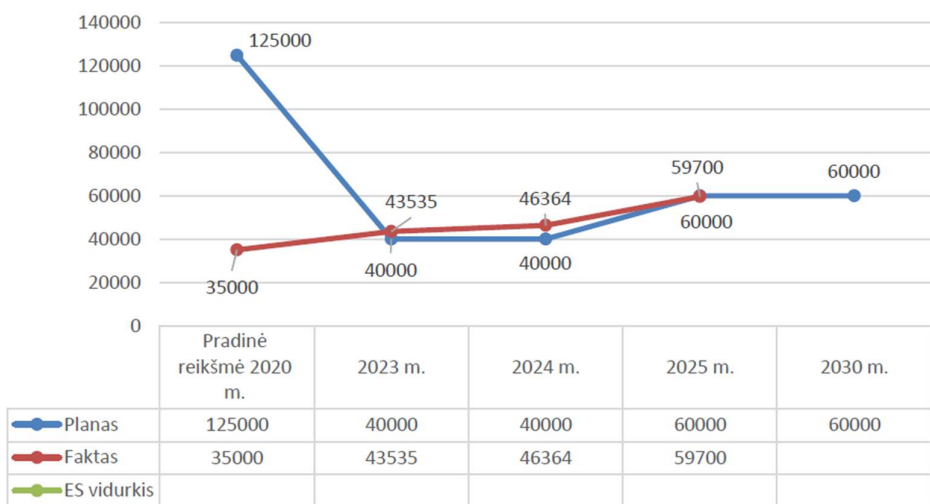
³⁹ Tautinių mažumų būklės stebėsenos metodika, Tautinių mažumų departamentas prie LRV, 2025, <https://tmde.lrv.lt/lt/teisine-informacija/tyrimai-ir-analizes/tautiniu-mazumu-bukles-stebesenos-metodika/>

leidybos, informacijos sklaidos, internetinės komunikacijos ir tarpkultūrinio dialogo skatinimo projektų. Tai rodo didelį bendruomenių aktyvumą ir valstybės finansavimo paklausą.

2021–2025 m. tautinių mažumų religinio ir kultūrinio paveldo objektams per Nekilnojamųjų kultūros vertybių paveldotvarkos ir kompensavimo programas skirta daugiau kaip 3,25 mln. Eur. Šios lėšos panaudotos sinagogoms, kenesai, mečetei, sentikių ir stačiatikių maldos namams bei kitiems tautinėms bendruomenėms svarbiems objektams tvarkyti ir išsaugoti.

Kultūros centrų veiklos mastas nuosekliai augo. TMD 2025 m. veiklos ataskaitos duomenimis, 2023–2025 m. nuosekliai augo šių centrų organizuojamų renginių ir jų lankytojų skaičius. Tai rodo didėjantį tautinių mažumų ir visuomenės įsitraukimą į kultūros, švietimo ir tapatybės puoselėjimo veiklas. Didžiausias augimas fiksuotas Klaipėdos ir Visagino centruose, kurie aktyviai plėtė kultūros, švietimo ir tarpkultūrinio dialogo veiklas. Kasmet kultūros centrai organizuoja apie 600–700 renginių. Sulaukiama iki 60 000 lankytojų. Prognozuojama, kad iki 2026 m. pabaigos lankytojų srautas kultūros centruose išliks stabilus ir nemažės.

1 pav. Tautinių mažumų kultūros ir integracijos centrų lankytojų skaičius

TMD kasmet organizuoja konkursą kultūros centrų veiklos projektams finansuoti. 2021–2026 m. kultūros centrų projektams įgyvendinti buvo skirta 2 447 259 Eur. Dalinį finansavimą TMD taip pat skiria I. Luckevičiaus baltarusių muziejui, Pabradės miesto kultūros centrui, Trakų kultūros namams, Vilniaus lenkų kultūros namams, Vilniaus agroekologijos mokymo centro filialui „Dieveniškų Simono Karczmaro amatų kiemas“. Informacija apie kultūros centrų finansavimą pateikiama 3 priede.

Valstybės remiamų kultūros ir neformaliojo ugdymo priemonių poveikį rodo augantis dalyvių skaičius. 2025–2026 mokslo metais tautinių mažumų sekmadieninėse ir neformaliojo ugdymo mokyklose dalyvavo keli šimtai vaikų ir jaunuolių, o tautinių mažumų kultūros ir integracijos centrų lankytojų skaičius per dvejus metus išaugo nuo 44 708 iki 59 700. Šie duomenys rodo nuolatinį

tautinių mažumų bendruomenių įsitraukimą į veiklas, skirtas kalbai, kultūrai ir tradicijoms išsaugoti ir perduoti jaunajai kartai. Lietuvos tautinių mažumų neformaliojo ugdymo mokyklų sąrašas pateikiamas 8 priede.

6 straipsnis

1. Šalys skatina pakantumą ir dialogą tarp kultūrų bei imasi veiksmingų priemonių, kurios skatintų abipusę pagarbą, supratimą ir bendradarbiavimą visų asmenų, kurie gyvena jų teritorijose, visų pirma švietimo, kultūros ir žiniasklaidos srityse, nepriklausomai nuo tų asmenų etninio, kultūrinio, kalbinio ar religinio savitumo.
2. Šalys įsipareigoja imtis reikiamų priemonių apsaugoti asmenis, kuriems gali būti grasinama arba grėsti diskriminacija, priešiškus ar smurtas dėl jų etninio, kultūrinio, kalbinio ar religinio savitumo.

1. Teisinės, politinės ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamojo komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu

Lietuva toliau įgyvendino priemones, kuriomis siekiama stiprinti socialinę įtrauktį, nediskriminavimą, tarpkultūrinį dialogą ir tautinėms mažumoms priklausančių asmenų veiksmingą dalyvavimą visuomeniniame gyvenime, ypatingą dėmesį skiriant kovai su neapykantos kalba, tolerancijai skatinti bei jaunimo ir valstybės institucijų sąmoningumui didinti. Viešojoje ir skaitmeninėje erdvėje taip pat buvo įgyvendinamos priemonės, skirtos kovai su neapykantos kalba ir diskriminaciniais naratyvais, nukreiptais prieš tautinėms mažumoms priklausančius asmenis.

Teisinis reguliavimas švietimo srityje buvo sustiprintas įgyvendinant Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo (toliau – ŠĮ) nuostatas, pagal kurias mokyklos privalo sudaryti galimybes mokiniams dalyvauti socialines ir emocines kompetencijas ugdančiose bei smurto ir patyčių ar kitose prevencinėse programose. Vadovaujantis ŠĮ 43 straipsnio 11 dalimi ir Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2024 m. kovo 19 d. įsakymu Nr. 317 „Dėl Prevencinių programų kriterijų ir atitikties jiems vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, nuo 2024 m. rugsėjo 1 d. mokyklose gali būti įgyvendinamos tik nustatytus kriterijus atitinkančios prevencinės programos.

TMD, siekdamas kurti darnią pilietinę visuomenę, integruojant tautinių bendruomenių kultūrinį, istorinį paveldą į Lietuvos visuomenę bei plėtojant kultūrinę įvairovę, rėmė integracines, kultūrinės ir kūrybines veiklas, organizavo kultūros projektų, skatinančių tautinių mažumų kultūrų plėtotę, dalinio finansavimo konkursą. Vidutiniškai integracijos bei tautinio tapatumo išsaugojimo iniciatyvose kasmet dalyvauja 80 proc. tautinių mažumų bendruomenių.

Viena svarbiausių tarpkultūrinio dialogo stiprinimo priemonių, skatinančių bendradarbiavimą, pilietiškumą ir pažinimą, buvo Rytų Lietuvos mokyklų bendradarbiavimo projektai.

Rytų Lietuva yra istoriškai susiformavęs daugiatautis Lietuvos regionas: Lietuvos rytinėje dalyje esančias savivaldybes, kuriose gyvena gausios tautinių mažumų bendruomenės, visų pirma Vilniaus rajono, Šalčininkų rajono, Švenčionių rajono, Trakų rajono, Širvintų rajono, Visagino savivaldybių ir kitų gretimų teritorijų gyventojai. Šiame regione gyvena gausios lenkų, rusų, baltarusių, totorių, karaimų ir kitų tautinių mažumų bendruomenės. Dėl regiono daugiakalbės ir daugiakultūrės aplinkos valstybė įgyvendina tikslines priemones, skirtas tautinių mažumų kultūrinei tapatybei išsaugoti, gimtajai kalbai puoselėti, švietimui, kultūros sklaidai, informacijos prieinamumui ir pilietinei integracijai stiprinti.

Šiame regione išplėtotas tautinių mažumų švietimo įstaigų tinklas, užtikrinantis galimybę mokytis tautinių mažumų kalbomis nuo ikimokyklinio ugdymo iki bendrojo ugdymo mokyklų, aktyviai veikia tautinių mažumų nevyriausybinės organizacijos, leidžiama spauda ir veikia žiniasklaidos priemonės tautinių mažumų kalbomis, įgyvendinami valstybės finansuojami kultūros, švietimo, pilietinio dalyvavimo ir informacijos sklaidos projektai, organizuojami tautinių bendrijų kultūros renginiai ir festivaliai, veikia kultūros centrai ir kitos tautinių mažumų institucijos. Valstybė nuosekliai finansuoja Rytų Lietuvoje įgyvendinamus kultūros, švietimo, pilietinio ugdymo, jaunimo, informacijos sklaidos ir bendruomenių stiprinimo projektus, kuriais siekiama išsaugoti tautinių mažumų kultūrinį identitetą ir kartu stiprinti jų įtrauktį į Lietuvos visuomeninį gyvenimą.

Vykdydamas priemonę „Pilietiškumo ugdymo, tarpkultūrinio bendradarbiavimo ir atminties įprasminimo veiklos, skirtos Rytų Lietuvos regionui“, TMD Tautinių mažumų kultūros sklaidos Rytų Lietuvoje konkurso daliniam projektų finansavimui 2021–2025 m. skyrė 365 675 Eur. Buvo finansuoti 212 projektai, kuriuose dalyvavo apie 15 000 vaikų ir jaunuolių iš skirtingų kalbinių ir kultūrinių aplinkų. Rytų Lietuvos pilietiškumo, tarpkultūrinio bendradarbiavimo ir atminties įprasminimo projektų finansavimas (2021–2025 m.) pateikiamas 9 priede.

2025 m. gruodžio 4 d. buvo organizuoti nuotoliniai mokymai Rytų Lietuvos ugdymo įstaigų darbuotojams, skirti kultūros projektų finansavimo, paraiškų rengimo ir projektų įgyvendinimo ataskaitų teikimo klausimams. Mokymai vyko „Teams“ platformoje, dalyvavo 30 mokytojų ir projektų vadovų iš Ignalinos, Šalčininkų, Švenčionių, Trakų ir Vilniaus rajonų, Vilniaus miesto bei Visagino ugdymo įstaigų.

Siekdamas paskatinti įvairių tautybių Lietuvos gyventojų tarpkultūrinį dialogą, keitimasi gerąja patirtimi bei kultūriniu paveldu, TMD tęsė tradiciją apdovanoti asmenis, labiausiai prisidėjusius prie tautinės tolerancijos, tarpkultūrinio dialogo skatinimo visuomenės informavimo priemonėse, skelbė konkursą premijai „Už tarpkultūrinio dialogo skatinimą“. Iš viso konkursui 2022 metais buvo pateikta 13 darbų (2021 m. 10 darbų). 2025 m. konkursui pateiktos 6 paraiškos (2024 m. – 7 paraiškos). 2025 m. premija už tarpkultūrinio dialogo skatinimą skirta LRT žurnalistei už

publikacijų seriją „Rusakalbių Lietuva: kalba, tapatybė ir dialogas“, nagrinėjančią tautinių mažumų padėtį Lietuvoje. Atsižvelgiant į vertinimo komisijos rekomendaciją, specialioji premija padalinta žurnalistams už straipsnių ciklą „Aš rusas?“ ir už publikaciją apie lenkų tautinio ansamblio „Wilia“ 70-metį, atskleidžiančią kultūrinio paveldo ir tautinio tapatumo temas.

KM kartu su ŠMSM nuo 2018 m. įgyvendina programą „Kultūros pasas“, skirtą vaikų ir jaunimo kultūriniam ugdymui. Kultūros paso paslaugų rinkinio muzikos, dailės, kultūros paveldo ir architektūros srityse kartu su daugiakultūriškumu įgyvendinamos ir tautinių mažumų kultūrą, istoriją ir tradicijas pristatančios kultūrinės edukacijos paslaugos (ekskursijos, virtualūs ir edukaciniai užsiėmimai ir kt.). Šiuo metu įgyvendinamos 26 daugiakultūriškumo edukacijos. Kultūros paso edukacines programas vykdo įvairūs Lietuvos muziejai, valstybinės bei privačios įstaigos, organizacijos.

Praktinės kovos su neapykantos kalba priemonės buvo toliau stiprinamos per žurnalistų etikos inspektoriaus veiklą. ŽEIT vykdė neapykantos kalbos stebėseną žiniasklaidoje, nagrinėjo skundus, teikė rekomendacijas žiniasklaidos priemonėms ir konsultacijas dėl neapykantos kalbos atpažinimo ir prevencijos. ŽEIT viešai komunikavo apie neapykantos kalbos žalą ir pranešimo apie ją galimybes.

Žurnalistų etikos inspektorius, nagrinėdamas gautus skundus ir kitais įstatymų nustatytais pagrindais pradėdamas tyrimus bei priimdamas sprendimus bylose, kuriose žiniasklaidos atstovai netinkamai įgyvendina saviraiškos laisvę ir skleidžia neapykantos kalbą, nukreiptą prieš pažeidžiamas asmenų grupes, kiekvienu atveju išsamiai paaiškina tokių veiksmų neteisėtumą, atkreipia dėmesį į nustatytus pažeidimus ir Visuomenės informavimo įstatymo nustatyta tvarka įspėja viešosios informacijos rengėjus ir (ar) skleidėjus, kartu vykdydamas visuomenės švietimą socialiniuose tinkluose bei kitomis informavimo priemonėmis.

2021 metais ŽEIT atstovas dalyvavo TMD kartu su partneriais (nevyriausybinėmis organizacijomis) organizuotuose mokymuose, kurių tikslas – šviesti tautines mažumas neapykantos kalbos ir neapykantos nusikaltimų temomis. Nors tikslinė organizuotų mokymų auditorija buvo tautinių mažumų bendrijų nariai, juose kviešti dalyvauti ir dalyvavo žiniasklaidos priemonių atstovai, aktyviausiai prie mokymų jungėsi regioninės žiniasklaidos atstovai (taip pat žr. 7 ir 12 rekomendacijas).

Buvo stiprinamas bendradarbiavimas tarp valstybės institucijų, ombudsmeno institucijų ir nevyriausybinių organizacijų kovos su neapykantos kalba srityje. Vienas iš gerosios praktikos pavyzdžių – 2020–2022 m. ŽEIT ir LGKT įgyvendintas iš dalies Europos Sąjungos finansuotas projektas „#NOPLACE4HATE: Lietuvos institucijų atsako į neapykantos kalbą tobulinimas“, kuris prisidėjo prie pareigūnų, tiriančių ir nagrinėjančių neapykantos kalbos ir neapykantos nusikaltimų

bylas, gebėjimų stiprinimo, tarpinstitucinio bendradarbiavimo ir visuomenės sąmoningumo didinimo. Projektu siekta stiprinti institucijų gebėjimus, sukuriant aiškias gaires, tirti neapykantos kalbos atvejus, kelti atsakingų valstybės institucijų gebėjimus neapykantos kalbos prevencijos srityje, gerinti pagalbos teikimą ir paslaugų prieinamumą nukentėjusiems asmenims ir didinti visuomenės sąmoningumą atpažįstant ir reaguojant į neapykantos kalbą. Vykdam projektą įgyvendintos viešinimo kampanijos, nacionalinės publikacijos, socialinė reklama, radijo ir televizijos pranešimai, skatinantys toleranciją ir pagarbą įvairių tautybių bei religijų asmenims.

2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo

Lietuvoje buvo stiprinamos politikos priemonės, susijusios su socialine įtrauktimi, tarpkultūriniu dialogu ir diskriminacijos prevencija tautinių mažumų atžvilgiu.

Nuo 2024 m. rugsėjo 1 d. įsigalioję reikalavimai dėl mokyklose įgyvendinamų prevencinių programų kokybės siekia užtikrinti sistemiską ir įrodymais grįstą smurto, patyčių, diskriminacijos ir socialinės atskirties prevenciją švietimo sistemoje.

Valstybės institucijos daugiau dėmesio skyrė visuomenės informavimo ir medijų raštingumo iniciatyvoms, skirtoms kovai su neapykantos kalba ir diskriminaciniais naratyvais viešojoje erdvėje bei socialiniuose tinkluose. Ypatingas dėmesys buvo skiriamas regioninei žiniasklaidai, jaunimo įtraukimui ir prevenciniam švietimui.

Taip pat išplėstos jaunimo įtraukties iniciatyvos. 2025 m. rugpjūčio 27–29 d. TMD inicijavo ir finansavo tautinių mažumų jaunimo mokymus „Bendraamžių akademija“, kuriuose dalyvavo apie 30 mokinių iš Vilniaus, Visagino, Švenčionių ir Švenčionėlių mokyklų, kuriose ugdomas vykdomas lietuvių ir tautinių mažumų kalbomis. Programoje daug dėmesio skirta nediskriminavimui, neapykantos kalbos atpažinimui, pilietiškumui, medijų raštingumui ir pagarbiui dialogui. „Bendraamžių akademija“ skatino tautinių mažumų jaunimo pilietiškumą, medijų raštingumą, atsparumą diskriminaciniams naratyvams ir tarpkultūrinį dialogą.

Politikos formavimo lygmeniu daugiau dėmesio skirta visuomenės nuostatų tautinių mažumų ir migrantų atžvilgiu stebėsenai, siekiant identifikuoti augančias socialines įtampas ir formuoti atitinkamas integracijos bei nediskriminavimo priemones.

3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija

2023 m. Lietuvos kultūros tarybos atliktas tyrimas „Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis“⁴⁰ parodė teigiamas visuomenės nuostatas kultūrinės įvairovės atžvilgiu. Tyrimo duomenimis, 73 proc. ne lietuvių tautybės gyventojų nurodė, kad jų asmeninis tapatumas yra tvirtai susijęs su Lietuvos kultūra, o 76 proc. gyventojų manė, kad visuomenei naudinga, kai ją sudaro skirtingoms kultūroms priklausantys žmonės. Šie rodikliai rodo, kad tautinių mažumų kultūrinės tapatybės išsaugojimas Lietuvoje yra derinamas su sėkminga integracija į visuomenės gyvenimą ir teigiamu kultūrinės įvairovės vertinimu.

Nuo 2024 m. rugsėjo 1 d. Lietuvos mokyklose gali būti įgyvendinamos tik akredituotos prevencinės programos. Šiuo metu Nacionalinės švietimo agentūros sąrašė patvirtinta 16 akredituotų prevencinių programų. Jos skelbiamos Nacionalinės švietimo agentūros svetainėje: <https://www.nsa.smsm.lt/ugdymo-departamentas/ugdymas-ir-prevencija/prevencines-programos/prevenciniu-programu-sarasas/>.

Programoje „Kultūros pasas“ šiuo metu vykdomos 26 edukacinės, daugiakultūriškumą propaguojančios veiklos.

Vykdamas projektą „#NOPLACE4HATE“ parengta ir nacionalinėje žiniasklaidoje paskelbta daugiau kaip 20 publikacijų, kuriomis siekiama atkreipti dėmesį į neapykantą, su kuria nuolat susiduria pažeidžiamų asmenų grupės, gyvendamos Lietuvoje. Įgyvendintos socialinės reklamos kampanijos, parengti radijo ir televizijos pranešimai, skirti tolerancijai ir kovai su neapykantos kalba skatinti: sukurtos ir skirtingų miestų reklaminiuose stenduose eksponuotos septynios įvairių plakatų, raginančių gerbti kitos tautybės, odos spalvos ar religijos žmones, serijos. Tiek televizijoje, tiek radijuje buvo skelbiami specialiai sukurti ir pritaikyti audiovizualiniai pranešimai (trys radijo pranešimai, vienas televizijos vaizdo klipas), kurių tikslas paaiškinti, kaip atpažinti neapykantos kalbos elementus, kelti visuomenės sąmoningumą, taip pat raginti plačiąją visuomenę netoleruoti neapykantos kalbos, skleidžiamos pažeidžiamų grupių atžvilgiu, ir apie ją pranešti kompetentingoms institucijoms.

2025 m. „Bendraamžių akademijoje“ dalyvavo apie 30 mokinių iš mokyklų, kuriose ugdymas vykdomas lietuvių ir tautinių mažumų kalbomis. Aptariant neapykantos reiškinius, daug kalbėta apie stereotipų, diskriminacijos ir priešiško naratyvų atpažinimą viešojoje erdvėje bei socialiniuose tinkluose, skatintas konstruktyvus dialogas ir pagarbi komunikacija.

---

⁴⁰ Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis, Lietuvos kultūros taryba, 2024, <https://www.ltkt.lt/tyrimai-ir-statistika/kulturos-tyrimai/gyventoju-dalyvavimas-kulturoje-ir-pasitenkinimas-kulturos-paslaugomis-175>

Remdamasis įvairių tyrimų ir analizių duomenimis, TMD ragina atkreipti dėmesį į neapykantos kalbą ir diskriminaciją, nukreiptą į kitos tautybės asmenis. Tyrimų duomenys rodo, kad Lietuva turi iššūkių diskriminacijos ir socialinės distancijos srityje. Duomenys apie diskriminacijos ir neapykantos apraiškas pateikiami 4 straipsnyje.

7 straipsnis

Šalys užtikrina, kad būtų gerbiama kiekvieno tautinei mažumai priklausančio asmens teisė laisvai rengti taikius susirinkimus, teisė burtis į susivienijimus ir teisė į žodžio, minties, sąžinės ir religijos laisvę.

1. Teisinės, politinės ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamojo komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu

Lietuvos Respublika užtikrina tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisę naudotis taikių susirinkimų, asociacijų, žodžio, minties, sąžinės ir religijos laisvėmis vadovaudamasi Konstitucija, tarptautiniais žmogaus teisių standartais ir kitais nacionaliniais teisės aktais.

Konstitucijos 25 straipsnis garantuoja žmogaus teisę turėti savo įsitikinimus, juos laisvai reikšti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas. Konstitucijos 35 straipsnis įtvirtina piliečių teisę laisvai vienytis į bendrijas, asociacijas ir politines partijas, 36 – teisę rinktis į taikius susirinkimus.

Tautinėms mažumoms priklausantys asmenys Lietuvoje gali laisvai steigti nevyriausybinės organizacijos, kultūros asociacijas, religines bendruomenes ir kitus susivienijimus, dalyvauti jų veikloje bei viešai reikšti savo kultūrinę, kalbinę ir religinę tapatybę.

Lietuvoje sudaromos sąlygos tautinių mažumų organizacijoms ir bendruomenėms organizuoti kultūrinius, švietimo ir visuomeninius renginius, minėjimus, konferencijas bei festivalius. Ši veikla atliekama laisvai ir be diskriminacijos, laikantis bendrųjų teisės aktuose nustatytų reikalavimų viešiesiems renginiams.

Valstybė taip pat užtikrina religijos laisvę. Tautinėms mažumoms priklausančios religinės bendruomenės gali laisvai atlikti religines apeigas, steigti religines organizacijas, naudotis maldos namais ir puoselėti religines tradicijas (taip pat žr. 5 ir 8 straipsnį).

2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo

2025 m. sausio 1 d. įsigaliojęs Lietuvos Respublikos tautinių mažumų įstatymas (TMI) sustiprino tautinių mažumų teisių apsaugos sistemą ir įtvirtino valstybės pareigą sudaryti sąlygas tautinių mažumų kultūrinei, kalbinei ir visuomeninei veiklai.

Svarbus pokytis buvo naujame įstatyme įtvirtintas Tautinių mažumų tarybos (TMT) statusas. Taryba veikia kaip nuolatinis konsultacinis mechanizmas, sudarytas iš tautines mažumas vienijančių organizacijų ir tautinių mažumų teisių srityje veikiančių nevyriausybinų organizacijų atstovų. TMT teikia pasiūlymus valstybės institucijoms, svarsto tautinėms mažumoms aktualius klausimus ir prisideda prie dialogo tarp valstybės institucijų bei tautinių mažumų bendruomenių stiprinimo.

Tautinių mažumų organizacijų atstovai buvo reguliariai įtraukiami į viešąsias konsultacijas, darbo grupes ir diskusijas dėl tautinių mažumų politikos, švietimo, kultūros ir žmogaus teisių klausimų.

3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija

Lietuvoje aktyviai veikia daugiau kaip 200 tautinių mažumų nevyriausybinų organizacijų, asociacijų, kultūros ir kitų bendruomeninių organizacijų. Jos vykdo kultūrinę, švietimo, visuomeninę ir religinę veiklą bei aktyviai dalyvauja viešajame gyvenime.

Tautinių mažumų organizacijų ir tautinių mažumų teisių srityje veikiančių nevyriausybinų organizacijų atstovai aktyviai dalyvauja TMT⁴¹ veikloje, konsultacijose su valstybės institucijomis bei viešose diskusijose dėl žmogaus teisių, tautinių mažumų politikos ir visuomenės sanglaudos klausimų. Taip užtikrinamas organizuotas tautinių mažumų dialogas su valstybės institucijomis.

Tautinių mažumų organizacijos ir religinės bendruomenės reguliariai organizuoja kultūrinius, religinius ir visuomeninius renginius įvairiuose Lietuvos regionuose. Tradiciniai renginiai, tokie kaip Tautinių kultūrų festivalis Klaipėdoje, Lietuvos tautinių bendrijų dienos renginiai, Sabantujus, „Marcišor“ ir kitos tautinių bendruomenių iniciatyvos, prisideda prie asociacijų ir susirinkimų laisvės praktinio įgyvendinimo bei visuomenės tarpkultūrinio dialogo stiprinimo.

Tautinių mažumų organizacijos aktyviai viešina savo veiklą interneto svetainėse, socialinių tinklų paskyrose, bendruomenių leidiniuose ir kitose informacijos sklaidos priemonėse. Jose nuolat skelbiama informacija apie kultūros, švietimo, jaunimo, religinius ir visuomeninius renginius, pristatoma tautinių mažumų istorija, kalbos, tradicijos, papročiai ir kultūros paveldas. Ši veikla didina visuomenės informuotumą apie Lietuvos tautinių mažumų kultūrinę įvairovę, prisideda prie pozityvaus tautinių mažumų įvaizdžio formavimo, skatina tarpkultūrinį dialogą, tarpusavio pagarbą ir pakantumą bei stiprina visuomenės atsparumą stereotipams ir neigiamoms nuostatomis.

Svarbų vaidmenį ugdant jaunimo pilietiškumą ir tarpkultūrinį pažinimą atlieka TMD organizuojama „Bendraamžių akademija“, suburianti įvairių tautinių bendruomenių jaunimą.

---

⁴¹ Tautinių mažumų taryba, <https://tmde.lrv.lt/lt/struktura-ir-kontaktai/komisijos-tarybos-darbo-grupes/tautiniu-mazumu-taryba/>

Akademijos dalyviai gilina žinias apie Lietuvos tautinių mažumų istoriją ir kultūrą, žmogaus teises, demokratines vertybes ir pilietinį dalyvavimą, įgyvendina bendras iniciatyvas bei stiprina tarpkultūrinį bendradarbiavimą. Ši iniciatyva prisideda prie jaunų žmonių tarpusavio supratimo, aktyvaus dalyvavimo visuomeniniame gyvenime ir įtraukesnės visuomenės kūrimo.

Tautinių mažumų nevyriausybinų organizacijų veikla ir tradiciniai kultūros renginiai Lietuvoje (2022–2026 m.) pateikiami 10 priede (taip pat žr. 6 str.).

8 straipsnis

Šalys įsipareigoja pripažinti kiekvieno tautinei mažumai priklausančio asmens teisę išpažinti savo religiją, turėti įsitikinimus, steigti religines institucijas, organizacijas ir asociacijas.

1. Teisinės, politikos ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamojo komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu

Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas, kiti teisės aktai užtikrina tautinei mažumai priklausantiems asmenims išpažinti savo religiją, laikytis religinių ar kitų įsitikinimų, steigti religines institucijas, organizacijas ir asociacijas. Konstitucijos 26 straipsnis nustato minties, sąžinės ir religijos laisvę bei teisę laisvai pasirinkti ir išpažinti religiją individualiai arba kartu su kitais. Valstybė užtikrina religinių bendruomenių lygiateisiškumą bei jų apsaugą nuo diskriminacijos ir neapykantos kurstymo.

Per ataskaitinį laikotarpį buvo stiprinamas bendradarbiavimas su tautinių mažumų religinėmis bendruomenėmis, skatinamas tarpkultūrinis ir tarpreliginis dialogas, įskaitant diplomatinės priemonės, visuomenės tolerancija religinei ir kultūrinei įvairovei.

2025 m. teisingumo ministrė susitiko su Visuotinio (Konstantinopolio) patriarchato Chalkedono metropolijos metropolitu Emanueliu. Susitikime buvo aptarti Visuotinio patriarchato egzarchato Lietuvoje veiklos klausimai, valstybės parama tradicinei religinei bendrijai. Teisingumo ministrė susitikime pabrėžė Lietuvos konstitucinius principus ir ilgametės religijų sambūvio tradicijas.

TM toliau vykdė Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatyme numatytas funkcijas – vertino religinių bendruomenių registravimo dokumentus, teikė išvadas Juridinių asmenų registru bei Lietuvos Respublikos Seimui dėl valstybės pripažinimo suteikimo religinėms bendrijoms, visų bažnyčių ir kitų religinių organizacijų registravimo Lietuvoje. Tai užtikrino skaidrų ir teisės normomis pagrįstą religinių bendruomenių registravimo procesą (žr. 4 ir 6 straipsnius).

Pagal galiojančią teisinę reguliavimą, Lietuvoje tradicinėmis pripažįstamos devynios religinės bendruomenės ir bendrijos: lotynų apeigų katalikų, graikų apeigų katalikų, evangelikų

liuteronų, evangelikų reformatų, ortodoksų (stačiatikių), sentikių, judėjų, musulmonų sunitų ir karaimų. Jų istorija Lietuvoje siekia Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikus.

2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo

Lietuva toliau užtikrino religijos laisvės apsaugą ir religinių bendruomenių veiklos sąlygas. Valstybės institucijos palaikė dialogą su tradicinėmis ir kitomis religinėmis bendruomenėmis religijos laisvės, žmogaus teisių ir visuomenės sanglaudos klausimais.

Švietimo srityje buvo tęsiami mokytojų kvalifikacijos tobulinimo renginiai. 2026 m. buvo surengtas mokytojų seminaras „Atminties kelias“, kuriame dalyvavo 21 mokytojas. Seminare nagrinėtos Holokausto istorijos, atminties, kultūros ir žmogaus teisių temos. TMD taip pat organizavo mokymus ir diskusijas, skirtas neapykantos kalbos, diskriminacijos ir istorinių stereotipų prevencijai, taip prisidėdamas prie pagarbos religinei laisvei, religinių bendruomenių tarpusavio supratimo ir visuomenės tolerancijos stiprinimo.

Vyko valstybės institucijų ir Visuotinio (Konstantinopolio) patriarchato egzarchato bendradarbiavimas. 2025 m. aukšto lygio susitikimuose su egzarchato ir patriarchato atstovais buvo aptariami bendruomenės veiklos ir valstybės paramos klausimai. Lietuvos institucijos viešai pabrėžė religijos laisvės principų laikymąsi ir religinių bendruomenių teisę laisvai pasirinkti kanoninę priklausomybę. URM pažymėjo, kad egzarchatas tapo alternatyva tikintiesiems, siekiantiems praktikuoti savo tikėjimą nepriklausomai nuo Maskvos patriarchato įtakos⁴².

Svarbus pokytis buvo tai, kad 2024 m. pabaigoje LRS suteikė valstybės pripažinimą senovės baltų religinei bendrijai „Romuva“. Tai rodo, kad valstybės pripažinimo mechanizmas taikomas ne tik tradicinėms religinėms bendrijoms, bet ir kitoms religinėms bendruomenėms, atitinkančioms įstatyme nustatytus kriterijus⁴³.

Praktinių lygmeniu buvo tęsiamas religinių bendruomenių įtraukimas į viešąsias konsultacijas žmogaus teisių, tautinių mažumų ir kultūros politikos klausimais.

3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija

2025 m. pabaigoje Lietuvoje buvo 1 334 (2024 m. – 1 327) įregistruotos bei į Juridinių asmenų registrą įtrauktos religinės bendruomenės, bendrijos ar kitos religinės organizacijos, iš jų –

---

⁴² Budrys: The role of the Exarchate of Constantinople plays a significant role in uniting the Lithuanian Orthodox community and reducing Moscow's influence, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, 2025, <https://www.urm.lt/en/news/928/budrys-the-role-of-the-exarchate-of-constantinople-plays-a-significant-role-in-uniting-the-lithuanian-orthodox-community-and-reducing-moscows-influence%3A45425>

⁴³ Seimas suteikė valstybės pripažinimą Senovės baltų religinei bendrijai „Romuva“, Lietuvos Respublikos Seimas, 2024, https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35435&p_k=1&p_t=290356&p_a=1000&p_kade_id=10

1 139 (2024 m. – 1 138) tradicinės religinės organizacijos ir 195 (2024 m. – 189) tradicinėmis nelaikomos religinės organizacijos. Šias religines bendruomenes ar bendrijas galima sąlyginai suskirstyti į 38 religines kryptis (kaip žinoma, yra 9 tradicinės Lietuvoje religinės kryptys, tačiau judėjus dar galima suskirstyti į chasidus ir mitnagedus, yra Konstantinopolio ir Maskvos patriarchatams pavaldžios stačiatikių bažnyčios). Didžiausia konfesija Lietuvoje yra Katalikų Bažnyčia – pagal 2021 m. gyventojų surašymo duomenis, jai save priskyrė 74 proc. gyventojų.

Įregistruotų religinių organizacijų skaičius 2024–2025 m. pateikiamas 11 priede.

9 straipsnis

1. Šalys įsipareigoja pripažinti, kad kiekvieno tautinei mažumai priklausančio asmens teisė į žodžio laisvę apima pažiūrų laisvę ir laisvę gauti bei perduoti informaciją bei idėjas tautinės mažumos kalba be valstybinių institucijų įsikišimo ir nepaisant sienų. Šalys užtikrina, kad jų teisinėse sistemose nebus diskriminuojama tautinei mažumai priklausančių asmenų teisė kreiptis į žiniasklaidą.
2. Šio straipsnio 1 dalis netrukdo Šalims nediskriminuojant ir remiantis objektyviais kriterijais reikalauti licencijų garsinio radijo ir televizijos transliacijoms bei kino įmonėms.
3. Šalys netrukdo tautinėms mažumoms priklausantiems asmenims kurti ir naudoti spaudinius. Šalys pagal savo garsinio radijo ir televizijos transliacijas reglamentuojančius teisės aktus ir atsižvelgdamos į 1 dalies nuostatas kiek įmanoma užtikrina, kad tautinėms mažumoms priklausantiems asmenims būtų sudaryta galimybė kurti ir naudoti savo žiniasklaidos priemones.
4. Šalys savo teisinėse sistemose priima reikiamas priemones, kurios palengvintų tautinėms mažumoms priklausantiems asmenims pasinaudoti teise kreiptis į žiniasklaidą ir skatintų pakantumą bei sudarytų sąlygas kultūriniam pliuralizmui.

1. Teisinės, politinės ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamojo komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu

Lietuvos Respublika toliau užtikrina tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisę į saviraiškos laisvę, įskaitant teisę gauti ir skleisti informaciją bei idėjas tautinės mažumos kalba, taip pat teisę steigti ir naudoti savo žiniasklaidos priemones. Šią teisę garantuoja Konstitucija, TMI, Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas ir kiti teisės aktai.

Konstitucijos 25 straipsnis nustato asmens teisę turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti, taip pat teisę gauti ir skleisti informaciją bei idėjas.

Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas yra pagrindinis teisės aktas, reguliuojantis viešosios informacijos rengimą, sklaidimą ir žurnalistų veiklą. Įstatymas nustato, kad kiekvienas asmuo turi teisę laisvai rinkti, gauti ir skleisti informaciją.

Pripažindama informacijos prieinamumo ir kultūrinės įvairovės svarbą, Lietuva skatina turinio kūrimą ir sklaidą įvairiomis kalbomis, taip stiprindama kultūrinį dialogą ir visuomenės sanglaudą. Tai įgyvendinama finansuojant tautinių mažumų organizacijų leidybos ir informacijos sklaidos projektus, užtikrinant daugiakalbį visuomeninio transliuotojo turinį bei sudarant sąlygas veikti nepriklausomoms tautinių mažumų žiniasklaidos priemonėms.

Ataskaitiniu laikotarpiu tautinių mažumų žiniasklaidos priemonės Lietuvoje apėmė spaudą, radiją, televiziją, interneto portalus ir bendruomeninius informacinius leidinius. 2024–2026 m. pagal Medijų rėmimo fondo tautinių mažumų žiniasklaidos programą finansuoti ar vertinti projektai lenkų, rusų, baltarusių, ukrainiečių ir kitų tautinių bendruomenių auditorijoms; tarp jų – *Kurier Wilenski*, *Znad Wili*, *Vis-Info*, *Obzor*, *Šalčia*, *BM TV*, *Radio R*, *ru.delfi.lt*, *TV3 Plus žinios*, *Malanka*, *Tautinių bendrijų naujienos* ir kitos priemonės.

Svarbų vaidmenį užtikrinant tautinių mažumų teisę gauti informaciją jiems suprantamomis kalbomis atlieka nacionalinis visuomeninis transliuotojas – Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija (toliau – LRT). LRT rengia ir skleidžia informacinį turinį tautinių mažumų kalbomis bei kitomis Lietuvoje vartojamomis kalbomis (anglų, lenkų, rusų, baltarusių ir ukrainiečių), taip prisidėdamas prie informacijos prieinamumo, visuomenės įtraukties ir kultūrinės įvairovės skatinimo (žr. 9 rekomendaciją).

Tautinėms mažumoms priklausantys asmenys ir jų organizacijos gali laisvai steigti spaudos leidinius, interneto portalus, kultūrinius ir informacinius leidinius tautinių mažumų kalbomis. Taip pat sudaromos galimybės transliuoti radijo ir televizijos programas tautinių mažumų kalbomis (žr. 9 rekomendaciją). TMD finansuojamų tautinių mažumų informacijos sklaidos ir leidybos projektų sąrašas ir finansuota suma pateikiami 12 priede.

2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo

Ataskaitiniu laikotarpiu buvo iš esmės pertvarkyta valstybės paramos žiniasklaidai sistema. Nuo 2024 m. valstybės paramą viešosios informacijos rengėjams administruoja Medijų rėmimo fondas, kurio finansavimo programose numatyta atskira tautinių mažumų žiniasklaidos projektų ir veiklos rėmimo kryptis. Tai sudarė prielaidas nuosekliau remti tautinių mažumų spaudos, radijo, televizijos ir interneto žiniasklaidos priemones ir stiprinti jų veiklos tvarumą.

Buvo tęsiamas bendradarbiavimas su tautinių mažumų organizacijomis dėl informacijos sklaidos ir visuomenės informavimo priemonių. 2026 m. TMT pradėtos konsultacijos dėl televizijos laidos, konkrečiai skirtos Lietuvos tautinėms bendrijoms, kūrimo.

Tautinių mažumų tematika taip pat integruojama į bendrą nacionalinį LRT turinį, didinant tautinių bendrijų matomumą ir prisidedant prie visuomenės sanglaudos stiprinimo. Tautinių mažumų kalbomis rengiamas turinys tapo prieinamas ne tik tradiciniais transliavimo kanalais, bet ir LRT skaitmeninėje ekosistemoje – interneto portale, mobiliosiose platformose, socialiniuose tinkluose ir archyvuose. Siekiant didinti turinio prieinamumą, pradėti taikyti automatinio vertimo realiuoju laiku sprendimai, leidžiantys tiesiogines laidas subtitruoti lietuvių, lenkų, ukrainiečių, rusų ir anglų kalbomis ir pasiekti auditorijas tiek Lietuvoje, tiek užsienyje, taip prisidedant prie platesnio informacijos prieinamumo ir dalyvavimo viešojoje informacinėje erdvėje. LRT taip pat nuosekliai siekia užtikrinti pusiausvyrą tarp tautinių mažumų teisės gauti informaciją savo kalba ir lietuvių kalbos, kaip valstybinės kalbos, vaidmens stiprinimo. Papildomas tautinių mažumų turinys kuriamas bendradarbiaujant su išorės kūrėjais, prodiuseriais bei žurnalistais (žr. 9 rekomendaciją).

Prie tautinių mažumų informacinės erdvės stiprinimo prisideda ir TBN, nuo 2001 m. nuosekliai leidžiantis periodinį informacinį leidinį „Tautinių bendrijų naujienos“ 600 egz. tiražu, publikuojantis svetainėje *www.tbn.lt* ir platinantis per TMT, kultūros centruose, tautinėse bendrijose visoje šalyje. Leidinyje publikuojama informacija apie Lietuvos tautinių mažumų organizacijų veiklą, kultūrinius renginius, istoriją, tradicijas, švietimo iniciatyvas ir kitus bendruomenėms aktualius klausimus. Leidinio tikslas – skatinti tautinių bendrijų integraciją į Lietuvos visuomenę, puoselėti daugiakultūriškumą ir tarpkultūrinį dialogą. Leidinys prieinamas ir elektroniniu formatu (žr. 9 rekomendaciją).

3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija

Lietuvoje leidžiami tautinių mažumų laikraščiai, žurnalai, periodiniai ir internetiniai leidiniai įvairiomis kalbomis, administruojamos tautinių mažumų interneto svetainės bei socialinių tinklų kanalai, skirti bendruomenių nariams ir platesnei visuomenei, taip pat kultūrinei bei visuomeninei veiklai vykdyti. Nepriklausomos ir bendruomeninės žiniasklaidos priemonės pateikiamos 13 priede.

Valstybė kasmet finansuoja tautinių mažumų kultūros, leidybos ir informacijos projektus, kuriais siekiama skatinti kultūrinį pliuralizmą, tautinių mažumų kalbų vartojimą ir visuomenės informuotumą apie tautinių bendruomenių kultūrą bei istoriją (taip pat žr. 5, 6 straipsnius).

2025 m. pagal Medijų rėmimo fondo (MRF) tautinių mažumų žiniasklaidos projektų programą buvo finansuota 16 tautinių mažumų žiniasklaidos projektų (156 708 Eur), veiklos finansavimas skirtas 5 žiniasklaidos priemonėms: *Znad Wilii*, *BM TV*, *Vis-Info*, *Kurier Wilenski ir Šalčia* (59 644 Eur)⁴⁴.

⁴⁴ <https://www.medijufondas.lt/mrf-naujienos/skelbiami-mediju-remimo-fondo-2025-m-konkurso-rezultatai>

2026 m. MRF veiklos finansavimo konkurse pagal tautinių mažumų žiniasklaidos programą finansavimas skirtas 4 priemonėms: *Kurier Wilenski*, *Vis-Info*, *Obzor* ir BM TV; taip pat vertintos *Znad Wili*, *salcia.lt* ir *Valtor.eu* paraiškos.

2024 m. MRF tautinių mažumų žiniasklaidos projektų konkurse finansuota mažiausiai 12 projektų, apimančių lenkų, rusų, baltarusių, ukrainiečių ir platesnę tautinių mažumų auditoriją: *Kurier Wilenski*, *Klaipėda* rusų kalba, *Šalčia*, *Savaitės ekspresas*, *Radio R*, *Znad Wili*, *TV3 Plus*, *ru.delfi.lt*, *Malanka* ir *news.tts.lt*.

LRT toliau užtikrino tautinėms mažumoms skirtos informacijos prieinamumą įvairiais kanalais. Tautinių bendrijų turinio redakcijoje dirbo trys žurnalistai lenkų kalbos redakcijoje ir keturi žurnalistai bei vienas pagal autorinę sutartį dirbantis žurnalistas rusų kalbos redakcijoje. LRT reguliariai rengė kasdienes radijo laidas lenkų ir rusų kalbomis, savaitines televizijos laidas lenkų, rusų, baltarusių ir ukrainiečių kalbomis, taip pat rengė specializuotą turinį Lietuvos žydų tematika. Daugiakalbis turinys buvo nuolat skelbiamas LRT portale anglų, lenkų, rusų, baltarusių ir ukrainiečių kalbomis, užtikrinant jo prieinamumą tiek Lietuvoje, tiek užsienyje gyvenančioms bendruomenėms.

LRT skelbiamos naujienos tautinių mažumų kalbomis išlieka svarbi informavimo ir integracijos priemonė. 2022–2025 m. LRT portale paskelbta daugiau kaip 36 tūkst. publikacijų tautinių mažumų kalbomis: 7 806 anglų, 10 779 lenkų, 25 609 rusų ir 6 164 ukrainiečių kalbomis (ukrainiečių kalbos skiltis pradėta 2023 m.). Didžiausia publikacijų apimtis teko rusų ir lenkų kalbomis, o nuo 2023 m. sparčiai plėtojamas ir ukrainiečių kalbos turinys, atsižvelgiant į pasikeitusius visuomenės poreikius.

LRT užsakymu atliekamų visuomenės nuomonės tyrimų duomenimis, apie 80 proc. Lietuvos gyventojų teigiamai vertina visuomeninio transliuotojo veiklą ir jo gebėjimą teikti informaciją, aktualią tautinėms mažumoms. Šie duomenys rodo, kad tautinėms mažumoms skirtas ir su jų tematika susijęs turinys išlieka matoma visuomeninio transliuotojo veiklos dalis⁴⁵.

LRT atlikta auditorijos analizė rodo ne tik stabilų šio turinio pasiekiamumą, bet ir didėjantį jo vartojimo intensyvumą. 2022 m. auditorija dažniausiai apsiribodavo pavienių naujienų peržiūra, o 2024–2025 m. naudotojai ilgiau ieško tautinių mažumų kalbomis skelbiamo turinio arba jį žiūri, skaito susijusias publikacijas ir daugiau laiko praleidžia portalo polapiuose. Tai rodo augantį auditorijos įsitraukimą ir leidžia daryti išvadą, kad tautinių mažumų kalbomis skelbiamas turinys atitinka ilgalaikius informacinius, kultūrinius ir integracijos poreikius.

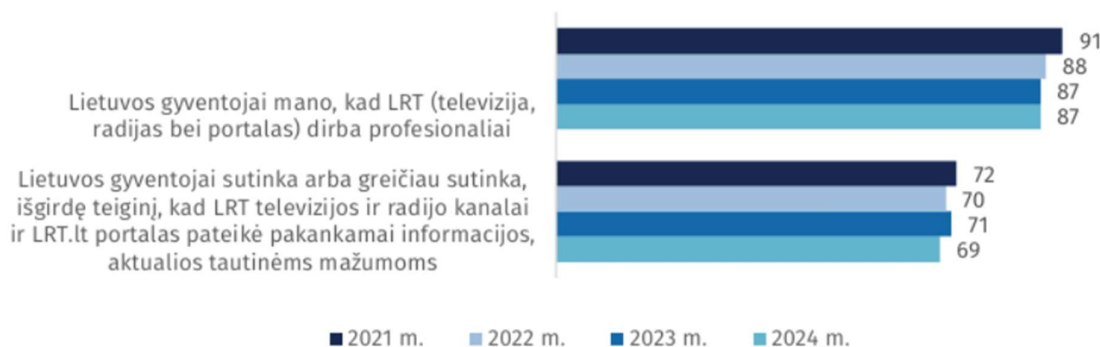
---

⁴⁵ Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos veikla, Valstybės kontrolė, 2025, <https://ekspertai.eu/static/uploads/2025-11-03/lietuvos-nacionalinio-radijo-ir-televizijos-veikla-1.pdf>

Kartu LRT nuosekliai plečia daugiaplatformį tautinių mažumų kalbomis kuriamo turinio prieinamumą. Be interneto portalo, informacija skleidžiama socialiniuose tinkluose, vaizdo turinio platformose ir radiotekoje. Tai leidžia pasiekti skirtingas auditorijos grupes – nuo tradicinio radijo klausytojų iki jaunesnių vartotojų, kurie informaciją daugiausia gauna skaitmeniniais kanalais. Taip užtikrinamas platesnis tautinių mažumų informavimas bei jų įtrauktis į viešąjį informacinį gyvenimą. Tautinių mažumų kalbomis skelbiamas turinys ir jo pasiekiamumas (2022–2025 m.) pateikiamas 14 priede.

Siekiant užtikrinti ilgalaikį tautinių mažumų kultūros ir istorinio paveldo prieinamumą, 2024 m. buvo suskaitmeninta 92,9 proc. LRT archyvo analoginių laikmenų. Tai sudaro platesnės prieigos prie tautinių mažumų turinio galimybes.

2 pav. Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos apklausa

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos veiklos ataskaitų duomenis

Valstybės finansavimo priemonėmis kasmet remiami tautinių mažumų organizacijų informacijos sklaidos ir kultūros projektai, prisidedantys prie tautinių mažumų matomumo viešojoje erdvėje ir jų kultūrinio tapatumo puoselėjimo.

Lietuvoje ir toliau leidžiami periodiniai leidiniai lenkų, rusų, totorių ir kitomis kalbomis. Rytų Lietuvoje leidžiama spauda lenkų ir rusų kalbomis, veikia tautinių mažumų radijo stotys, interneto portalai ir kitos informacijos priemonės, kurios užtikrina tautinių mažumų teisę gauti informaciją gimtąja kalba bei prisideda prie daugiakultūriškumo stiprinimo.

Periodiniai leidiniai tautinių mažumų kalbomis (2022–2026 m.) pateikiami 15 priede.

Tautinių mažumų organizacijos ir žiniasklaidos atstovai dalyvauja viešose konsultacijose bei diskusijose dėl visuomenės informavimo, žmogaus teisių ir kovos su neapykantos kalba politikos klausimų.

10 straipsnis

1. Šalys įsipareigoja pripažinti kiekvieno tautinei mažumai priklausančio asmens teisę laisvai ir nevaržomai, privačiai ir viešai, žodžiu ir raštu vartoti savo mažumos kalbą.
2. Šalys tose teritorijose, kuriose tradiciškai arba gausiai gyvena tautinėms mažumoms priklausantys asmenys, jiems prašant ir jei toks prašymas atitinka realų poreikį, kiek įmanoma stengiasi minėtiems asmenims sudaryti sąlygas tautinės mažumos kalbą vartoti bendraujant su administracinės valdžios institucijomis.
3. Šalys įsipareigoja užtikrinti kiekvieno tautinei mažumai priklausančio asmens teisę jam suprantama kalba nedelsiant gauti informaciją apie jo sulaikymo priežastis ir apie pateiktą kaltinimų pobūdį ir priežastis ir teisę gintis ta kalba, prireikus nemokamai naudojantis vertėjo paslaugomis.

1. Teisinės, politinės ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamąjį komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu

Teisės aktuose įtvirtintos nuostatos, sudarančios sąlygas asmenims tautinės mažumos kalbą vartoti bendraujant su administracinės valdžios institucijomis, šią teisę užtikrina Viešojo administravimo įstatymas ir Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklės (nauja taisyklių redakcija patvirtinta 2021 m. gruodžio 1 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 1014). Pagal šias taisykles, prašymai ir skundai tiek žodžiu, tiek raštu gali būti pateikti kita nei valstybine valstybės institucijos vadovo nustatyta kalba.

Lietuvos Respublika užtikrina tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisę laisvai ir nevaržomai vartoti savo kalbą privačiame ir viešajame gyvenime – žodžiu ir raštu. Šias teises garantuoja Konstitucija, TMĮ, Valstybinės kalbos įstatymas bei kiti teisės aktai.

Konstitucijos 37 straipsnyje nustatyta, kad tautinėms bendrijoms priklausantys piliečiai turi teisę puoselėti savo kalbą, kultūrą ir papročius. TMĮ įtvirtina tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisę laisvai vartoti tautinės mažumos kalbą asmeniniame ir visuomeniniame gyvenime.

Tose vietovėse, kuriose tradiciškai ar gausiai gyvena tautinėms mažumoms priklausantys asmenys, savivaldybių institucijos sudaro galimybes gyventojams gauti informaciją ir konsultacijas jiems suprantama kalba, laikantis nacionalinių teisės aktų reikalavimų.

Baudžiamuosiuose, civiliniuose ir administraciniuose teismų procesuose asmenims užtikrinama teisė naudotis vertėjo paslaugomis. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas nustato, kad asmeniui, nemokančiam lietuvių kalbos, turi būti užtikrinta teisė suprantama kalba gauti informaciją apie proceso veiksmus, pareikštus įtarimus ar kaltinimus bei teisė gintis naudojantis vertėjo paslaugomis.

2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo

Igyvendindama Patariamojo komiteto rekomendacijas, Lietuva toliau stiprino valstybės institucijų gebėjimus užtikrinti tautinių mažumų kalbinių teisių įgyvendinimą praktikoje, ypatingą dėmesį skirdama paslaugų prieinamumui ir žmogaus teisių apsaugai.

Toliau buvo nuosekliai stiprinamos valstybės ir savivaldybių institucijų darbuotojų kompetencijos žmogaus teisių, lygių galimybių ir nediskriminavimo srityse. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba organizuoja mokymus valstybės institucijoms, savivaldybėms ir viešojo sektoriaus įstaigoms diskriminacijos prevencijos, lygių galimybių užtikrinimo, žmogaus teisių standartų taikymo, įtraukčių viešųjų paslaugų teikimo ir lygių galimybių užtikrinimo klausimais. Mokymų temos apima diskriminacijos dėl rasės, tautybės, etninės kilmės, religijos ir kalbos prevenciją, taip pat nediskriminacinę viešųjų paslaugų teikimą. Tarnyba taip pat sukūrė nuotolinę mokymosi platformą ir elektroninius kursus viešojo sektoriaus darbuotojams.

2024–2026 m. Lygių galimybių įgyvendinimo veiksmų plane⁴⁶ numatytos mokomosios ir konsultacinės priemonės viešojo sektoriaus darbuotojams. Plane ypatingas dėmesys skiriamas diskriminacijos dėl etninės priklausomybės, tautybės ir religijos prevencijai. Be to, po 2022 m. Rusijos agresijos prieš Ukrainą išaugus daugiakalbių paslaugų poreikiui, valstybės institucijos plėtė vertimo ir informacijos teikimo keliomis kalbomis priemones bei stiprino darbuotojų gebėjimus dirbti su skirtingų kalbinių ir kultūrinių grupių asmenimis, organizuodamos mokymus dėl paslaugų teikimo užsieniečiams, kultūrinių skirtumų supratimo. Šios priemonės sustiprino institucijų gebėjimus dirbti daugiakalbėje aplinkoje ir užtikrinti kalbinį prieinamumą. Nors jos nebuvo skirtos vien tautinėms mažumoms, praktikoje prisidėjo prie institucijų pasirengimo teikti paslaugas įvairių tautybių ir kalbų asmenims.

TMĮ sustiprino tautinių mažumų kalbinių teisių apsaugos teisinį pagrindą ir aiškiau reglamentavo tautinių mažumų kalbos vartojimo principus kultūros, švietimo ir informacijos srityse (žr. įstatymo 6 straipsnį)⁴⁷.

3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija

Lietuvoje veikia tautinių mažumų mokyklos, kultūros centrai ir nevyriausybinių organizacijos, kurios aktyviai prisideda prie tautinių mažumų kalbų išsaugojimo ir vartojimo.

---

⁴⁶ Lygių galimybių įgyvendinimo 2024–2026 metų veiksmų planas, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ecaf9b702d7111ee9de9e7e0fd363afc/asr>

⁴⁷ Lietuvos Respublikos tautinių mažumų įstatymas, [https://tmde.lrv.lt/public/canonical/1731920838/9042/XIV-3079%20\(1\).pdf](https://tmde.lrv.lt/public/canonical/1731920838/9042/XIV-3079%20(1).pdf)

Iš 110 bendrojo ugdymo mokyklų 58-iose mokymas vykdomas lietuvių ir lenkų arba lenkų kalbomis; 49-iose – lietuvių ir rusų arba rusų kalba (taip pat žr. 14 str.).

Nuo 2022 m. valstybės institucijos reikšmingai išplėtė informacijos teikimą ukrainiečių, rusų ir anglų kalbomis. Migracijos departamento, Užimtumo tarnybos, savivaldybių ir socialinių paslaugų įstaigų darbuotojams buvo teikiamos metodinės rekomendacijos ir praktinė pagalba dėl darbo su vertėjais bei daugiakalbio aptarnavimo. Tai tapo svarbia institucinių kompetencijų dalimi siekiant užtikrinti lygias galimybes gauti viešąsias paslaugas.

28-iose iš 60 savivaldybių gyventojai aptarnaujami viena ar keliomis tautinių mažumų kalbomis (lenkų, rusų, ukrainiečių). Kai kurios savivaldybės, pvz. Varėnos rajono savivaldybė, teikia informaciją anglų, estų, latvių, lenkų, vokiečių, rusų kalbomis. Klientus valstybine ir kitomis kalbomis aptarnaujančių savivaldybių sąrašas pateikiamas 16 priede.

Yra savivaldybių, kurios taiko priemones, palengvinančias atvykusiems prieglobsčio gavėjams ar ukrainiečiams galimybes pasinaudoti teikiamos paslaugomis. Savivaldybių taikomų informavimo priemonių pavyzdžiai:

- Vilniaus m. savivaldybėje prašymai dėl būsto kompensacijų išversti į rusų kalbą ir yra sudaryta galimybė būti nukreiptam į užsienio kalba (anglų arba rusų) kalbančius administratorius,
- Vilniaus ir Klaipėdos m. savivaldybėse sveikatos priežiūros įstaigos skelbia sąrašus užsienio kalba,
- Klaipėdos m. savivaldybėje kilus karui Ukrainoje pasitelkti savanoriai vertėjai (ukrainiečių ir rusų k.), o Klaipėdos miesto gydymo įstaigose buvo sudarytos vertimo telefonu galimybės⁴⁸ (taip pat žr. 3 rekomendaciją).

11 straipsnis

1. Šalys įsipareigoja pripažinti kiekvieno tautinei mažumai priklausančio asmens teisę savo pavardę (tėvo vardą) ir vardą (vardus) vartoti mažumos kalba bei teisę į tai, kad jie būtų oficialiai pripažinti pagal Šalių teisinėse sistemose nustatytas sąlygas.
2. Šalys įsipareigoja pripažinti kiekvieno tautinei mažumai priklausančio asmens teisę savo mažumos kalba viešai pateikti ženklus, įrašus ir kitą privataus pobūdžio informaciją.
3. Šalys tose teritorijose, kuriose tradiciškai gausiai gyvena tautinei mažumai priklausančios asmenys, remdamosi savo teisinės sistemos reikalavimais, o prireikus ir sutartimis su kitomis valstybėmis, bei atsižvelgusios į konkrečias sąlygas, visuomenei skirtus tradicinius vietovių, gatvių pavadinimus ir

---

⁴⁸ Valstybės kontrolė: neužtenka pabėgėliams suteikti prieglobstį, būtina juos labiau įtraukti į darbo rinką ir švietimo sistemą, Valstybės kontrolė, 2023, <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/Product/24169/pagalba-pabegeliams-ju-socialine-integracija>

kitus topografinius įrašus stengiasi daryti taip pat ir mažumos kalba, jeigu yra pakankamas tokio žymėjimo poreikis.

1. Teisinės, politinės ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamąjį komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu

Vardų ir pavardžių rašymas

Tautinei mažumai priklausančio asmens teisė savo pavardę (tėvo vardą) ir vardą (vardus) vartoti mažumos kalba įtvirtinta Lietuvos Respublikos asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatyme⁴⁹, priimtame 2022 m. sausio 18 d. Nr. XIV-903. Įstatymo 3 straipsnyje nustatyta, kad „ne lietuvių tautybės Lietuvos Respublikos piliečio prašymu jo ir jo vaikų vardai ir pavardės Lietuvos Respublikos piliečio asmens tapatybę patvirtinančiuose dokumentuose ir civilinės būklės aktų įrašuose rašomi lotyniškos abėcėlės rašmenimis (be diakritinių ženklų)“.

Diakritinių ženklų vartojimo asmenvardžiuose klausimas toliau svarstomas Lietuvos Respublikos Seime. Yra pateikti Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo Nr. XIV-903 3 ir 4 straipsnių pakeitimo įstatymo projektai, kuriais būtų sudaryta galimybė asmenvardžius dokumentuose rašyti lotyniško pagrindo rašmenimis su diakritiniais ženklais (taip pat žr. 10 rekomendaciją).

Privataus pobūdžio užrašai

Tautinėms mažumoms priklausančias asmenys ir jų organizacijos gali viešai matomoje erdvėje vartoti tautinės mažumos kalbą privataus pobūdžio užrašuose, iškabose, skelbimuose, renginių afišose, informacinėje medžiagoje, interneto svetainėse ir kitose komunikacijos priemonėse. Teisės aktuose nėra nustatyto bendro draudimo privataus pobūdžio informaciją viešai pateikti tautinės mažumos kalba. Kartu viešosios informacijos, vartotojams skirtos informacijos, reklamos ir oficialių užrašų srityse taikomi valstybinės kalbos vartojimo reikalavimai.

Topografiniai užrašai

TMĮ yra įtvirtintos bendros tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisės saugoti ir puoselėti savo tautinę tapatybę, kalbą, kultūrą ir tradicijas. Topografinių užrašų klausimas vertinamas platesniame galiojančio teisinio reguliavimo kontekste, įskaitant valstybinės kalbos vartojimo, vietovardžių, gatvių pavadinimų ir viešųjų užrašų reglamentavimą. Praktinis šio klausimo sprendimas priklauso nuo bendro teisinio reguliavimo, savivaldybių kompetencijos ir konkrečių vietos bendruomenių poreikių (taip pat žr. 11 rekomendaciją).

---

⁴⁹ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/32ec5f92790211ecb2fe9975f8a9e52e?jfwid=-zr22zvlgb>

2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo

LRS svarstomi įstatymo pakeitimų projektai rodo siekį toliau plėsti galimybes tautinėms mažumoms priklausantiems asmenims oficialiuose dokumentuose tiksliau išlaikyti savo vardų ir pavardžių autentišką formą.

Tautinių mažumų organizacijos toliau vartoja tautinių mažumų kalbas savo pavadinimuose, renginių skelbimuose, kultūrinės veiklos informacijoje, leidiniuose ir elektroninėje komunikacijoje. Tai prisideda prie tautinių mažumų kalbinės tapatybės matomumo viešojoje erdvėje.

3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija

Ataskaitiniu laikotarpiu asmenys, priklausantys tautinėms mažumoms, naudojami galimybe vardus ir pavardes asmens dokumentuose ir civilinės būklės aktų įrašuose rašyti lotyniškos abėcėlės rašmenimis. Ši priemonė sudarė sąlygas geriau užtikrinti tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisę į savo asmenvardžių vartojimą mažumos kalba.

Institucijų administraciniais duomenimis, nuo 2022 m. gegužės 1 d. iki 2026 m. vasario 26 d. galimybe oficialiuose dokumentuose asmenvardžius rašyti pagal tautinės kalbos rašybos taisyklės (lotyniško pagrindo rašmenimis) pasinaudojo 424 Lietuvos Respublikos piliečiai ir jų vaikai.

Bendroji statistika taip pat patvirtina šios teisės aktualumą tautinėms mažumoms. Nuo 2022 m. gegužės 1 d. iki 2026 m. kovo 31 d. leidimas asmenvardžius rašyti lotyniškos abėcėlės rašmenimis (be diakritinių ženklų) buvo suteiktas 1 699 asmenims, iš kurių 439 atvejai (apie 26 proc.) buvo susiję su ne lietuvių tautybės Lietuvos Respublikos piliečių ir jų vaikų siekiu oficialiuose dokumentuose vartoti tautinio vardyno asmenvardžius pagal atitinkamos tautinės kalbos rašybos ir darybos taisyklės. Likusieji atvejai daugiausia buvo susiję su dviguba pilietybe, užsienyje įgytais asmenvardžiais ar kitais įstatyme nustatytais pagrindais.

Statistiniai duomenys patvirtina, kad Lietuvos Respublikos asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo nuostatos yra realiai taikomos praktikoje, o viena pagrindinių jomis besinaudojančių grupių yra tautinėms mažumoms priklausantys Lietuvos Respublikos piliečiai, siekiantys oficialiuose dokumentuose vartoti savo tautinio vardyno asmenvardžius pagal atitinkamos kalbos rašybos ir darybos taisyklės.

Valstybinės kalbos inspekcijos 2024 m. veiklos ataskaitoje⁵⁰ nurodyta, kad 2024 m. buvo gauti 158 skundai dėl viešųjų užrašų ir dvikalbių užrašų taikymo, įskaitant ginčus dėl lietuvių ir lenkų

---

⁵⁰ Valstybinės kalbos inspekcijos 2024 metų veiklos ataskaita, 2025, [2024 m. VEIKLOS ATASKAITA PERŽIŪRĖTA 2025-06.pdf](#)

kalbomis pateiktų užrašų Šalčininkų ir Vilniaus rajonuose, pvz. dvikalbiai užrašai „Centrum kultury“, „Gimnazjum im. Jana Sniadeckiego“, „Park miejski“ ir kt.

2024 m. gruodžio 18 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimas dėl Šalčininkų mieste pateiktų dvikalbių lietuvių ir lenkų kalbų viešųjų krypties užrašų. Teismas panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimą ir pripažino, kad dvikalbiai viešieji užrašai tam tikromis sąlygomis gali būti galimi, kai jie atitinka teisės aktuose nustatytas išimtis.

Lietuvoje aktyviai veikia daugiau kaip 300 tautinių mažumų organizacijų, kultūros centrų ir religinių bendruomenių, kurios savo veikloje viešai vartoja tautinių mažumų kalbas leidiniuose, interneto svetainėse, socialiniuose tinkluose, renginių informacijoje ir kituose privataus pobūdžio užrašuose.

12 straipsnis

1. Prireikus Šalys imasi priemonių švietimo ir mokslinių tyrimų srityse informacijai apie savo tautinių mažumų ir daugumos kultūrą, istoriją, kalbą ir religiją skleisti.
2. Šioje situacijoje Šalys, be kita ko, sudaro reikiamas sąlygas mokytojams rengti ir naudotis vadovėliais bei sukuria sąlygas ryšiams tarp skirtingų bendruomenių studentų ir mokytojų palaikyti.
3. Šalys įsipareigoja sudaryti vienodas galimybes tautinėms mažumoms priklausantiems asmenims įgyti visų lygių išsilavinimą.

1. Teisinės, politikos ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamojo komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu

Lietuva toliau įgyvendina priemones, kuriomis siekiama užtikrinti tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisę į išsilavinimą, skatinti tautinių mažumų istorijos, kultūros ir kalbų pažinimą bei sudaryti sąlygas išsaugoti tautinį tapatumą švietimo sistemoje.

Lietuvos Respublikos švietimo sistema grindžiama lygių galimybių principu. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 5 straipsnyje įtvirtinti švietimo sistemos principai, iš kurių vienas – lygios galimybės: „Lygios galimybės – švietimo sistema yra socialiai teisinga, ji užtikrina asmenų lygybę, nepaisant jų lyties, rasės, tautybės, kalbos kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų; kiekvienam asmeniui ji laiduoja švietimo prieinamumą, bendrojo išsilavinimo bei pirmosios kvalifikacijos įgijimą ir sudaro sąlygas tobulinti turimą kvalifikaciją ar įgyti naują“.

Tautinių mažumų švietimas organizuojamas vadovaujantis Švietimo įstatymu, Bendraisiais ugdymo planais ir Vaikų ugdymo tautinių mažumų kalbomis ir tautinių mažumų kalbų mokymo tobulinimo gairėmis. Bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo mokyklos sudaro sąlygas tautinėms

mažumoms priklausantiems mokiniams puoselėti savo tautinį, kultūrinį ir kalbinį tapatumą, mokytis gimtosios kalbos, istorijos ir kultūros.

Siekiant užtikrinti kokybišką mokymo(si) turinį tautinių mažumų kalbomis, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2024 m. vasario 15 d. įsakymu Nr. V-184 patvirtintame Bendrojo ugdymo dalykų spausdintų ir įvairių interaktyvumo lygių virtualiųjų vadovėlių ir mokymo(si) priemonių atitikties teisės aktams įvertinimo ir aprūpinimo jais tvarkos apraše įteisinta galimybė naudoti ir įsigyti Europos Sąjungos valstybėse parengtus ir išleistus vadovėlius bei mokymo priemones gimtosioms kalboms, kurių mokomasi Lietuvos tautinių mažumų mokyklose.

Mokytojų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemoje numatytos priemonės, studijų moduliai, skirti pedagogams, dirbantiems tautinių mažumų mokyklose. Pedagogams teikiamos metodinės rekomendacijos, rengiamos kvalifikacijos tobulinimo programos, skirtos lietuvių kalbos mokymui daugiakalbėje aplinkoje, dvikalbiam ugdymui ir įtraukties stiprinimui. ŠMSM taip pat yra parengusi metodines priemones tautinių mažumų mokyklų mokytojams, įskaitant lietuvių kalbos mokymo pradinėse klasėse rekomendacijas.

2022 m. TMD organizavo seminarą „Istorijos ir pilietinio ugdymo aktualijos: nuo dalyko link kompetencijų ugdymo (pilietiškumo ugdymas ir daugiatautės visuomenės sugyvenimas)“ tautinių mažumų formalaus ir neformalaus švietimo įstaigų istorijos mokytojams, kurie buvo supažindinti su kvalifikacijos tobulinimo programa, skirta tobulinti mokytojų dalykines ir didaktines kompetencijas bei plėtoti mokytojų gebėjimus organizuoti tyrinėjimu grindžiamą mokymąsi. Seminare dalyvavo Visagino ir Šalčininkų savivaldybių atstovai, kuruojantys istorijos dalyko mokymą mokyklose bei istorijos mokytojai metodininkai iš Rytų Lietuvos bei Klaipėdos miesto, iš viso 25 dalyviai.

Tais pačiais metais buvo surengtas dviejų dienų seminaras tautinių mažumų neformalaus švietimo įstaigų vadovams ir darbuotojams „Tautinių mažumų vaikų ir jaunimo pilietinis ugdymas. Vaikų, atvykusių iš Ukrainos, integracija“. Seminare dalyvavo tautinių mažumų sekmadieninių mokyklų mokytojų, atstovaujančių baltarusių, lenkų, rusų, ukrainiečių, uzbekų, žydų neformaliojo ugdymo įstaigoms. Pedagogų atvyko iš Alytaus, Klaipėdos, Visagino, Vilniaus.

Savo veiklą tęsia aukštosios mokyklos, užtikrindamos tautinių mažumų poreikį mokytis gimtąja kalba. Nuo 2007 m. Vilniuje veikiančiame Balstogės universiteto filiale 2025–2026 mokslo metais buvo priimta 150 naujų studentų, iš viso jame studijavo 363 studentai. 2025 m. Balstogės universiteto filialą Vilniuje baigė 30 absolventų. 2024 m. filialą baigė 33 absolventai, iš jų: 7 – informatikos studijų krypties, 12 – Europos studijų, 11 – ekonomikos bakalauro studijų, 3 – ekonomikos magistrantūros studijų. Šis universitetas lenkų tautinei mažumai Lietuvoje užtikrina

galimybę tiek bendrojo ugdymo įstaigose, tiek universitete žinias ir kvalifikaciją įgyti gimtąja lenkų kalba.

Veiklą tęsia ir Europos humanitarinis universitetas, kur studijos vyksta rusų, baltarusių, anglų, vokiečių kalbomis; Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto Baltijos kalbų ir kultūrų instituto Polonistikos centras, siūlantis polonistiką studijuoti visiems norintiesiems, nepriklausomai nuo kalbos mokėjimo lygio ir tautybės; VDU Švietimo akademijos Lenkų kalbos ir kultūros centras, kuriame studijuojama lenkų kalba ir literatūra, rengiami moksliniai projektai, seminarai, vykdoma kita akademinė veikla.

Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto Baltijos kalbų ir kultūrų instituto Slavistikos katedra užtikrina rusų kalbos, literatūros ir kultūros studijų tęstinumą aukštajame moksle. Katedra dalyvauja vykdant Vidurio ir Rytų Europos kalbų ir kultūrų rusistikos bakalauro studijas ir Rusistikos magistrantūros studijų programą. Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto duomenimis, Slavistikos katedroje tiriama rusų kalba, literatūra ir kultūra, Lietuvos rusų tautinės mažumos kultūra, Lietuvos rusakalbių gimtoji kalba ir tapatybė, taip pat rusų ir kitų slavų kalbų bei kultūrų sinchroniniai ir diachroniniai procesai. Rusistikos magistrantūros studijos vykdomos rusų kalba ir yra atviros studentams iš užsienio.

Be laipsnį suteikiančių studijų, Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto Kalbų mokykla siūlo rusų kalbos kursus pradedantiesiems ir pažengusiesiems. Kursai organizuojami rudens ir pavasario semestrais, taip pat vasaros laikotarpiu; vasaros kursuose numatytos A1, A2 ir B1 lygio grupės, o aukštesnio lygio grupėse bendraujama rusų kalba. Tai sudaro papildomas galimybes tiek akademinėi rusistikai, tiek rusų kalbos mokymuisi ir kalbinių kompetencijų plėtrai.

TMD tęsė veiklas, skatinančias domėjimąsi tautinių mažumų temomis. 2023–2024 m. organizuotas aukštųjų universitetinių mokyklų studentų geriausių baigiamųjų darbų konkursas. Buvo pateikti 29 darbai: 16 bakalauro, 9 magistro, 3 daktaro disertacijos ir 1 mokslinis straipsnis. Apdovanojimai įteikti Vilniaus universiteto, Vytauto Didžiojo universiteto, Vilniaus dailės akademijos, Lietuvių kultūros tyrimų instituto bei Lietuvos muzikos ir teatro akademijos, Lietuvos socialinių mokslų centro ir Kauno technologijos universiteto studentams ir doktorantams už baigiamuosius bakalauro, magistro studijų darbus ir daktaro disertaciją šiomis temomis: „Romų tautos reprezentacija Lietuvos istoriniame naratyve: atminties vietų analizė“, „Neišsilavinęs ir mažiau patikimas. Socialinė distancija lietuvių kalbos su lietuvių–rusų ir skandinavų akcentais vertimuose“, „Kauno žydų atminties vietos ir jų reikšmė vietos žydų bendruomenei“, „Čekautiško Bagdonių sentikių istorija XIX a.“, „Žydų meninis gyvenimas Lietuvoje 1919–1940 m.: tarp autonomijos ir integralumo“, „Tautinių mažumų judėjimai postsovietinėje erdvėje: Lietuvos lenkų autonomijos

siekių analizė“, „Etniškumo dimensija privačios nuosavybės atstatymo procese: svarstant etniškumo sampratą ir reikšmę žemės restitucijos eigoje Pietryčių Lietuvoje“.

2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo

Ypatingas dėmesys skiriamas švietimo prieinamumui ir mokymosi rezultatams gerinti tautinių mažumų mokyklose, kartu išsaugant galimybes mokytis tautinės mažumos kalba. Toliau įgyvendinamos priemonės, skirtos švietimo prieinamumui, įtraukiamam ugdymui ir kompleksinei pagalbai vaikams stiprinti, ypatingą dėmesį skiriant socialinę riziką ar atskirtį patiriantiems vaikams, įskaitant romų tautinei mažumai priklausančius vaikus.

Pagal šią priemonę ŠMSM finansuoja projektus, skirtus įtraukiamam ugdymui ir švietimo prieinamumui didinti. Įgyvendinami projektai „Koordinuota metodinė pagalba įtraukiamam ugdymui organizuoti“ ir „Visos dienos mokyklos modelio įgyvendinimas, siekiant didinti ugdymo paslaugų prieinamumą“.

Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas tautinėms mažumoms priklausantiems mokiniams, taip pat iš užsienio atvykusiems rusakalbiams mokiniams ir romų tautybės mokiniams įsitraukti į ugdymo procesą, Vilniaus miesto savivaldybės pavaldumo švietimo įstaigose taikomos papildomos švietimo pagalbos priemonės. Mokinių padėjėjai dirba Vilniaus Gabrielės Petkevičaitės-Bitės suaugusiųjų mokymo centre, Vilniaus Saulėtekio daugiafunkciame centre ir Vilniaus Naujininkų mokykloje. Padėjėjai padeda mokiniams, kuriems dėl kalbinių, socialinių, kultūrinių ar individualių ugdymosi poreikių reikalinga papildoma pagalba, dalyvauti ugdymo procese, suprasti mokymo turinį, bendrauti su mokytojais ir bendraklasiais, taip pat lengviau prisitaikyti mokyklos bendruomenėje.

Taip pat buvo tęsiamos priemonės (įgyvendinamas projektas „Visos dienos mokyklos modelio įgyvendinimas, siekiant didinti ugdymo paslaugų prieinamumą“), skirtos valstybinės lietuvių kalbos mokymui tautinių mažumų mokyklose stiprinti, mokymo priemonėms rengti ir mokinių pasiekimams gerinti. Šios priemonės įgyvendinamos siekiant užtikrinti vienodas galimybes tęsti mokslą aukštesnėse ugdymo pakopose ir sėkmingai dalyvauti visuomeniniame gyvenime.

Romų įtraukties iki 2030 metų veiksmų plano V dalyje taip pat numatyta ir pradėta įgyvendinti 5.1 priemonė, skirta švietimo prieinamumui didinti ir veiksmingai švietimo pagalbai, teikiamai atskirties riziką patiriantiems mokiniams, apimant aprūpinimą specialiosiomis mokymo priemonėmis ir rekomendacinių visos dienos mokyklos veiklos modelių diegimą, užtikrinti.

Tautinių mažumų mokyklų tinklo išsaugojimas išlieka valstybės švietimo politikos dalimi. Mokyklų tinklo pertvarkos nuostatose numatytos išimties tautinių mažumų kalbomis ugdymą

vykdančioms mokykloms, siekiant užtikrinti šių mokyklų veiklos tęstinumą ir švietimo prieinamumą regionuose.

Lietuva toliau stiprina tautinių mažumų mokyklų aprūpinimą mokymo priemonėmis ir pedagogų metodinį pasirengimą. Bendrojo ugdymo programose toliau integruojamos temos, susijusios su Lietuvos tautinių mažumų istorija, kultūrų įvairove, žmogaus teisėmis, Holokausto atmintimi ir pilietiniu ugdymu. Šios temos nagrinėjamos istorijos, pilietiškumo pagrindų, lietuvių kalbos ir literatūros bei kituose ugdymo dalykuose.

Nacionalinė švietimo agentūra vykdo projektus, kuriuos įgyvendinant rengiami tautinių mažumų gimtųjų kalbų vadovėliai, kuriamos skaitmeninės mokymo priemonės ir įsigijami vadovėliai bendrojo ugdymo mokykloms. 2023–2024 m. buvo tęsiama atnaujintas ugdymo programos atitinkančių vadovėlių leidyba, įskaitant vadovėlius tautinių mažumų mokykloms, o valstybė skyrė papildomą dėmesį dalykinių vadovėlių vertimui į lenkų, rusų ir baltarusių kalbas. Mokytojams, dirbantiems tautinių mažumų mokyklose, teikiama metodinė pagalba, rengiamos specialios mokymo priemonės ir skaitmeniniai ištekliai. Taip pat plėtojamas tarpinstitucinis ir tarptautinis bendradarbiavimas, sudarant sąlygas pedagogams keistis metodine medžiaga, gerą patirtimi ir palaikyti profesinius ryšius su kitų bendruomenių mokytojais.

2022–2026 m. buvo leidžiamos mokslinės ir mokslo sklaidos publikacijos, skirtos Lietuvos tautinių mažumų istorijai, kalboms ir kultūros paveldui. Ypatingas dėmesys skirtas Lietuvos karaimų metų, Pranciškaus Skorinos metų, Lietuvos žydų istorijos ir daugiakultūrio Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės paveldo temoms. Lietuvos istorijos instituto ir kitų mokslo bei kultūros institucijų tyrimai prisidėjo prie tautinių mažumų istorijos ir kultūros pažinimo bei sklaidos.

2022 m. minint Lietuvos karaimų metus buvo parengti ir išleisti parodų katalogai, edukaciniai leidiniai, bibliografiniai ir informaciniai leidiniai apie karaimų istoriją, kalbą ir kultūros paveldą. Pranciškaus Skorinos metų (2022 m.) programa paskatino konferencijų medžiagos, mokslinių straipsnių apie Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės daugiakultūrį paveldą publikavimą, kitus mokslo populiarinimo leidinius apie Pranciškų Skoriną ir rusėnų raštijos tradiciją.

Lietuvos istorijos instituto moksliniai tyrimai apėmė Lietuvos žydų istoriją ir intelektualinį paveldą, Lietuvos ir Lenkijos istorinius ryšius, daugiakultūrio Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės paveldo klausimus bei lyginamuosius Lietuvos tautinių mažumų – žydų, karaimų ir totorių – kultūros paveldo tyrimus. Instituto mokslininkai taip pat prisidėjo prie Tautinių mažumų būklės stebėsenos metodikos rengimo ir visuomenės nuostatų mažumų atžvilgiu analizės.

Lietuvos istorijos instituto mokslininkai dalyvavo mokslinėse konferencijose ir leidybos projektuose, skirtuose Lietuvos žydų istorijai, intelektualiam paveldui ir Holokausto atminties

tyrimams. 2023 m. buvo išleistas konferencijos leidinys „Vilniaus žydų intelektualinis paveldas“⁵¹, kuriame nagrinėjamas Lietuvos žydų indėlis į Lietuvos ir Europos kultūrą bei mokslą.

Taip pat tęsiami tyrimai, susiję su Lietuvos žydų bendruomenių istorija, istorinės atminties sklaida ir žydų paveldo aktualizavimu. Prie to prisideda ir akademinės partnerystės su judaikos tyrimų centrais Lietuvoje bei užsienyje.

Lietuvos istorijos institutas vykdo mokslinius tyrimus, aktualius tautinių mažumų istorijos, etniškumo, tapatybės, religingumo, bendruomeniškumo, migracijos ir paribių temoms. 2022–2024 m. Instituto Etnologijos ir antropologijos skyriaus mokslininkai dalyvavo projekte „Etniškumas, religingumas ir tautinis tapatumas Lietuvoje ir Bulgarijoje. Tradiciniai elementai ir naujos transformacijos“. Šie tyrimai gali būti naudojami kaip akademinis kontekstas formuojant įrodymais grįstą tautinių mažumų politiką.

2024–2026 m. Lietuvos istorijos institutas organizavo mokslines konferencijas ir tyrimus, kuriuose dalyvavo tyrėjai iš Lenkijos, nagrinėjantys Lietuvos ir Lenkijos istorinius ryšius, pasienio regionų raidą, miestų istoriją bei daugiakultūrį Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės paveldą⁵². Taip pat publikuoti tyrimai apie lenkų istorinio paveldo Lietuvoje aspektus, įskaitant XX a. konfliktų metu žuvusių Lenkijos karių atminimo ir archeologinius tyrimus.

2026 m. Nacionalinės švietimo agentūros Tautinių mažumų gimtosios kalbos dalyko taryba inicijavo tautinių mažumų gimtųjų kalbų mokytojų apklausą dėl atnaujintų Bendrųjų programų įgyvendinimo. Apklausa buvo rengiama ir platinama per miestų ir rajonų mokytojų metodinius būrelius, taip stiprinant profesinius ryšius tarp skirtingų bendruomenių pedagogų, sudarant sąlygas keistis patirtimi ir teikti siūlymus dėl mokymo programų bei mokymo priemonių tobulinimo. Surinkti duomenys naudojami sprendžiant aktualias dalyko mokymo problemas ir toliau gerinant tautinių mažumų gimtųjų kalbų ugdymo kokybę⁵³.

2025 m. TMD, siekdamas formuoti valstybės tautinių mažumų politikos įgyvendinimui reikalingas akademinį tyrimų kryptis, vietoje Akademinių darbų konkurso nuo 2026 m. planuoja įsteigti stipendijas Lietuvos aukštųjų universitetinių mokyklų studentams, pasirinkiantiems mokslo baigiamiesiems darbams temas, atitinkančias TMD kartu su akademinę bendruomenę pasiūlytas tyrimų sritis. Stipendijos skyrimo tikslas – skatinti Lietuvos aukštųjų universitetinių mokyklų studentus domėtis Lietuvos tautinėmis mažumomis ir įvairių studijų kryptų mokslo darbams visose

---

⁵¹ Konferencija „Vilniaus žydų intelektualinis paveldas“, 2023,

https://www.lma.lt/uploads/Konferencijos_Vilniaus_zydu_intelektualinis_paveldas_leidinys_LT.pdf

⁵² Mokslinė konferencija „Lietuvos mažųjų miestų ir miestelių tyrimų problemos XV–XVIII a.“, 2024,

<https://www.istorija.lt/data/public/uploads/2024/10/2024-11-14-15-lietuvos-mazuju-miestu.pdf>

⁵³ Mokomųjų dalykų tarybos, Nacionalinė švietimo agentūra, 2026, <https://www.nsa.smsm.lt/ugdymo-departamentas/mokomuju-dalyku-tarybos/mokomuju-dalyku-tarybu-veikla/tautiniu-mazumu-gimtosios-kalbos-dalyko-taryba/>

studijų pakopose (bakalauro, magistrantūros ir doktorantūros) rinktis su tautinėmis mažumomis susijusias temas, įskaitant lyginamuosius šios tematikos tyrimus.

3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija

Informacija apie bendrojo ugdymo mokyklų, kuriose ugdymas vykdomas tautinių mažumų kalbomis arba mokoma tautinių mažumų kalbų, tinklą pateikiama prie Pagrindų konvencijos 14 straipsnio, kuris tiesiogiai reglamentuoja teisę mokytis tautinės mažumos kalbos ir mokytis tautinės mažumos kalba.

ŠMSM duomenimis, įgyvendinant projektą „Koordinuota metodinė pagalba įtraukiamam ugdymui organizuoti“, finansuojami 36 savivaldybių projektai, kurių tikslas – stiprinti įtraukiojo ugdymo organizavimą ir švietimo pagalbos prieinamumą mokiniams, kuriems ugdymo procese reikalinga papildoma pagalba. Ši pagalba aktuali ir tautinėms mažumoms priklausantiems mokiniams, taip pat iš užsienio atvykusiems mokiniams, įskaitant rusakalbius ir kitus mokinius, kuriems dėl kalbinių, kultūrinių, socialinių ar individualių ugdymosi poreikių būtinos papildomos pagalbos priemonės.

Bendra 36 projektų vertė sudaro 19 551 159,63 Eur. Numatyta, kad paslaugos bus suteiktos ne mažiau kaip 6 565 mokiniams. Pirmuoju projektų įgyvendinimo etapu, projektų vykdytojų duomenimis, paslaugos jau suteiktos 506 vaikams, t. y. 7,68 proc. nuo bendro sutartyse numatyto vaikų skaičiaus.

Projektuose dalyvauja 36 savivaldybės: Akmenės, Alytaus miesto, Alytaus rajono, Biržų, Druskininkų, Ignalinos, Jonavos, Joniškio, Kaišiadorių, Kauno miesto, Kauno rajono, Kelmės, Klaipėdos miesto, Klaipėdos rajono, Pakruojo, Panevėžio miesto, Panevėžio rajono, Prienų, Plungės, Radviliškio, Raseinių, Skuodo, Šakių, Šiaulių rajono, Širvintų, Švenčionių, Tauragės, Telšių, Trakų, Ukmergės, Utenos, Varėnos, Vilkaviškio, Vilniaus miesto, Vilniaus rajono ir Zarasų savivaldybės.

Nors projektai nėra skirti išimtinai tautinių mažumų mokiniams, juos įgyvendinant stiprinama švietimo pagalbos sistema sudaro sąlygas geriau atliepti ir tautinėms mažumoms priklausančių, ypač romų tautybės, iš užsienio atvykusių bei rusakalbių mokinių poreikius.

Pagal projektą „Visos dienos mokyklos modelio įgyvendinimas, siekiant didinti ugdymo paslaugų prieinamumą“ pasirašyta 21 projekto sutartis, kurios bendra vertė siekia beveik 29 960 690,26 Eur. Numatyta, kad paslaugomis pasinaudos 7 121 vaikas, o kompetencijas sustiprins daugiau kaip 1 200 specialistų ir mokytojų. Naujausiais duomenimis, paslaugos jau suteiktos 2 202 vaikams, t. y. apie 31 proc. numatyto vaikų skaičiaus (<https://vdv.gov.lt/> duomenimis).

Šie duomenys rodo nuoseklias valstybės pastangas užtikrinti švietimo prieinamumą ir lygias galimybes įgyti išsilavinimą, stiprinti tautinių mažumų kultūrinio identiteto puoselėjimą ir

gerinti ugdymo kokybę visų tautinių bendruomenių vaikams, taip pat gerinti kompleksinės pagalbos vaikams ir šeimoms plėtrą bei mokytojų ir specialistų kompetencijas. Tai sudaro palankesnes sąlygas tautinėms mažumoms priklausantiems asmenims, įskaitant romų vaikus, naudotis visų lygių švietimu ir gauti individualius poreikius atitinkančią pagalbą.

13 straipsnis

1. Šalių švietimo sistemose pripažįstama tautinei mažumai priklausančių asmenų teisė steigti savo privačias švietimo ir mokymo įstaigas bei vadovauti joms.
2. Naudojimasis šia teise nesusijęs su jokiais Šalių finansiniais įsipareigojimais.

1. Teisinės, politikos ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamąjį komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu

Lietuvoje tautinėms mažumoms užtikrinama teisė puoselėti savo kalbą ir kultūrą, steigti bei valdyti privačias švietimo įstaigas ir organizuoti ugdymą savo kalba. Ši teisė įgyvendinama vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo (toliau – ŠĮ) nuostatomis.

ŠĮ 28 straipsnio 7 dalyje nustatyta: „Vietovėse, kuriose tradiciškai gausiai gyvena tautinė mažuma, jeigu bendruomenė prašo, savivaldybė laiduoja mokymąsi tautinės mažumos kalba arba tautinės mažumos kalbos.“ Ši nuostata sudaro prielaidas tautinėms mažumoms išsaugoti savo kalbą ir kultūrinį tapatumą švietimo sistemoje.

Teisę steigti privačias švietimo įstaigas užtikrina Švietimo įstatymo 42 straipsnio 1 dalies 4 punktas, kuriame nurodoma, kad mokyklas gali steigti kiti Lietuvos Respublikoje įsteigti juridiniai asmenys, taip pat valstybės narės juridiniai asmenys ar kitos organizacijos fiziniai asmenys, kitų valstybių juridiniai ir fiziniai asmenys – bendrojo ugdymo, neformaliojo švietimo mokyklas, profesinio mokymo įstaigas, aukštąsias mokyklas, pagalbos įstaigas ir turi atitikti ŠĮ 43 straipsnio nuostatas, kuriose apibrėžiamas mokyklos veiklos reglamentavimas.

Švietimo sistemoje nėra nustatyta teisinių apribojimų tautinėms mažumoms steigti privačias švietimo įstaigas ar vykdyti jose ugdymą laikantis nacionalinių švietimo standartų. Privačioms mokykloms taikomi tie patys kokybės ir veiklos reikalavimai kaip ir kitoms švietimo įstaigoms.

Lietuva ir toliau remia šeštadieninių (sekmadieninių) tautinių mažumų mokyklų veiklą. Šios mokyklos sudaro galimybes vaikams ir jaunimui mokytis gimtosios kalbos, pažinti savo kultūrą, istoriją ir tradicijas bei stiprinti ryšius su tautine bendruomene. Teisė steigti ir išlaikyti tokias mokyklas užtikrinama nacionaliniais teisės aktais.

2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo

Lietuva toliau stiprina dialogą su tautinių mažumų bendruomenėmis švietimo klausimais ir užtikrina jų dalyvavimą priimant sprendimus, susijusius su tautinių mažumų švietimu.

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2025 m. liepos 2 d. įsakymu Nr. V-710 buvo sudaryta Patariamoji grupė tautinių mažumų švietimo klausimais. Grupės veikla sudaro galimybes sistemingai aptarti tautinių mažumų švietimo poreikius, teikti siūlymus dėl švietimo politikos įgyvendinimo ir užtikrinti nuolatinį dialogą tarp valstybės institucijų ir tautinių bendruomenių atstovų.

Lietuvoje veikianči decentralizuota švietimo sistema suteikia savivaldybėms reikšmingą vaidmenį organizuojant ikimokyklinį ir bendrąjį ugdymą. Savivaldybės steigia ir išlaiko švietimo įstaigas, organizuoja priėmimą į mokyklas ir priima sprendimus dėl švietimo paslaugų prieinamumo savo teritorijoje. Priimdama sprendimus dėl tautinių mažumų švietimo, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija atsižvelgia į Lietuvos tarptautinius įsipareigojimus, įskaitant Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvenciją, bei konsultuojasi su tautinių bendruomenių atstovais.

2022–2026 metų laikotarpiu nenustatyta reikšmingų teismų praktikos pokyčių, susijusių su tautinių mažumų teise steigti ir valdyti privačias švietimo įstaigas.

3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija

Lietuvoje veikia valstybinės, savivaldybių ir nevalstybinės švietimo įstaigos, neformaliojo ugdymo bei savaitgalinės mokyklos. Teisinė sistema sudaro vienodas galimybes įvairioms bendruomenėms, įskaitant tautines mažumas, steigti ir valdyti privačias švietimo įstaigas. Šiomis galimybėmis naudojasi įvairios tautinės ir kalbinės bendruomenės, pavyzdžiui VŠĮ Klaipėdos specialioji mokykla-daugiafunkcis centras „Svetliaciok“, vykdanči ugdymą lietuvių ir rusų kalbomis, Marinos Mižigurskajos privati gimnazija, vykdanči ugdymą lietuvių ir tautinių mažumų kalbomis, taip pat kitų bendruomenių privačios ir savaitgalinės mokyklos.

Po 2022 m. vasario 24 d. Rusijos karinės agresijos prieš Ukrainą Lietuvoje plėtojamos Ukrainos vaikams ir ukrainiečių bendruomenei skirtos švietimo iniciatyvos. Ukrainos vaikams sudaromos galybės mokytis Lietuvos valstybinėse, savivaldybių ir nevalstybinėse mokyklose, o ukrainiečių bendruomenės organizacijos ir švietimo teikėjai gali steigti neformaliojo ugdymo, savaitgalines ar kitas švietimo veiklas, skirtas ukrainiečių kalbai, kultūrai ir tapatybei puoselėti.

Lietuvoje veikia šios švietimo įstaigos: VšĮ Rytų Europos mokykla⁵⁴ ir VšĮ „Gravitas Schola“⁵⁵, privati, nemokama ir atvira mokykla nuo karo, režimo, negandų bėgantiems vaikams.

Valstybė finansuoja mokinių ugdymą pagal bendrą švietimo finansavimo tvarką, o tautinių mažumų kultūrinės ir neformaliojo švietimo veiklos gali būti remiamos projektinio finansavimo būdu.

Lietuvos teisinė sistema visiškai leidžia tautinių mažumų organizacijoms, asociacijoms, religinėms bendruomenėms ir kitiems juridiniams asmenims steigti privačias švietimo įstaigas. Tokioms mokykloms taikomi bendrieji Švietimo įstatymo reikalavimai ir nėra nustatyta papildomų apribojimų dėl ugdymo tautinės mažumos kalba.

Tautinių mažumų bendruomenės taip pat aktyviai organizuoja neformalųjį švietimą ir kultūrinio tapatumo puoselėjimo veiklas, įskaitant šeštadieninių (sekmadieninių) mokyklų veiklą. Šios mokyklos sudaro galimybes vaikams ir jaunimui mokytis gimtosios kalbos, istorijos, kultūros ir tradicijų bei palaikyti ryšius su savo bendruomene.

Lietuvoje veikia 33 šeštadieninės (sekmadieninės) mokyklos: po vieną azerbaidžaniečių, estų, graikų, karaimų, rumunų, romų, latvių, tadžikų, uzbekų, po dvi rusų, vokiečių, po tris armėnų, baltarusių, po keturias lenkų, totorių, žydų ir penkios ukrainiečių. Šiose mokyklose mokosi iki 600 mokinių. Jie mokosi gimtosios kalbos, savo tautos istorijos, religijos, literatūros, muzikos bei kitų etninės kultūros dalykų. Tokia šeštadieninės (sekmadieninės) mokyklos programa skatina perteikti tautinės kultūros pagrindus bei puoselėti ir saugoti tautinį savitumą (žr. 8 priedą).

Patiriamosios grupės tautinių mažumų švietimo klausimais įsteigimas sustiprino institucinio dialogo mechanizmą tarp valstybės institucijų ir tautinių bendruomenių atstovų bei sudarė papildomas galimybes identifikuoti ir spręsti praktinius tautinių mažumų švietimo klausimus.

14 straipsnis

1. Šalys įsipareigoja pripažinti kiekvieno tautinei mažumai priklausančio asmens teisę mokytis savo mažumos kalbos.
2. Šalys tose teritorijose, kuriose tradiciškai arba gausiai gyvena tautinėms mažumoms priklausantys asmenys, jei yra pakankamas poreikis, savo švietimo sistemose stengiasi kiek įmanoma užtikrinti, kad mažumoms priklausantys asmenys turėtų reikiamas galimybes mokytis tos mažumos kalbos arba mokytis ta kalba.
3. Šio straipsnio 2 dalis įgyvendinama nepažeidžiant nuostatos mokytis oficialiosios kalbos arba mokytis ta kalba.

---

⁵⁴ VšĮ Rytų Europos mokykla, <https://www.rytueuroposmokykla.lt/>

⁵⁵ VšĮ „Gravitas Schola“, <https://www.gravitasschola.lt/>

1. Teisinės, politikos ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamojo komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu

Lietuvoje teisė mokytis tautinės mažumos kalbos ir tautinės mažumos kalba užtikrinama Lietuvos Respublikos tautinių mažumų įstatymu ir Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu.

Lietuvos Respublikos tautinių mažumų įstatymo III skyriuje reglamentuojamos tautinių mažumų švietimo teisės. Įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad tautinei mažumai priklausantis asmuo turi teisę mokytis šios tautinės mažumos kalba arba tautinės mažumos kalbos bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo mokyklose pagal bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo programas Švietimo įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

Švietimo įstatymo 30 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo mokyklos sudaro sąlygas tautinėms mažumoms priklausantiems mokiniams puoselėti tautinį, etninį ir kalbinį identitetą, mokytis gimtosios kalbos, istorijos ir kultūros. Mokyklose, kurių nuostatuose, atsižvelgiant į tėvų (globėjų, rūpintojų) ir mokinių pageidavimus, įteisintas mokymas tautinės mažumos kalbos arba mokymas tautinės mažumos kalba, ugdymo procesas gali būti vykdomas tautinės mažumos kalba arba ja gali būti mokomi atskiri dalykai.

Švietimo įstatymo 28 straipsnio 7 dalyje taip pat nustatyta, kad vietovėse, kuriose tradiciškai gausiai gyvena tautinė mažuma, savivaldybė, esant bendruomenės poreikiui, laiduoja mokymąsi tautinės mažumos kalba arba tautinės mažumos kalbos mokymą.

Siekdama užtikrinti kokybišką ugdymą tautinių mažumų mokyklose, valstybė finansuoja ugdymo procesą, mokymo priemonių rengimą, mokytojų kvalifikacijos tobulinimą ir metodinės pagalbos teikimą. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2024 m. vasario 15 d. įsakymu Nr. V-184 sudarytos papildomos galimybės naudoti ir įsigyti Europos Sąjungos valstybėse parengtus bei išleistus vadovėlius ir mokymo priemones tautinių mažumų gimtosioms kalboms mokytis.

Svarbi šio straipsnio įgyvendinimo dalis yra valstybinės kalbos mokymo stiprinimas tautinių mažumų mokyklose. Nuo 2021 m. rugsėjo 1 d. ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programose tautinių mažumų mokyklose ne mažiau kaip 5 valandos per savaitę skiriamos ugdymui lietuvių kalba. Ši priemonė įgyvendinama siekiant pagerinti mokinių valstybinės kalbos kompetencijas ir užtikrinti lygias galimybes tolesniame mokymesi.

2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo

Lietuvoje veikia bendrojo ugdymo mokyklų, kuriose ugdymas vykdomas tautinių mažumų kalbomis arba taikomas daugiakalbis ugdymas, tinklas. Šiose mokyklose ugdymas vykdomas lenkų,

rusų, baltarusių, žydų, vokiečių ir kitomis tautinių mažumų kalbomis arba šių kalbų mokoma kaip gimtosios mažumos kalbos. 2024–2025 mokslo metais šalyje veikė 110 bendrojo ugdymo mokyklų, kuriose ugdymas buvo vykdomas tautinių mažumų kalbomis.

Valstybė užtikrina šių mokyklų finansavimą ir sudaro sąlygas jų veiklos tęstinumui. Siekiant išlaikyti tautinių mažumų švietimo prieinamumą, ypač vietovėse, kuriose tautinės mažumos gyvena tradiciškai arba gausiai, mokyklų tinklo organizavimui taikomos specialios nuostatos. Jos leidžia lanksčiau vertinti tautinių mažumų mokyklų veiklos sąlygas ir sudaro galimybes mokiniams mokytis tautinės mažumos kalba, atsižvelgiant į vietos bendruomenių poreikius, net ir mažėjant mokinių skaičiui ar keičiantis demografinėi padėčiai.

Turėdama tikslą gerinti ugdymo kokybę ir mokinių pasiekimus, Lietuva ypatingą dėmesį skiria valstybinės kalbos mokymui stiprinti, ankstyvajam lietuvių kalbos ugdymui, mokytojų kvalifikacijos tobulinti ir mokymo priemonėms atnaujinti.

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2025 m. liepos 2 d. įsakymu Nr. V-710 buvo sudaryta Patariamoji grupė tautinių mažumų švietimo klausimais. Ši grupė sudaro galimybes sistemingai aptarti tautinių mažumų švietimo problemas, vertinti vykdomų priemonių efektyvumą ir teikti pasiūlymus dėl švietimo politikos tobulinimo.

Taip pat tęstos priemonės, skirtos mokyklų, kuriose mokoma tautinių mažumų kalbomis, pedagogų kompetencijoms stiprinti, mokymo priemonėms atnaujinti bei mokinių pasiekimams gerinti.

Reikšmingų teismų praktikos pokyčių, susijusių su teise mokytis tautinės mažumos kalbos ar tautinės mažumos kalba, nagrinėjamu laikotarpiu nenustatyta.

3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija

Visose ugdymo įstaigose vaikams ir mokiniams yra sudaroma galimybė mokytis lietuvių kalbos. Atsižvelgdama į tėvų ir vaikų pageidavimą, valstybė siūlo mokymąsi ir tautinių mažumų kalbomis. Šiuo metu Lietuvoje veikia 110 bendrojo ugdymo mokyklų, kurių mokomosios kalbos yra lenkų, rusų, baltarusių, ukrainiečių, jidiš, vokiečių. Iš jų – 58 mokyklos, kurių mokomoji kalba yra lietuvių ir lenkų arba lenkų; 49 mokyklos, kuriose visas ugdymas vyksta lietuvių ir rusų arba rusų kalba. Vilniaus Pranciškaus Skorinos gimnazijoje mokymas vykdomas lietuvių ir baltarusių, Klaipėdos Hermano Zudermano gimnazijoje – vokiečių tautinės mažumos gimtąja ir lietuvių, Vilniaus Šolomo Aleichemo ORT gimnazijoje – lietuvių, hebrajų, jidiš kalbomis.

Vertinant tautinių mažumų kalbomis ugdomų mokinių galimybes įgyti kokybišką išsilavinimą ir pakankamai gerai išmokti valstybinę lietuvių kalbą, ataskaitiniu laikotarpiu buvo nagrinėtas lietuvių kalbos ir literatūros pamokų skaičiaus tautinių mažumų mokyklose klausimas.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, išnagrinėjusi LRS nario kreipimąsi, atkreipė dėmesį, kad pagal galiojusius Bendruosius ugdymo planus 1–4 klasėse tautinių mažumų mokyklose lietuvių kalbai buvo skiriama 700 pamokų, o mokyklose lietuvių mokomąja kalba – 1015 pamokų, t. y. 315 pamokų daugiau. Pažymėta, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas buvo pripažinęs, kad Bendrųjų ugdymo planų nuostata, pagal kurią tautinių mažumų mokyklose lietuvių kalbos mokymui skiriama mažiau laiko nei gimtajai kalbai, neatitinka Švietimo įstatymo reikalavimų. Vaiko teisių apsaugos kontrolierė konstatavo, kad tokia situacija neužtikrina geriausių vaiko interesų, teisės į kokybišką išsilavinimą ir lygių galimybių, todėl rekomendavo ŠMSM pakeisti Bendruosius ugdymo planus ir kitus reikalingus teisės aktus taip, kad tautinių mažumų mokyklose lietuvių kalbos mokymui būtų skiriama ne mažiau laiko nei gimtajai kalbai. Šis klausimas svarbus siekiant suderinti tautinių mažumų teisę mokytis gimtąja kalba su būtinybe užtikrinti pakankamą valstybinės kalbos mokėjimą, kuris yra reikšmingas tolesniam mokymuisi, studijoms, socialinei integracijai ir dalyvavimui visuomenės gyvenime.

Valstybinių brandos egzaminų, nacionalinių mokinių pasiekimų patikrinimų (NMPP), pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimų (PUPP) ir tarptautinių tyrimų rezultatai rodo, kad tautinių mažumų kalbomis besimokančių mokinių pasiekimai kai kuriose srityse išlieka žemesni nei mokinių, besimokančių lietuvių kalba.

2024 m. lietuvių kalbos ir literatūros valstybinio brandos egzamino neišlaikė 20,4 proc. tautinių mažumų mokyklų mokinių, kai tuo tarpu mokyklose lietuvių mokomąja kalba šis rodiklis siekė 6,7 proc. Matematikos valstybinio brandos egzamino neišlaikė 13 proc. tautinių mažumų mokyklų mokinių ir 9,2 proc. lietuvių kalba besimokančių mokinių. Informacinių technologijų valstybinio brandos egzamino neišlaikė apie 15 proc. tautinių mažumų mokyklų mokinių ir apie 10 proc. lietuvių kalba besimokančių mokinių, biologijos egzamino – atitinkamai 10,5 proc. ir daugiau kaip 4 proc.

2025 m. Nacionalinių mokinių pasiekimų patikrinimų duomenys patvirtino, kad didžiausi pasiekimų skirtumai išlieka lietuvių kalbos ir literatūros srityje. Per 4 ir 8 klases NMPP bent pagrindinį pasiekimų lygį pasiekusių mokinių dalis mokyklose lietuvių mokomąja kalba buvo apie 40–50 procentinių punktų didesnė nei mokyklose rusų mokomąja kalba. Lenkų mokomąja kalba besimokančių mokinių rezultatai taip pat buvo žemesni, tačiau skirtumas buvo mažesnis ir siekė apie 20–30 procentinių punktų.

Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinime 7–10 balų įvertinimą gavusių mokinių dalis mokyklose lietuvių mokomąja kalba buvo 33 procentiniais punktais didesnė nei mokyklose rusų mokomąja kalba ir 28 procentiniais punktais didesnė nei mokyklose lenkų mokomąja kalba.

Matematikos pasiekimų skirtumai buvo mažesni. Didžiausias skirtumas nustatytas 8 klasės NMPP: aukščiausius rezultatus pasiekė lenkų mokomąja kalba besimokantys mokiniai, žemiausius – rusų mokomąja kalba besimokantys mokiniai, o skirtumas tarp jų siekė 11 procentinių punktų.

Valstybė vertina šiuos skirtumus ir įgyvendina tikslines priemones, kuriomis siekiama gerinti lietuvių kalbos mokėjimą, stiprinti mokytojų kompetencijas ir užtikrinti aukštą ugdymo kokybę tautinių mažumų mokyklose, kartu išsaugant galimybes mokytis tautinės mažumos kalba ir puoselėti tautinį identitetą.

Daugiau informacijos apie ugdymą mokyklose mažumų kalba mokyklose: <https://www.nsa.smsm.lt/old/wp-content/uploads/2022/05/Tautiniu-mazumu-svietimo-bukles-analize-2022-05-23.pdf>

15 straipsnis

Šalys sudaro sąlygas, reikalingas tautinėms mažumoms priklausantiems asmenims veiksmingai dalyvauti kultūriniame, socialiniame ir ekonominiame gyvenime bei visuomeniniuose reikaluose, visų pirma tuose, kurie jiems yra reikšmingi.

1. Teisinės, politikos ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamojo komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu

Lietuva stiprina tautinių mažumų dalyvavimą visuomeniniame ir kultūriniame gyvenime. Svarbiausias pokytis – naujo TMĮ priėmimas, kuriame įtvirtinta tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisė puoselėti savo tapatybę, kalbą ir kultūrą, numatytas valstybės institucijų ir savivaldybių vaidmuo sudarant sąlygas tautinėms mažumoms dalyvauti viešajame gyvenime.

Pirmą kartą Lietuvoje tautinių mažumų konsultacinis mechanizmas buvo ne tik administracine tvarka sudaryta Tautinių mažumų taryba (TMT), bet ir įstatymu įtvirtinta institucija su aiškiai apibrėžtomis funkcijomis ir atstovavimo principais, užtikrinančiais tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisę dalyvauti sprendžiant socialinius, ekonominius, švietimo ir kitus su jų teisėmis bei interesais susijusius klausimus. TMT dalyvauja komisijų ir darbo grupių veikloje, teikia išvadas dėl teisės aktų projektų bei siūlo tautinių mažumų nevyriausybinių organizacijų veiklos finansavimo prioritetus.

Siekiant užtikrinti proporcingą atstovavimą, įstatyme nustatytas tautinių mažumų atstovų delegavimo modelis pagal bendruomenių dydį. Tautinės mažumos, kurių Lietuvoje yra daugiau kaip 100 tūkst. asmenų, deleguoja tris atstovus, tautinės mažumos, kurių asmenų skaičius siekia nuo 10 iki 100 tūkst. asmenų, – du atstovus, o mažesnės bendruomenės – po vieną atstovą. Be to, pirmą kartą įstatyme numatyta galimybė į Tarybos sudėtį įtraukti nevyriausybinių organizacijų, veikiančių tautinių mažumų teisių srityje, atstovus.

TMT įsteigimas ir jos veiklos teisinis reglamentavimas reikšmingai sustiprino tautinėms mažumoms priklausančių asmenų galimybes sistemingai ir veiksmingai dalyvauti viešųjų reikalų sprendime nacionaliniu lygmeniu bei prisidėti prie valstybės politikos tautinių mažumų srityje formavimo ir įgyvendinimo. Pagrindinės TMT funkcijos: teikti siūlymus dėl tautinių mažumų politikos; stiprinti dialogą tarp valstybės institucijų ir tautinių bendrijų; aptarti tautinėms mažumoms aktualius klausimus; skatinti tautinių mažumų dalyvavimą viešajame gyvenime.

Svarbi priemonė – valstybės finansavimas tautinių mažumų nevyriausybinėse organizacijose ir kultūros ir integracijos centrų veiklai. Veiklos projektų finansavimas 2022–2026 m. apėmė tiek specializuotas tautinių mažumų kultūros įstaigas, tiek savivaldybių ir vietos kultūros centrus. Finansavimą gavo TBN, KJKC, KTKC, RVC, Lietuvos tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centras, Vilniaus lenkų kultūros namai, Pabradės miesto kultūros centras, Trakų kultūros ir meno centras, Visagino kultūros centras, Švenčionių ir Švenčionėlių miesto kultūros centrai, Ignalinos rajono kultūros centras, I. Luckevičiaus baltarusių muziejus ir kitos vietos kultūros bei bendruomeninės įstaigos.

2022–2026 m. TMD tautinių mažumų kultūros projektams ir tautinių mažumų kultūros bei integracijos centrų veiklos projektams skyrė beveik 4 mln. eurų valstybės biudžeto lėšų. Šiuo laikotarpiu buvo finansuoti 983 projektai, sudarę sąlygas tautinių mažumų organizacijoms ir kultūros centrams vykdyti kultūros sklaidos, tapatybės puoselėjimo, romų sociokultūrinės integracijos, vaikų ir jaunimo neformaliojo ugdymo, tarpkultūrinio dialogo, pilietiškumo ugdymo ir bendruomenių įtraukimo veiklas (žr. 5 straipsnį).

Lietuva taip pat stiprina tautinių mažumų dalyvavimą nacionaliniuose kultūros renginiuose. 2024 m. Lietuvos dainų šventėje pirmą kartą surengta speciali Lietuvos tautinių bendrijų diena „Aš esu Lietuva. Sujunkime Lietuvą“, kurioje dalyvavo 11 tautinių mažumų ansamblių. Ši iniciatyva prisidėjo prie tautinių mažumų matomumo stiprinimo šalies kultūros erdvėje.

Kasdienį tautinių mažumų dalyvavimą kultūriniame ir socialiniame gyvenime užtikrina regioniniai kultūros centrai ir meno įstaigos. Reikšmingą vaidmenį atlieka Visagino kultūros centras⁵⁶, puoselėjantis rusų, ukrainiečių, totorių ir kitų bendruomenių kultūrinės veiklas, taip pat Šalčininkų rajono savivaldybės kultūros centras⁵⁷ – svarbus lenkų kultūros ir tradicijų išsaugojimo bei sklaidos židinys, organizuojantis lenkų tautinės mažumos kultūros renginius, edukacines programas ir tarptautinius projektus. Šis centras aktyviai skatina tautinių mažumų atstovų įsitraukimą į kultūrinį, socialinį ir visuomeninį gyvenimą, organizuodamas ansamblių pasirodymus, koncertus,

---

⁵⁶ Visagino kultūros centras, <https://visaginokultura.lt/>

⁵⁷ Šalčininkų rajono savivaldybės kultūros centras, <https://salcininkaikultura.lt/>

festivalius ir kitus renginius, kurie prisideda prie kultūrinių tradicijų puoselėjimo bei tarpusavio kultūrinių mainų. Kultūros centro ansambliai, dalyvaujantys tiek regioniniuose, tiek tarptautiniuose projektuose, stiprina bendruomenių bendradarbiavimą.

Vilniaus senasis teatras⁵⁸ išplėtė kultūros paslaugų prieinamumą, kurdamas spektaklius ir kultūros turinį rusų, lenkų ir ukrainiečių kalbomis (žr. 2 rekomendaciją).

2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktojo stebėsenos etapo nuomonės priėmimo

Nauji TMT nuostatai buvo patvirtinti 2025 m., o TMT sudarymo procese dalyvauti pakviestos tautinių mažumų organizacijos bei nevyriausybinės organizacijos, veikiančios tautinių mažumų teisių srityje. Taip siekiama platesnio tautinių mažumų atstovavimo ir veiksmingesnio dalyvavimo valstybės politikos formavime. Pirmajame TMT posėdyje, vykusiame 2025 m. spalio mėn., buvo išrinkta Tarybos vadovybė. TMT pirmininku tapo lenkų tautinės mažumos atstovas, o pirmininko pavaduotojais – rumunų ir graikų atstovai. Posėdyje aptarti artimiausi TMT veiklos planai. Pritarta aktyviai įsitraukti į Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiksmų plano projekto, skirto kovai su antisemitizmu, ksenofobija ir kitomis neapykantos formomis, svarstymą. TMT nariai, atstovaujantys lenkų ir rusų tautinėms mažumoms, buvo deleguoti į žurnalistinių darbų, skirtų tautinių mažumų tematikai, vertinimo komisiją.

Tarp svarbiausių TMT veiklų – po mėnesio įvykęs susitikimas su Ministre Pirmininke, per kurį TMT išsakė lūkesčius 20-ajai Vyriausybei. Buvo aptartas platesnio tautinių mažumų atstovavimo šiose svarbiose tarpinstitucinėse darbo grupėse, komisijose ir komitetuose poreikis. TMT nariai kėlė klausimą dėl galimybės visuomeninio transliuotojo Tarybą papildyti tautinių mažumų atstovu, tautinių mažumų įvaizdžio visuomenėje ir reprezentavimo viešojoje erdvėje problematika, švietimo ir kultūrinės edukacijos apie skirtingų tautybių žmonių indėlį į Lietuvos istoriją ir raidą svarba. Taip pat diskutuota apie Tautinių mažumų įstatymo tobulinimo galimybes, kultūrinio paveldo klausimus, kovą su antisemitizmu, ksenofobija ir neapykanta mažumoms ir apie kitus tautinėms mažumoms svarbius klausimus.

2026 m. TMT tęsė konsultacinę veiklą ir dialogą su valstybės institucijomis. TMT posėdyje dalyvavo Ministrės Pirmininkės patarėjas teisės klausimais, su kuriuo aptarti aktualūs tautinių mažumų politikos ir bendruomenių veiklos klausimai, buvo pristatyti 2026 m. TMT veiklos planai ir Lietuvos tautinių bendrijų diena skirti renginiai. TMT atstovai taip pat susitiko su kultūros ministre ir aptarė tautinių mažumų kultūros sklaidos, bendruomenių veiklos finansavimo ir Tautinių bendrijų

---

⁵⁸ Vilniaus senasis teatras, <https://vsteatras.lt/>

metų minėjimo klausimus. Šie susitikimai stiprina tautinių mažumų konsultacinį mechanizmą ir jų dalyvavimą priimant joms aktualius sprendimus.

Pastebimas didesnis savivaldybių įsitraukimas į tautinių mažumų kultūrinių veiklų rėmimą, ypač regionuose, kuriuose tradiciškai gyvena gausesnės tautinės mažumos. Tautinių mažumų organizacijos aktyviau įtraukiamos į vietos renginius, konsultacinius procesus ir kultūros programas.

Po 2022 m. geopolitinių pokyčių sustiprintas dėmesys ukrainiečių bendruomenės kultūriniam ir socialiniam įtraukimui Lietuvoje, įtraukiant ukrainiečių organizacijas į kultūros ir bendruomenines veiklas nacionaliniu bei savivaldybių lygmeniu.

3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija

2025–2030 m. kadencijos Tautinių mažumų tarybą sudaro:

- 24 nariai: 15 moterų ir 9 vyrai,
- 15 atstovaujama tautinių bendruomenių (armėnų, baltarusių, estų, graikų, karaimų, latvių, lenkų, romų, rumunų, rusų, totorių, ukrainiečių, uzbekų, vokiečių ir žydų),
- 5 nariai iš Lietuvos miestų ir regionų (Vilniaus, Visagino, Kauno, Klaipėdos, Utenos, Šilutės),
- vienas nevyriausybinė organizacijų, veikiančių tautinių mažumų teisių įgyvendinimo srityje, atstovas,
- 115 rinkimuose dalyvavusių tautinės mažumas vienijančių ir tautinių mažumų teisių srityje veikiančių organizacijų.

2022–2026 m. TMD tautinių mažumų kultūros projektams ir tautinių mažumų kultūros bei integracijos centrų veiklos projektams skyrė beveik 4 mln. eurų valstybės biudžeto lėšų. Šiuo laikotarpiu finansuoti 983 projektai, sudarę sąlygas tautinių mažumų organizacijoms ir kultūros centrams vykdyti kultūros sklaidos, tapatybės puoselėjimo, romų sociokultūrinės integracijos, vaikų ir jaunimo neformaliojo ugdymo, tarpkultūrinio dialogo, pilietiškumo ugdymo ir bendruomenių įtraukimo veiklas.

Šie duomenys patvirtina, kad valstybė ne tik formaliai pripažįsta tautinių mažumų teisę dalyvauti kultūriniame gyvenime, bet ir praktiškai sudaro sąlygas bendruomenių veiklai, kultūros sklaidai, vaikų ir jaunimo įtraukimui bei tarpkultūriniam dialogui. Lietuvoje stiprėjo požiūris į tautinių mažumų dalyvavimą kaip į integralią pilietinio dalyvavimo ir demokratinio valdymo dalį. Daugiau dėmesio skirta ne tik kultūrinėms tradicijoms išsaugoti, bet ir tautinėms mažumoms įtraukti į valstybės institucijų dialogą, regioninę kultūros politiką, švietimo politikos svarstymus, jaunimo ir nevyriausybinė organizacijų stiprinimą. Tautinių mažumų atstovai dalyvauja įvairiose darbo grupėse, tarybose ir kituose konsultaciniuose formatuose: TMT atstovai dalyvavo darbo grupėje dėl TMI nuostatų tobulinimo (žr. 2 rekomendaciją); tautinių mažumų bendruomenių švietimo interesams

atstovaujantys asmenys dalyvauja Bendrojo ugdymo taryboje prie ŠMSM; tautinių mažumų pedagogai dalyvauja Tautinių mažumų gimtosios kalbos dalyko tarybos veikloje.

Praktinis tautinių mažumų dalyvavimas užtikrinamas ir tiesioginio dialogo su aukščiausio lygmens valstybės institucijomis būdu. Prireikus tautinių mažumų atstovai susitinka su Ministre Pirmininke, Vyriausybės atstovais ir LRS nariais, yra kviečiami į susitikimus Lietuvos Respublikos Prezidentūroje, lankosi Lietuvos Respublikos Seime, dalyvauja posėdžiuose, diskusijose, konferencijose ir kituose tautinėms mažumoms aktualiuose renginiuose. Tokia praktika sudaro galimybes tautinių mažumų bendruomenėms ne tik pristatyti savo kultūrinę veiklą, bet ir kelti jų teisėms, švietimui, kalbai, kultūros finansavimui, integracijai ir dalyvavimui viešajame gyvenime svarbius klausimus tiesiogiai sprendimų priėmėjams. Tai rodo, kad tautinių mažumų dalyvavimas Lietuvoje plėtojamas ne tik per formalų konsultacinį mechanizmą, bet ir per nuolatinį institucinį dialogą su įstatymų leidžiamąja, vykdomąja ir Prezidento institucija (žr. 7 straipsnį).

16 straipsnis

Šalys nesiima tokių priemonių, kurios keistų gyventojų santykį tose vietovėse, kuriose gyvena tautinėms mažumoms priklausantys asmenys, ir apribotų teises bei laisves, išplaukiančias iš šios pagrindų Konvencijos principų.

1. Teisinės, politinės ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamąjo komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu

Lietuvos Respublika laikosi principo, kad valstybės institucijų priemonės negali būti nukreiptos į gyventojų sudėties keitimą teritorijose, kuriose tradiciškai gyvena tautinėms mažumoms priklausantys asmenys, siekiant apriboti iš Tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos kylančias teises ir laisves.

LRK įtvirtinti žmogaus teisių, asmenų lygybės ir diskriminacijos draudimo principai taikomi visiems asmenims nepriklausomai nuo jų tautybės ar gyvenamosios vietos. Nacionalinė regioninės plėtros, teritorijų planavimo ir savivaldos politika grindžiama socialinės sanglaudos, lygių galimybių ir nediskriminavimo principais.

Valstybės institucijos, priimdamos sprendimus dėl teritorijų planavimo, viešųjų paslaugų organizavimo ar administracinio valdymo, vadovaujasi teisėtumo, proporcingumo ir žmogaus teisių apsaugos principais.

2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktosios nuomonės priėmimo

Lietuvoje nebuvo priimta priemonių, kuriomis būtų siekiama keisti gyventojų santykį tautinių mažumų gyvenamose vietovėse ar riboti tautinių mažumų teises ir laisves.

Valstybė toliau įgyvendino regioninės plėtros, socialinės integracijos ir viešųjų paslaugų prieinamumo priemones, kurios taikomos visiems gyventojams vienodais pagrindais, nepriklausomai nuo jų tautinės kilmės.

Tęsimas dialogas su tautinių mažumų bendruomenėmis ir savivaldybėmis, siekiant užtikrinti efektyvų tautinių mažumų teisių įgyvendinimą vietos lygmeniu.

3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija

Tautinių mažumų bendruomenės Lietuvoje aktyviai dalyvauja savivaldos, kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, o jų organizacijos bendradarbiauja su valstybės ir savivaldybių institucijomis. 20-osios Lietuvos Respublikos Vyriausybės kabinete pareigas eina du – teisingumo ir vidaus reikalų – tautinių mažumų ministrai iš keturiolikos, o viceministrų pareigas eina šeši tautinių mažumų atstovai.

Tautinių mažumų politinio dalyvavimo galimybes rodo LLRA-KŠS dalyvavimas rinkimuose: 2023 m. savivaldybių tarybų rinkimuose partija laimėjo 57 savivaldybių tarybų narių mandatus ir vieną mero mandatą, o 2024 m. Seimo rinkimuose – tris Seimo narių mandatus vienmandatėse apygardose; 2024 m. Europos Parlamento rinkimuose partija taip pat laimėjo vieną mandatą. LLRA-KŠS atstovų išrinkimas į vietos savivaldos institucijas, Lietuvos Respublikos Seimą ir Europos Parlamentą patvirtina, kad tautinėms mažumoms priklausantys asmenys gali veiksmingai naudotis rinkimų teise ir dalyvauti priimant sprendimus vietos, nacionaliniu bei Europos lygmenimis. Detali informacija apie LLRA-KŠS dalyvavimą rinkimuose pateikiama 17 priede.

Ataskaitiniu laikotarpiu nebuvo priimta priemonių, kuriomis būtų siekiama keisti gyventojų santykį teritorijose, kuriose tradiciškai gyvena tautinėms mažumoms priklausantys asmenys. 2023 m. Vyriausioji rinkimų komisija peržiūrėjo ir 2023 m. lapkričio 30 d. patvirtino naujas 71 (daugiau kaip pusėje) 2024 metų Seimo rinkimų vienmنداčių rinkimų apygardų ribas⁵⁹. Pakeitimai buvo atlikti visos valstybės mastu, vadovaujantis objektyviu kriterijumi – siekiu užtikrinti kuo vienodesnį rinkėjų skaičių apygardose, atsižvelgiant į demografinius pokyčius. Nepaisant ribų korekcijų, buvo išsaugotos apygardos, apimančios teritorijas, kuriose tradiciškai gyvena gausios

---

⁵⁹ 2024 m. Seimo rinkimų vienmنداčių rinkimų apygardų ribos, [2024 m. Seimo rinkimų vienmنداčių rinkimų apygardų ribos - vrk.lt](https://www.vrk.lt)

lenkų tautinės mažumos bendruomenės, o tautinių mažumų politinis atstovavimas po 2024 m. Seimo rinkimų išliko užtikrintas.

17 straipsnis

1. Šalys įsipareigoja netrukdyti tautinėms mažumoms priklausantiems asmenims naudotis savo teise užmegzti ir palaikyti laisvus ir taikius ryšius su asmenimis, teisėtai gyvenančiais kitose valstybėse, visų pirma su tais, su kuriais juos vienija etnis, kultūrinis, kalbinis ar religinis savitumas arba bendras kultūrinis paveldas.

2. Šalys įsipareigoja netrukdyti tautinėms mažumoms priklausantiems asmenims naudotis savo teise dalyvauti nacionalinių ir tarptautinių nevyriausybinų organizacijų veikloje.

1. Teisinės, politinės ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamojo komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu

Konstitucijoje įtvirtintos saviraiškos, informacijos sklaidos, asociacijų ir taikių susirinkimų laisvės sudaro teisinę prielaidą tautinių mažumų bendruomenėms veikti savarankiškai, steigti organizacijas, palaikyti ryšius su kitomis bendruomenėmis, tarptautinėmis organizacijomis, kultūros ir švietimo institucijomis bei diasporos organizacijomis užsienyje. Šios teisės taip pat siejamos su Konstitucijos 37 straipsnyje įtvirtinta tautinėms bendrijoms priklausančių piliečių teise puoselėti savo kalbą, kultūrą ir papročius⁶⁰.

Lietuvoje tautinėms mažumoms priklausantys asmenys ir jų organizacijos nevaržomai palaiko ryšius su kitose valstybėse gyvenančiais asmenimis bei organizacijomis, kuriuos sieja bendras etnis, kultūrinis, kalbinis ar religinis paveldas, taip pat aktyviai dalyvauja tarptautinių nevyriausybinų organizacijų veikloje.

Tautinių mažumų organizacijos nuolat plėtoja tarptautinį bendradarbiavimą kultūros, švietimo, žmogaus teisių ir pilietinės visuomenės srityse. Lietuvos lenkų organizacijos bendradarbiauja su Lenkijos mokslo ir kultūros institucijomis, fondais bei akademinėmis organizacijomis. Lietuvos lenkų mokslininkų draugija reguliariai organizuoja tarptautines mokslines konferencijas, kuriose dalyvauja tyrėjai iš Lietuvos, Lenkijos ir kitų valstybių. Draugija, bendradarbiaudama su Lenkijos institucijomis ir mokslininkais, kasmet rengia tarptautines tarpdisciplinines mokslines konferencijas „Lietuvos ir Lenkijos vieta regioninės ir euroatlantinės integracijos procesuose“. 2026 metais Lenkijos ambasadoje Vilniuje vyko jau XIII tarptautinė mokslinė konferencija. Tai rodo aktyvų Lietuvos lenkų organizacijų bendradarbiavimą su Lietuvos ir Lenkijos akademinėmis ir kultūros institucijomis.

---

⁶⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucija, 25, 35, 36 ir 37, taip pat 42 str., [KONST Constitution of the Republic of Lithuania](#)

Lietuvos totorių bendruomenės atstovai palaiko ilgalaikius ryšius su Krymo totorių organizacijomis, tarptautinėmis totorių institucijomis ir kitomis totorių bendruomenėmis užsienyje. Lietuvos totorių bendruomenės atstovas eina pareigas Pasaulio Krymo totorių kongrese, o Lietuvos totorių organizacijos nuolat dalyvauja tarptautiniuose renginiuose, skirtuose totorių istorijai, kultūrai ir paveldui išsaugoti, taip pat Krymo totorių kultūros, istorijos ir žmogaus teisių klausimams. Bendruomenė palaiko ryšius su Lenkijos totoriais, įskaitant istorines totorių gyvenvietes Lenkijoje, tokias kaip Bohonikai ir Krušnianai, bei su Rumunijos totorių bendruomene. Tokie kontaktai sudaro sąlygas keistis gerąja patirtimi, stiprinti bendrą totorių kultūrinės atminties lauką, pristatyti Lietuvos totorių paveldą tarptautiniu mastu ir plėtoti bendradarbiavimą kultūros, istorijos, religijos ir jaunimo veiklų srityse.

Lietuvos estų, latvių ir graikų bendrijos taip pat palaiko ryšius su savo kilmės valstybių institucijomis, ambasadomis, kultūros ir diasporos organizacijomis. Lietuvos estų bendruomenė bendradarbiauja su Estijos institucijomis ir diasporos atstovais, dalyvauja Estijos valstybingumo, kalbos ir kultūros pristatymo veiklose. Lietuvos latvių bendruomenė palaiko glaudžius ryšius su Latvijos institucijomis ir Latvijos lietuvių bei latvių organizacijomis, dalyvauja Baltijos šalių bendradarbiavimo, Baltų vienybės dienos, latvių kalbos, kultūros ir tradicijų puoselėjimo renginiuose. Lietuvos graikų bendrija palaiko kultūrinius ryšius su Graikijos institucijomis ir graikų diasporos organizacijomis, prisideda prie graikų kalbos, istorijos, religinių ir kultūrinių tradicijų pristatymo Lietuvoje. Šių bendrijų veikla rodo, kad tautinėms mažumoms priklausantys asmenys Lietuvoje gali laisvai palaikyti tarpvalstybinius ir tarp bendruomeninius ryšius, dalyvauti diasporos tinkluose ir bendrose kultūros, švietimo bei tapatybės išsaugojimo iniciatyvose.

2022 m. Lietuvos karimų metų programoje dalyvavo įvairių šalių karimų bendruomenių atstovai⁶¹. Trakuose vykusiuose renginiuose ir tarptautiniuose suvažiavimuose dalyvavo karimai iš Lenkijos, Jungtinės Karalystės, Prancūzijos, Vokietijos ir kitų Europos valstybių. Karimų bendruomenė taip pat palaiko ryšius su karimų organizacijomis Lenkijoje ir Ukrainoje⁶².

Romų bendruomenės organizacijos yra ypač aktyvios tarptautinio bendradarbiavimo srityje. Organizacijos ir bendruomenių atstovai palaiko ryšius su romų organizacijomis ir kultūros iniciatyvomis užsienyje, dalyvauja tarptautiniuose renginiuose, skirtuose romų istorijai, kultūrai, tapatybei, Holokausto atminčiai ir žmogaus teisių klausimams. Tokia veikla prisideda prie Lietuvos

---

⁶¹ Tautinių bendrijų naujienos, Nr. 3, 2022, https://tmde.lrv.lt/uploads/tmde/documents/files/TBN-zurnalas-Nr82_WEB-1.pdf

⁶² Lietuvoje prasideda Karimų metai: programa skirta tiek bendruomenei, tiek plačiai visuomenei, Trakų rajono savivaldybė, 2022, <https://trakai.lt/naujienos/lietuvoje-prasideda-karimu-metai-programa-skirta-tiek-bendruomenei-tiek-placiai-visuomenei/4006>

romų bendruomenės matomumo tarptautiniu mastu, sudaro sąlygas keistis gerąja patirtimi ir stiprina bendradarbiavimą romų kultūros, švietimo, socialinės įtraukties ir nediskriminavimo srityse.

Baltijos regiono romių asociacija (toliau – BARRA) bendradarbiauja su partneriais iš Vengrijos, Kroatijos, Bulgarijos, Estijos, Latvijos ir kitų Europos valstybių. Organizacija palaiko ryšius su Vengrijoje veikiančia organizacija MRGE, Kroatijoje veikiančiu tarptautiniu moterų verslo tinklu „International Women Business Network“, Bulgarijos organizacija „Center for Sustainable Communities Development“, Estijos romų forumu, Latvijos romų kultūros centru bei kitais partneriais. Lietuvos romų bendruomenės atstovai taip pat dalyvauja tarptautinių organizacijų, įskaitant „International Romani Union“, veikloje.

2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktosios nuomonės priėmimo

Lietuva toliau stiprina tautinių mažumų organizacijų galimybes dalyvauti tarptautinėje veikloje ir įgyvendinti bendradarbiavimo projektus.

TMD ir kitos institucijos skatino kultūrinius bei švietimo mainus, tarptautinius projektus ir bendradarbiavimą su partneriais užsienyje.

2024 m. BARRA kartu su tarptautiniais partneriais įgyvendino projektą „Inequality Does Not Solve Itself – Improving the Position of Roma Women in Society and the Labour Market“, finansuotą pagal programą MARIO. Vykdamas projektą buvo surengti mokymai apie interesų atstovavimą, dalyvavimą sprendimų priėmime ir nediskriminavimą, apskritojo stalo diskusijos su nevyriausybinėmis organizacijomis ir valdžios institucijomis bei konsultacijos romėms žmogaus teisių, nediskriminavimo ir viešųjų paslaugų prieinamumo klausimais.

2025 m. buvo įgyvendintas Baltijos regiono romių asociacijos (BARRA) institucinių gebėjimų ir kompetencijų bei bendradarbiavimo su verslu stiprinimo projektas. Vykdamas projektą, Vilniuje, Panevėžyje ir Marijampolėje surengti mokymai romėms, suteikta 50 valandų individualių konsultacijų, parengtas metodinis vadovas, skirtas romių lyderystės, tinklaveikos ir aktyvaus dalyvavimo visuomeniniame gyvenime kompetencijoms stiprinti.

2026 m. BARRA dalyvauja tarptautiniame projekte „I’m Roma Woman – I’m European: a Manifesto for Identity, Freedom and Dignity“, finansuojamame EVZ, *Ergo* ir Europos Sąjungos lėšomis. Projektas apima kūrybines dirbtuves, lyderystės mokymus, tarptautinę Baltijos šalių konferenciją ir Romių manifesto rengimą. Projekto tikslas – stiprinti romių dalyvavimą pilietinėje visuomenėje ir tarptautiniuose interesų atstovavimo tinkluose.

Nuo 2026 m. BRRA taip pat dalyvauja tarptautiniame programos CERV projekte „HER Democracy“, kurį koordinuoja Vengrijos partneriai. Projektas skirtas moterų lyderystės, pilietinio dalyvavimo ir demokratinėms kompetencijoms stiprinti tarptautiniu mastu.

TMD stiprina bendradarbiavimą su Lietuvos savivaldybėmis, skiria apdovanojimus už savivaldybių ir valstybės įstaigų teikiamą paramą bei vykdomus projektus tautinių mažumų srityje⁶³.

3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija

Lietuvoje veikiančios tautinių mažumų organizacijos reguliariai bendradarbiauja su partneriais kitose valstybėse kultūros, švietimo ir visuomeninės veiklos srityse.

Tautinių mažumų bendruomenės dalyvauja tarptautiniuose projektuose, kultūriniuose festivaliuose, jaunimo mainų programose, konferencijose ir bendradarbiavimo tinkluose, apimančiuose partnerius iš įvairių Europos valstybių. Pavyzdžiui BRRA bendradarbiauja su partneriais iš 6–7 Europos valstybių (Vengrija, Kroatija, Bulgarija, Estija, Latvija, Moldova ir kt.), vykdo projektus pagal MARIO, ROVA, CERV programas, yra „International Romani Union“ ir kitų tarptautinių tinklų partnerė.

Tautinių mažumų organizacijos aktyviai naudojami teise palaikyti ryšius su kitose valstybėse gyvenančiais tautiečiais ir dalyvauti tarptautinių nevyriausybinų organizacijų veikloje. Vertinamuoju laikotarpiu Lietuvos lenkų mokslininkų draugija kasmet organizavo tarptautines konferencijas, vienijančias Lietuvos ir Lenkijos akademinę bendruomenę. Lietuvos karaimų kultūros bendrija palaikė ryšius su karaimų bendruomenėmis Lenkijoje, Ukrainoje, Jungtinėje Karalystėje, Prancūzijoje ir Vokietijoje, o tarptautiniuose karaimų renginiuose Lietuvoje dalyvavo daugiau kaip 200 dalyvių iš įvairių Europos valstybių. Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga tęsė bendradarbiavimą su Krymo totorių organizacijomis ir Pasaulio Krymo totorių kongresu. Romų organizacijos dalyvavo tarptautiniuose projektuose ir tinkluose, vienijančiuose partnerius iš Vengrijos, Kroatijos, Bulgarijos, Latvijos, Estijos, Moldovos ir kitų Europos valstybių. Šie pavyzdžiai rodo aktyvų Lietuvos tautinių mažumų dalyvavimą tarptautiniuose kultūros, mokslo, žmogaus teisių ir pilietinės visuomenės tinkluose.

Valstybės ir savivaldybių institucijos ir toliau bendradarbiauja su tautinių mažumų organizacijomis stiprindamos tarptautinius ryšius bei kultūrinį dialogą.

---

⁶³ Informacija apie apdovanojimų teikimą savivaldybėms, įskaitant savivaldybių ataskaitas, <https://tmde.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/departamento-apdovanojimai/apdovanojimas-uz-savivaldybiu-ar-valstybes-istaigu-teikiama-parama-ir-vykdomus-projektus-tautiniu-mazumu-srityje/>

18 straipsnis

1. Prireikus Šalys stengiasi sudaryti dvišales ir daugiašales sutartis su kitomis valstybėmis, visų pirma su kaimyninėmis valstybėmis, kad užtikrintų atitinkamoms tautinėms mažumoms priklausančių asmenų apsaugą.
2. Prireikus Šalys imasi priemonių tarpvalstybiniam bendradarbiavimui skatinti.

1. Teisinės, politinės ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamojo komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu

Lietuva toliau plėtoja dvišalį ir daugiašalį bendradarbiavimą su kitomis valstybėmis tautinių mažumų apsaugos, kultūros, švietimo, jaunimo, socialinės įtraukties ir istorinio atminimo srityse. Be penktajame pranešime jau minėtų sutarčių, ataskaitiniu laikotarpiu pasirašyti nauji tarpvalstybiniai ir tarpinstituciniai bendradarbiavimo dokumentai, sudarantys prielaidas praktiniams kultūros, švietimo, jaunimo, akademinė mainų ir bendruomenių bendradarbiavimo projektams.

Tarpvalstybinės sutartys

2024 m. birželio 27 d. Briuselyje pasirašyta Lietuvos Respublikos ir Ukrainos sutartis dėl bendradarbiavimo saugumo srityje⁶⁴. Nors pagrindinis šios sutarties tikslas yra saugumo bendradarbiavimas, ji taip pat atspindi platesnį Lietuvos ir Ukrainos strateginį bendradarbiavimą, kuris aktualus ir Ukrainos piliečių, įskaitant nuo karo pasitraukusių vaikų, jaunimo ir šeimų, integracijos, švietimo bei socialinės apsaugos priemonėms Lietuvoje.

2023 m. kovo 2 d. pasirašyta Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Izraelio Valstybės Vyriausybės bendradarbiavimo švietimo, mokslo, kultūros, jaunimo reikalų ir sporto srityse 2023–2026 metų programa. Programa numato bendradarbiavimą švietimo, mokslo, kultūros, jaunimo ir sporto srityse, dvišalių kultūros projektų ir akademinė mainų skatinimą, tiesioginių ryšių tarp mokslo ir studijų institucijų bei kultūros įstaigų stiprinimą, taip pat bendradarbiavimą tarptautinėse organizacijose. Ši programa svarbi ir Lietuvos žydų istorijos, kultūros, atminties bei švietimo apie žydų paveldą iniciatyvoms.

2022 m. rugsėjo 16 d. pasirašyta Baltijos valstybių – Lietuvos, Latvijos ir Estijos – kultūrinio bendradarbiavimo programa 2023–2026 m. Programa skatina regioninius kultūros, kūrybinių industrijų, menininkų, kultūros organizacijų ir ekspertų mainus⁶⁵. Ji sudaro sąlygas plėtoti Baltijos šalių kultūrinį bendradarbiavimą, aktualų ir Lietuvos latvių bei estų bendruomenių kultūros ryšiams.

---

⁶⁴ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/71b065e1c90511efa5ddd96c482819f5>

⁶⁵ [https://lrkm.lrv.lt/uploads/lrkm/documents/files/Baltic%2BProgramme%2B2023-2026%20\(vertimas%20LT\).pdf](https://lrkm.lrv.lt/uploads/lrkm/documents/files/Baltic%2BProgramme%2B2023-2026%20(vertimas%20LT).pdf)

Tarpinstituciniai susitarimai ir bendradarbiavimo planai

Po 2022 m. vasario 24 d. Rusijos Federacijos karinės agresijos prieš Ukrainą Lietuva sustiprino praktinį bendradarbiavimą su Ukraina kultūros, jaunimo, švietimo, socialinės apsaugos ir vaikų teisių apsaugos srityse. Lietuva taip pat teikia ekspertinę paramą Ukrainai, siekiančiai narystės Europos Sąjungoje.

2022 m. balandžio 11 d. Kijeve pasirašytas SADM ir Ukrainos socialinės politikos ministerijos susitarimas dėl bendradarbiavimo vaikų, nukentėjusių nuo karo Ukrainoje dėl Rusijos ginkluotos agresijos, apsaugos srityje. Šis susitarimas svarbus užtikrinant nuo karo nukentėjusių vaikų apsaugą, pagalbą ir jų interesų gynimą⁶⁶.

Socialinės apsaugos ir darbo ministras ir Ukrainos jaunimo ir sporto ministras taip pat pasirašė bendradarbiavimo jaunimo politikos srityje planą. Juo siekiama prisidėti prie jaunimo gerovės didinimo, kompetencijų ir pasitikėjimo savimi stiprinimo, taip pat bendrų veiklų tautinės ir pilietinės tapatybės srityse plėtojimo. Plane numatytos veiklos vykdytos iki 2025 m. pabaigos.

Lietuva taip pat aktyviai dalyvauja Europos Tarybos, ESBO, Jungtinių Tautų ir Europos Sąjungos iniciatyvose, skirtose tautinių mažumų teisių apsaugai, tarpkultūriniam dialogui ir tarpvalstybiniam bendradarbiavimui stiprinti. Praktiniu lygmeniu įgyvendinami bendri kultūros, švietimo ir jaunimo projektai su kaimyninių ir kitų valstybių institucijomis, kultūros ir švietimo įstaigomis bei tautinių mažumų organizacijomis.

Konkrečios šių sutarčių ir bendradarbiavimo priemonių įgyvendinimo formos pagal atskiras sritis plačiau aptariamos kituose pranešimo straipsniuose: dėl švietimo, mokytojų rengimo, vadovėlių, aukštojo mokslo ir mokymo tautinių mažumų kalbomis – 12 ir 14 straipsniuose; dėl kultūros, tautinių mažumų kultūros centrų ir bendruomenių veiklos finansavimo – 5 ir 15 straipsniuose; dėl tarptautinių ryšių su giminingomis bendruomenėmis, diasporos organizacijomis ir kultūros institucijomis užsienyje – 17 straipsnyje.

2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktosios nuomonės priėmimo

Nuo penktojo stebėsenos etapo Lietuva toliau stiprino tarptautinį bendradarbiavimą tautinių mažumų politikos srityje. 2025 m. sausio 1 d. įsigaliojęs TMĮ sustiprino tautinių mažumų apsaugos teisinį pagrindą ir sudarė papildomas galimybes plėtoti tarptautinį dialogą bei gerosios praktikos mainus su kitomis valstybėmis ir tarptautinėmis organizacijomis.

---

⁶⁶ https://socmin.lrv.lt/uploads/socmin/documents/files/veiklos-sritys/tarptautinis/susitarimai/Agreement_Protection%20of%20Children_LT_UA_2022_04_11.pdf

TMD aktyviai bendradarbiauja su užsienio valstybių institucijomis, diplomatinėmis atstovybėmis ir tarptautinėmis organizacijomis, organizuoja dvišalius susitikimus, ekspertinius vizitus bei dalyvauja tarptautiniuose forumuose tautinių mažumų apsaugos klausimais.

3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija

2023–2026 m. laikotarpiu buvo tęsiami dvišaliai kultūros ir akademių mainų projektai tarp Lietuvos, Latvijos, Estijos, Ukrainos ir Izraelio institucijų. Įgyvendinamos bendros kultūrinės iniciatyvos, edukaciniai renginiai, moksliniai mainai ir jaunimo projektai prisidėjo prie tarpkultūrinio dialogo stiprinimo, žydų kultūros paveldo pažinimo bei tarptautinio bendradarbiavimo plėtros.

Lietuvos institucijų dalyvavimas Jungtinių Tautų, Europos Tarybos, ESBO ir kitų tarptautinių organizacijų veikloje sudaro galimybes keistis gerąja patirtimi tautinių mažumų apsaugos srityje bei stiprinti regioninį bendradarbiavimą.

19 straipsnis

Šalys įsipareigoja gerbti ir įgyvendinti šios pagrindų Konvencijos principus, prirėikus taikydamos tik tokius apribojimus, suvaržymus ir išlygas, kurie numatyti tarptautiniuose teisiniuose dokumentuose, visų pirma Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje, jeigu jie yra svarbūs iš minėtųjų principų išplaukiančioms teisėms ir laisvėms.

1. Teisinės, politinės ir praktinės priemonės, kurių imtasi įgyvendinant Ministrų Komiteto ir Patariamąjį komiteto rekomendacijas, susijusias su šiuo straipsniu

Lietuvos Respublika gerbia Pagrindų konvencijos principus ir juos įgyvendina vadovaudamasi LRK, tarptautinėmis žmogaus teisių nuostatomis bei Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija⁶⁷.

Konstituciniai žmogaus orumo, teisinės valstybės, proporcingumo, lygybės ir nediskriminavimo principai užtikrina, kad žmogaus teisėms ir laisvėms taikomi ribojimai būtų nustatomi tik įstatymu, būtų būtini demokratinėje visuomenėje ir proporcingi siekiamam teisėtam tikslui.

Tautinėms mažumoms priklausančių asmenų teisės ir laisvės Lietuvoje gali būti ribojamos tik tais atvejais ir apimtimi, kurie numatyti nacionaliniuose ir tarptautiniuose teisės aktuose, laikantis teisėtumo ir proporcingumo principų.

---

⁶⁷ <https://tm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/atstovavimas-ezt/europos-zmogaus-teisiu-konvencija-ir-iti-europos-tarybos-dokumentai/konvencija-ir-jos-papildomi-protokolai/>

Įgyvendindama Patariamojo komiteto rekomendacijas, Lietuva toliau stiprino žmogaus teisių apsaugos sistemą, kovos su diskriminacija priemones bei teisėsaugos institucijų kompetencijas žmogaus teisių srityje.

2. Kiti svarbūs teisėkūros, politikos, teismų praktikos ir praktinių priemonių pokyčiai nuo penktosios nuomonės priėmimo

Nuo penktojo stebėsenos etapo Lietuva toliau stiprino tautinių mažumų teisių apsaugos teisinį reguliavimą ir žmogaus teisių užtikrinimo priemones.

2025 m. įsigaliojęs TMĮ papildė tautinių mažumų teisių apsaugos sistemą bei sustiprino tautinių mažumų kultūrinių ir kalbinių teisių įtvirtinimą.

Toliau buvo rengiami mokymai valstybės institucijų darbuotojams, teisėsaugos pareigūnams ir viešojo sektoriaus specialistams žmogaus teisių, nediskriminavimo ir tautinių mažumų apsaugos klausimais.

Praktiniu lygmeniu buvo tęsiamos priemonės, skirtos kovai su diskriminacija, neapykantos kalba ir neapykantos nusikaltimais.

3. Reikšmingi duomenys, statistika ar kita informacija

Lietuvoje veikia institucinis žmogaus teisių apsaugos mechanizmas, apimantis teismus, LGKT, LRSKI bei kitas kompetentingas institucijas.

Valstybės institucijos reguliariai bendradarbiauja su tautinių mažumų organizacijomis, žmogaus teisių ekspertais ir nevyriausybinio sektoriumi žmogaus teisių apsaugos bei Pagrindų konvencijos įgyvendinimo klausimais.

Tautinių mažumų bendruomenių organizacijos aktyviai dalyvauja konsultacijose ir viešosios politikos formavimo procesuose, susijusiuose su žmogaus teisių ir tautinių mažumų apsaugos klausimais.